

"Ca la Mamita",

un edifici modernista
al cor d'Igualada

TREBALL DE RECERCA DE 2n DE BATXILLERAT

Autora: Caterina Prat Vives
Tutor: Marcel Jorba Jorba
Centre: IES Pere Vives Vich (IGUALADA)
Curs: 2007-2008

RESUM

En aquest treball es farà un estudi multidisciplinari d'un edifici que forma part del patrimoni modernista d'Igualada.

D'aquest edifici, situat al centre de la ciutat, se n'ha estudiat la història de la persona que el va fer construir i la seva família, els aspectes socioculturals de l'època, i també la història del projecte de construcció. Tot seguit s'ha fet un estudi exhaustiu de l'edifici a nivell arquitectònic, tant dels sistemes de construcció, com dels elements artístics, molt característics en el modernisme de principis del segle XX.

ABSTRACT

This work consists of a multidisciplinary study on a unique building which belongs to the modernist heritage of the city of Igualada.

Aspects of the building studied are the history of the contracting person and family with an overview of the social and economical environment of the period, as long as the architectural project itself in detail. After this I have also looked at the building from a technical and formal perspective, regarding building system and techniques, and from the arts perspective and its elements, those widely used during early XX century modernist architecture.

RESUMEN

En este trabajo se hará un estudio multidisciplinar de un edificio que forma parte del patrimonio modernista de Igualada. De este edificio, situado en el centro de la ciudad, se ha estudiado la historia de la persona que encargó construirlo y de su familia con los respectivos aspectos socioculturales de la época y también la historia del proyecto de construcción

Seguidamente de ha hecho un estudio exhaustivo del edificio a nivel arquitectónico, tanto de los sistemas de construcción, como de los elementos artísticos, muy característicos en el modernismo de principios del siglo XX.

TAULA DE CONTINGUTS

	pàg.
<u>RESUM / ABSTRACT / RESUMEN</u>	1
<u>AGRAÏMENTS</u>	5
<u>PRESENTACIÓ</u>	6
<u>INTRODUCCIÓ</u>	7
<u>1a PART – ESTUDI HISTÒRIC</u>	10
1.- DISCUSSIÓ SOBRE EL NOM DE LA CASA	11
2.- SITUACIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRICA DE LA CASA	12
2.1.- UBICACIÓ GEOGRÀFICA	12
2.2.- EL CENTRE HISTÒRIC D'IGUALADA	13
2.3.- L'ENTORN URBANÍSTIC DE L'EDIFICI	14
2.3.1.- La plaça Pius XII	14
2.3.2.- El carrer Custiol	15
2.3.3.- El carrer del Roser	16
2.4.- ELS SEGLES XIX I XX A IGUALADA	16
3.- LA MAMITA	19
3.1.- BIOGRAFIA	19
3.2.- LA SEVA FORTUNA	26
4.- LA NISSAGA BARRAB (la família Aguilera)	27
5.- LA CONSTRUCCIÓ DE LA CASA	32
5.1.- L'ARQUITECTE	32
5.2.- PROJECTE DE CONSTRUCCIÓ	32
5.2.1.- Venda de les dues cases anteriors	32
5.2.2.- Permís d'enderroc	35
5.2.3.- Permís de construcció	36
5.2.4.- Pòlissa d'assegurança	37
5.2.5.- Factures dels proveïdors	39
6.- HISTÒRIA DELS PROPIETARIS	40

7.- HISTÒRIA DELS LLOGATERS	43
7.1.- LLOGATERS EN ELS HABITATGES	43
7.1.1.- Pis 1r 1a	43
7.1.2.- Pis 1r 2a	44
7.1.3.- Pis 2n 1a	44
7.1.4.- Pis 2n 2a	45
7.1.5.- Pis 3r 1a	45
7.1.6.- Pis 3r 2a	45
7.2.- LES TRES BOTIGUES	46
7.3.- LA PORTERIA	47
 8.- DADES LEGALS ACTUALS DE L'EDIFICI	 48
8.1.- DADES REGISTRALS	48
8.2.- DADES CADASTRALS	49
8.3.- PROTECCIÓ I CATALOGACIÓ	50
 <u>2a PART – ESTUDI ARQUITECTÒNIC</u>	 52
 9.- EL MODERNISME	 53
9.1.- TRETS GENERALS DE L'ARQUITECTURA MODERNISTA	53
9.2.- ARQUITECTURA MODERNISTA A IGUALADA	53
9.3.- L'ESTIL D'ISIDRE GILI I MONCUNILL	54
9.3.1.- Descripció general	54
9.3.2.- Anàlisi de l'obra a Igualada	55
9.3.3.- Conclusions de l'obra i resum de l'estil	57
 10.- L'EDIFICI	 59
10.1.- DESCRIPCIÓ GENERAL DE “CA LA MAMITA”	59
10.2.- SISTEMES DE CONSTRUCCIÓ	60
10.2.1.- La façana	60
10.2.2.- L'estructura	61
10.2.3.- La coberta	63
 11.- LA FAÇANA	 65
11.1.- ASPECTES GENERALS	65
11.2.- ELS PLÀNOLS	65
11.3.- ESTRUCTURA I COMPOSICIÓ	66

11.4.- LES ARTS DECORATIVES A LA FAÇANA	68
11.4.1.- La Ceràmica	69
11.4.2.- El ferro forjat	70
11.4.3.- La pedra	73
11.4.4.- La torre	74
 12.- LES PARTS COMUNITÀRIES	78
12.1.- LA COBERTA	78
12.2.- EL TERRAT I ELS TRASTERS	78
12.3.- EL VESTÍBUL I L'ESCALA	80
 13.- ELS HABITATGES	83
13.1.- DISTRIBUCIÓ ESTÀNDARD D'UN PIS MODERNISTA	83
13.2.- PLÀNOLS DE LA PLANTA DE CA LA MAMITA	85
13.3.- MODIFICACIONS RESPECTE AL PLÀNOL ORIGINAL	86
13.3.1.- Modificació de la grandària del menjador	86
13.3.2.- Partició del despatx dels pisos de 1a porta	87
13.3.3.- Connexió del rebost amb la cambra de bany	87
13.4.- DESCRIPCIÓ DE L'INTERIOR D'UN PIS CONSERVAT	88
13.4.1.- El rebedor	89
13.4.2.- Dormitoris	89
13.4.3.- Sala d'estar	92
13.4.4.- Menjador	93
13.4.5.- Habitacions de servei, banys i passadissos	94
13.5.- ELS ELEMENTS AUXILIARS I DECORATIUS	95
13.5.1.- Paviment hidràulic	95
13.5.2.- Elements de guix: motllures i rosetons	99
13.5.3.- Marqueteria dels balcons i les finestres	101
13.6.- HABITATGES AVUI EN DIA	102
 <u>CONCLUSIONS</u>	104
<u>GLOSSARI DE MOTS</u>	106
<u>FONTS DOCUMENTALS</u>	109
<u>BIBLIOGRAFIA</u>	110
<u>WEBLIOGRAFIA</u>	111

AGRAÏMENTS

Vull donar les gràcies, en primer lloc, al meu tutor de recerca, Marcel Jorba, per la motivació que des del primer dia va posar en el meu treball i l'empenta que això em va donar. Gràcies a la seva dedicació i esforç constants he pogut anar elaborant el treball amb seguretat, seguint unes pautes molt clares i sense desviar-me de l'esquema principal. També agraeixo que em fes tocar de peus a terra quan, degut a l'ambició d'una estudiant de Batxillerat, el tema se n'anava per les branques, aspirant a més del que jo podia fer. Sense els seus consells i ajuda aquest treball no hauria estat el mateix. També vull agrair els consells de les meves tutores de curs, Eliana Rioja, a 1r de Batxillerat i Angelina Nogués, a 2n de Batxillerat.

Agraeixo la dedicació de la meva mare, Marta Vives, de l'Arxiu Comarcal de l'Anoia, que m'ha dedicat estones llargues de temps, ajudant-me a buscar documents i a revisar els textos i, sobretot, a tranquil·litzar-me quan passava massa nervis per la quantitat de feina que tenia.

A l'Antoni Sàbat, artista i autor de la novel·la "la Mamita", que tracta del personatge central en la construcció de l'edifici per l'entrevista que em va concedir una tarda a casa seva, en la qual em va poder aclarir tots els dubtes que tenia sobre la família Aguilera i per facilitar-me molts documents del seu arxiu privat. Sense la seva ajuda no hauria pogut lligar la part històrica del treball. També agraeixo la col·laboració d'alguns membres de la generació actual de la família Aguilera que m'han proporcionat informació que ha estat de gran ajuda.

Agraeixo també la col·laboració de Pau Llacuna, estudiós del modernisme a Igualada, que en alguns moments m'ha donat consells que m'han servit per anar encaminant el tema descriptiu i per deixar-me la seva tesis que tracta del modernisme d'Igualada

A Jaume Riba, arquitecte de la ciutat, per les reunions que vam tenir al principi, quan encara no tenia clar el que volia fer ni com ho volia fer.

A David Morera, estudiant d'arquitectura, perquè amb gratuïtat i motivació m'ha anat contestant les preguntes que li he anat fent, que no han estat poques.

També he de donar gràcies als propietaris i llogaters dels habitatges de la casa. Especialment a Mª Assumpció Jorba Parelló, del 2n 2a i a Eduard Franquesa 1r 1a, que em van obrir la porta de les seves cases i em van deixar fer fotografies que m'han servit per il·lustrar amb imatges la part descriptiva.

Agrair finalment als pares, germans, amics i companys que durant aquest temps han estat amb mi, aconsellant-me i ajudant-me en tot allò que he necessitat.

PRESENTACIÓ

El meu interès per l'arquitectura de cara als estudis universitaris i el gust que des de sempre he tingut per l'art, particularment pel modernisme, va ser el principal motiu que em va impulsar a escollir el tema de l'arquitectura modernista com a base per al meu treball de recerca. Aquest estil sempre m'ha despertat curiositat ja que combina les tècniques de construcció amb la creació artística. És per això que vaig començar a buscar informació sobre el moviment arquitectònic sobretot fixant-me en la influència d'aquest a Igualada i en la seva relació amb l'entorn social i històric del moment.

Passejant pel centre d'Igualada sovint passava per davant d'una construcció de la plaça Pius XII. Em quedava parada contemplant la immensitat d'aquella construcció, la bellesa dels forjats i les rajoles i l'originalitat del coronament i la torre. Un dia vaig llegir la placa de catalogació de l'edifici que diu **“Edifici modernista. Construït l'any 1905 i projectat per Isidre Gili i Moncunill”**¹. Com més em mirava l'edifici, més m'intrigava. Vaig pensar que seria interessant conèixer més coses sobre la història d'aquesta casa i també conèixer el sentit dels elements decoratius i va ser quan vaig plantejar-me d'elaborar el meu treball de recerca sobre aquest edifici del carrer Custiol.

A més, pel fet que l'any 2006 l'edifici complís el centenari de la seva construcció, encara em va interessar més conèixer com havia anat canviant en tots els aspectes: la propietat, les persones que hi havien viscut o l'estat de la construcció

Voldria que aquest treball el miréssiu com a ciutadans que sou. Sorpreneu-vos i sigueu conscients de l'art que tenim a la nostra ciutat, i que trobem al centre d'Igualada, sense la necessitat d'anar a un museu o a una altra ciutat.

¹ En realitat, la construcció es va finalitzar el 1906 tal com consta al repujat a la pedra de la façana (Vegeu subapartat 11.4.3.).

INTRODUCCIÓ

El modernisme és un moviment artístic que va començar a finals del segle XIX i va durar fins a principis del segle XX. Aquest moviment va influir en totes les branques de l'art i de la cultura del nostre país. A Barcelona trobem obres de gran importància i espectacularitat que han estat reconegudes arreu del món. Els principals promotors d'aquest art eren els membres de la burgesia industrial, un sector que es trobava en plena expansió en aquell moment. Tot i això, no tan sols va ser un moviment present a les grans ciutats sinó que també trobem rastres d'aquest canvi artístic en poblacions més petites. A Igualada i a l'Anoia, per exemple, hi ha hagut pintors com Gaspar Camps (nascut a Igualada) o Alexandre de Riquer (nascut a Calaf) i arquitectes com Pauses Coll o Riera Galtés (nascuts a Barcelona, i arquitectes municipals d'Igualada), que han deixat a la ciutat un patrimoni cultural i artístic molt important.

L'objectiu d'aquest treball serà l'estudi exhaustiu d'una obra modernista de la ciutat d'Igualada que englobarà varies disciplines: història, sociologia, dret, arquitectura i art. D'aquesta manera podré veure com va influir el modernisme a nivell local.

La història de l'edifici comença amb un breu resum de la història de la família de la persona que va promoure la construcció, amb informació extreta de l'Arxiu Comarcal de l'Anoia, de la novel·la històrica "La Mamita" d'Antoni Sàbat i Aguilera i de l'arxiu privat del mateix autor.

L'objectiu d'aquesta recerca històrica és conèixer com vivia una família burgesa del segle XIX i com podia influir aquesta en l'arquitectura d'una ciutat. Els fets que es narren en l'apartat que parla de la família promotora estan basats, com ja he dit, en la novel·la "La Mamita" d'Antoni Sàbat. A l'entrevista que vaig tenir amb l'escriptor del llibre al seu domicili de l'Espluga de Francolí vaig poder repassar detalladament aquests fets, de manera que em va confirmar els que eren certs i va desmentir els que només eren fruit de la seva imaginació i, per tant, ficticis. El resum s'ha fet amb el màxim de rigor possible i les dates de naixement, mort i enllaç estan verificades amb documents de l'arxiu Comarcal de l'Anoia i amb d'altres proporcionats pel mateix Antoni Sàbat i Aguilera, alguns dels quals podreu trobar a l'Annex I.

Seguidament explicaré el projecte de construcció de l'obra, (segons ens consta en la documentació oficial: actes de compra-venda, llicència d'obres, permís o comunicats de l'administració, la inscripció en el registre de la propietat, les dades cadastrals i la pòlissa d'assegurança). Després faré un estudi de la propietat amb la qual cosa es veu com ha anat passant la casa d'unes persones a unes altres fins a arribar als propietaris actuals i, al següent apartat, estudiaré la història dels llogaters que han viscut a l'edifici al llarg dels anys. Aquest estudi històric formarà la primera part del treball en la qual es situa l'edifici en el seus orígens i context històric.

Tot seguit faré una anàlisi tant arquitectònica com artística de l'edifici. Per introduir la descripció he consultat enciclopèdies del modernisme i llibres que en parlen d'una manera general. Un cop coneguda a grans trets l'arquitectura modernista he pogut descriure els elements que he anat trobant en tot l'edifici. Amb l'ajuda d'arquitectes i entesos en el modernisme, he pogut identificar cada element decoratiu i estructural, i relacionar-lo amb la tècnica que era pròpia de l'època.

Primer explicaré els sistemes de construcció (de la façana, les plantes i la coberta). Després em centraré en la descripció general de l'edifici, començant per l'exterior amb la façana i seguint amb els interiors i les parts comunitàries. Analitzaré els plànols i la distribució de l'espai, i després parlaré de la decoració tant de la façana com de l'interior de l'edifici. Les descripcions i fotografies dels habitatges estan basades en el pis 2n 2a de Maria Assumpció Jorba, el qual em va servir per fer-me una idea de com deurién ser els pisos fa cent anys. Per altra banda, i per posar cloenda al treball, dedicaré un apartat a la descripció del pis 1r 1a, habitatge d'Eduard Franquesa, el qual disposa de les tecnologies i decoració pròpies de les cases d'avui en dia, però sempre conservant l'estructura i distribució originals.

L'objectiu del treball és doncs, en primer lloc, relacionar el corrent artístic i la difusió arquitectònica del modernisme en un context històric social determinat. En segon lloc, veurem com la promotora de la casa adquireix capital econòmic suficient per invertir en una edificació com aquesta, i farem amb la recerca de testaments i inventaris. Seguidament coneixerem com eren els tràmits i permisos que es requerien per construir una casa fa cent anys. També coneixerem els sistemes de construcció que s'utilitzaven, molt diferents dels actuals. Després, podrem veure com era l'interior d'un habitatge de principis del segle passat i com, amb el pas dels anys, aquests han anat canviant tot

adaptant-se a les necessitats de la societat. I finalment, i com a objectiu final que engloba tota la investigació del treball, podrem demostrar que tot i que Igualada és una ciutat petita, també hi trobem obres importants que, encara que no s'hagin estudiat tant, contenen elements molt valuosos que val la pena conservar.

1a Part

ESTUDI HISTÒRIC

1.- DISCUSSIÓ SOBRE EL NOM DE LA CASA

Antigament s'acostumava a donar un nom a les cases relacionat amb la persona o persones que hi vivien o amb les que la van fer construir i moltes vegades s'utilitzava el renom de la família, molt típic d'aquella època.

En la majoria de catàlegs d'arquitectura modernista d'Igualada, l'edifici situat al carrer Custiol nº 9, i que va fer construir Bonaventura Maria Prats i Miquel l'any 1905, ha estat anomenat reiteradament "Cal Barrab". En realitat, aquest nom és el que rep un altre edifici, situat a la plaça de la Creu, habitatge de Josep Aguilera i Brugués i Anna Dalmases a partir de l'any 1816. Tal com veurem més endavant, hi ha una connexió evident entre tots dos edificis, però el fet d'anomenar la casa objecte d'aquest treball amb el nom de "Cal Barrab" seria una incorrecció per part meva.

En d'altres catàlegs hi consta el nom de "Cal Franquesa". Aquest nom se li dona pel fet que la botiga de la família Franquesa ha estat des del 1915 en els baixos de l'edifici. A més, els propietaris d'aquest comerç viuen a la primera planta de l'edifici. Tot i això, no va ser la família Franquesa l'encarregada de construir aquest edifici. Per tant, referir-m'hi amb aquest nom tampoc seria correcte.

També m'he trobat en un catàleg amb el nom de "Casa Marià". Sembla que l'autor del catàleg va interpretar que qui havia fet construir la casa es deia Bonaventura Marià i no Maria, en ser inversemblant que ho fes una dona.

Vaig pensar que seria convenient posar un nom a l'edifici per tal d'identificar-lo i no confondre'l amb d'altres edificis modernistes de la mateixa època, però que al mateix temps es correspongués amb la història de la construcció. Així que un cop estudiats els precedents de la construcció vaig arribar a la conclusió que el nom que més li escau a aquest edifici és **"Ca la Mamita"**. La Mamita és el nom que donaven a la promotora de la construcció, Bonaventura Maria Prats, els seus propers. Tot i que ella mai va arribar a viure a la casa, crec que aquest nom és l'únic que fa justícia a la història i, per tant, l'únic que es pot considerar correcte.

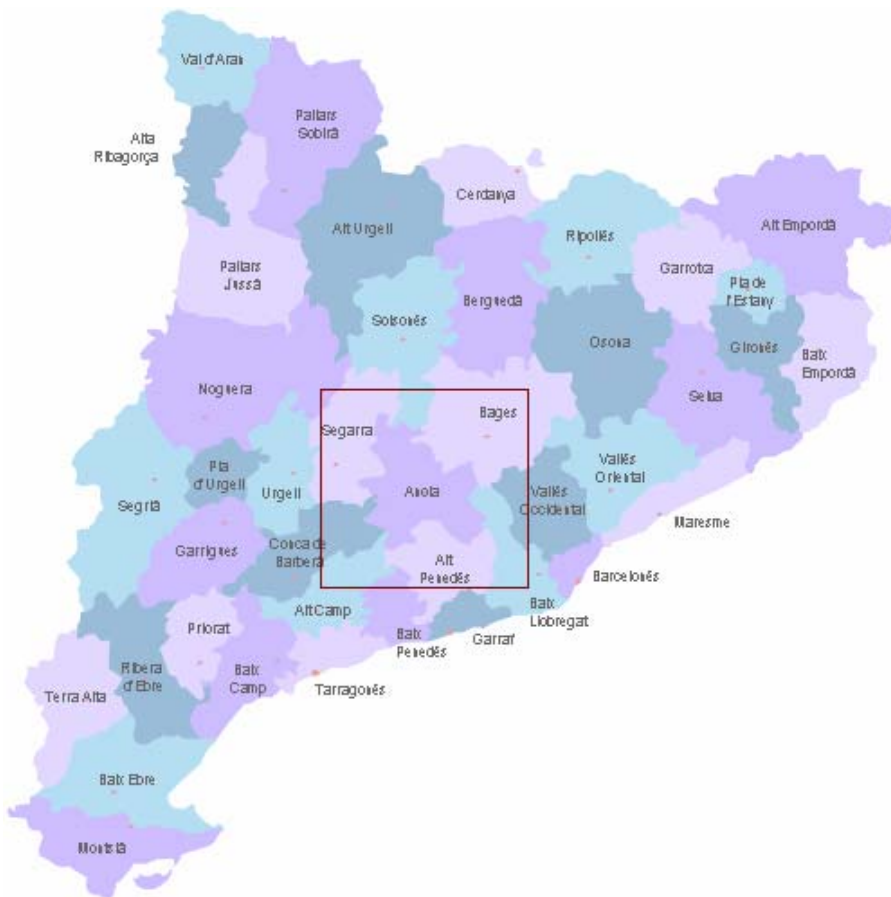
Així doncs, en tot moment parlaré de "Ca la Mamita" per referir-me a aquesta construcció de l'arquitecte modernista Isidre Gili i Moncunill.

2.- SITUACIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRICA DE LA CASA

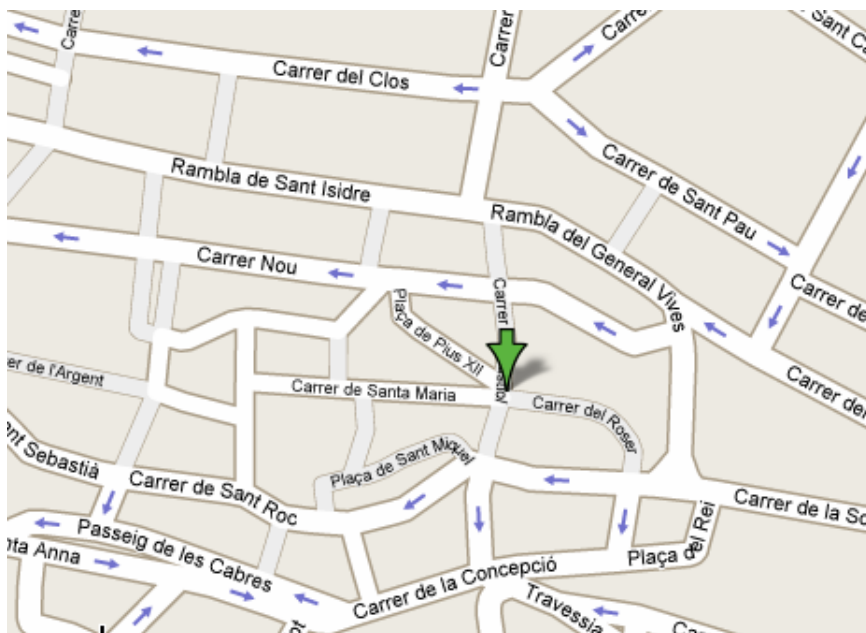
2.1- UBICACIÓ GEOGRÀFICA

Abans d'estudiar la casa i les seves característiques és necessari situar en la geografia catalana la ciutat d'Igualada i en aquesta concretar l'espai en el qual trobem la cruïlla de camins on es va construir l'edifici. D'aquesta manera determinaré l'espai de la construcció i en descriuré les seves característiques.

La ciutat d'Igualada és la capital de la comarca de l'Anoia, al centre de la Catalunya interior. Actualment aquesta comarca té una extensió de 867 Km² i una població al voltant de 88.000 habitants. El terme municipal d'Igualada és de 8 km² i té una població de 36.923 habitants (segons dades actualitzades el 2008).

“Ca la Mamita” es troba al carrer Custiol número 9 fent cantonada amb el carrer del Roser. Els dos carrers conflueixen a la plaça Pius XII, situada al nucli antic de la ciutat.

2.2- EL CENTRE HISTÒRIC D'IGUALADA

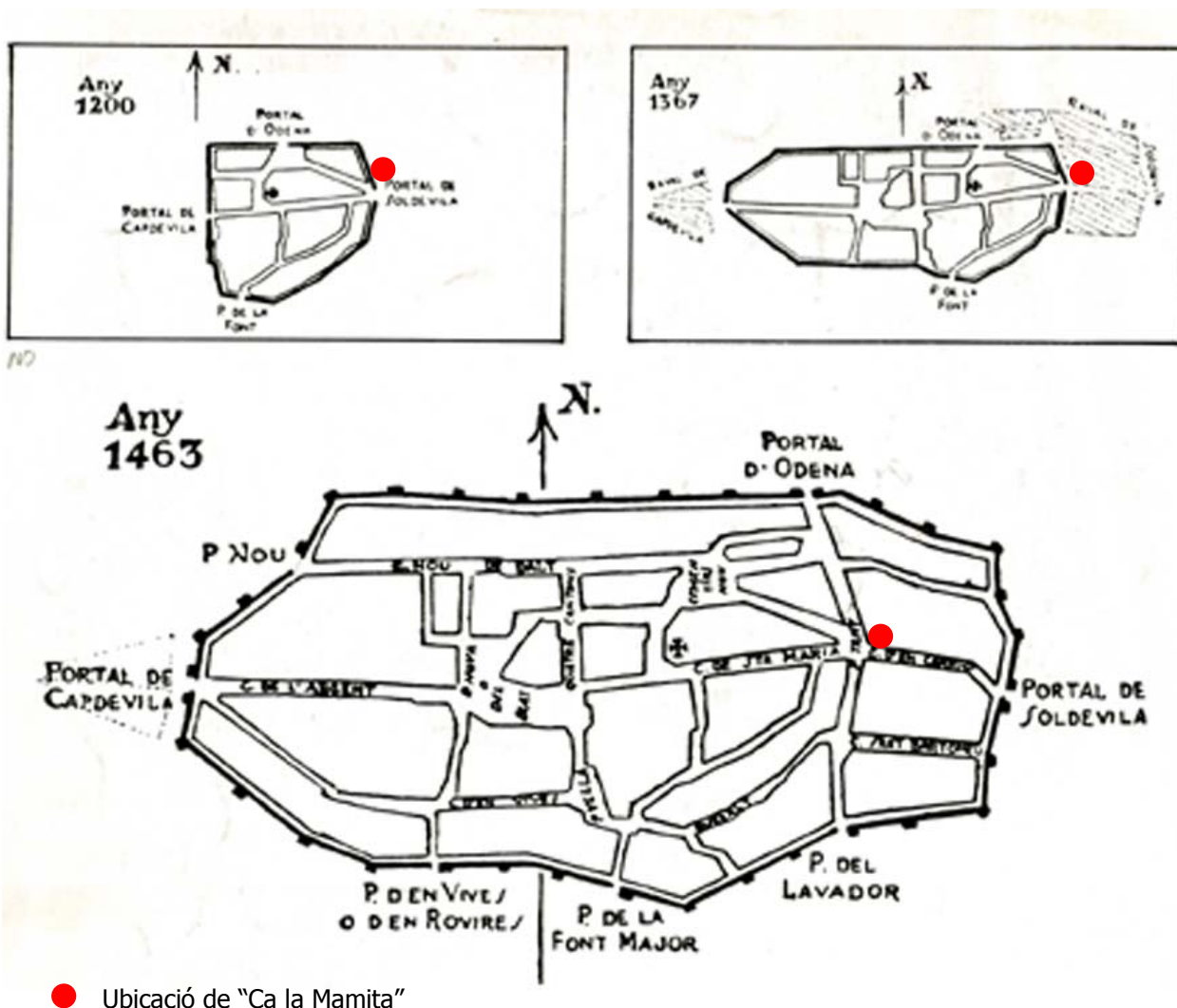
Igualada va néixer com un nucli rural i dispers, però va acabar el segle XII amb una activitat econòmica agrícola i un nucli de població agrupat a l'entorn de l'església de Santa Maria i envoltat de muralles per defensar-se de possibles atacs. A partir del segle XIII, la importància que anava adquirint la ruta entre Barcelona i Lleida va fer que la vila anés creixent seguint el Camí ral¹, des del portal de Soldevila (vora l'actual carrer de Custiol) fins al de Capdevila (al principi de l'actual carrer de l'Argent).

El carrer Custiol es formà a partir d'un dels camins que originaven la ciutat d'Igualada, l'anomenat camí militar que anava des de Manresa i a través d'Òdena cap a Montbui i cap als altres castells de la Marca Hispànica. L'altre era el camí reial de Barcelona a Lleida.

En l'actual plaça Pius XII, doncs, és on va néixer Igualada, en la cruïlla dels carrers Custiol i Santa Maria (el qual conduïa a la plaça Nova on, a partir de 1293, s'hi feia el mercat, després del privilegi atorgat pel rei Jaume II).

¹ Camí públic que connectava grans ciutats i concentrava una densitat relativament important de trànsit. Els camins rals eren els únics que possibilitaven la circulació de carruatges. Eren patrimoni de la corona i construïts a expenses seves.

Durant els segles XIV i XV, la vila va créixer cap a fora de les muralles i es va formar el que va ser el carrer d'en Carrió (actual carrer del Roser).¹

2.3.- L'ENTORN URBANÍSTIC DE L'EDIFICI.

2.3.1- La plaça Pius XII

Fins el 1960 la plaça Pius XII, situada al casc antic d'Igualada, havia estat una illa de cases que des del mur de l'església de Santa Maria, ocupava, en forma triangular, l'espai que avui en dia es destina a plaça. Abans del seu enderroc l'illa de cases acollia diferents comerços, com la de comestibles Victòria, la sabateria La Pilarica, una barberia i un carboner.

¹ Vives, Marta i Teresa Miret, *D'Aqualata a IGD, 50 documents, 50 mirades a la història d'Igualada*. On s'expliquen els orígens de la vila d'Igualada.

Imatge de l'illa de cases que hi havia a l'actual Plaça Pius XII.

Imatge actual de plaça Pius XII, sense les cases.

2.3.2.- El carrer Custiol

El nom de carrer Custiol li ve donat, molt probablement, pel fet que en aquest carrer hi vivia la família Custiol, que eren verguers o macers dels Consellers, durant els segle XV o XVI.

Vista del carrer Custiol l'any 1951.

Vista de la torre de "Ca la Mamita", edifici emblemàtic del carrer Custiol

Ha estat una important via del barri de la Font Vella, sobretot comercialment parlant. Les botigues i els comerços s'han disposat en aquest carrer gairebé un al costat de l'altre. A la cantonada hi havia el sastre Alegre de Cal Barato, la botiga

d'electrodomèstics Ramon Solsona, cal Pau de la Pobla, un restaurant, que era al costat de les Fruites Carbonell. La Tupinamba, de queviures, la coneguda merceria (aleshores de “vetes i fils”) de cal Franquesa i els calçats Estruch, van ser tres comerços que van ocupar durant un llarg període de temps, els baixos de “Ca la Mamita”. A l'altra banda hi havia el cosidor de cal Refilat, que cosia per a les classes benestants de la ciutat i on anaven a aprendre l'ofici moltes noies el barri.

Actualment, segueix havent-hi la botiga de Cal Franquesa, que ocupa gran part del carrer i, en concret, tots els baixos de “Ca la Mamita”, la botiga de Discos Fantasia, un centre d'estètica i un bar.

2.3.3.- El carrer del Roser

El Carrer del Roser és un dels carrers que formaven el raval de Soldevila¹ i que, durant la construcció de les segones muralles del segle XIV, va quedar fora del recinte. Anteriorment s'havia anomenat Carrió o de Riumaïor. El nom de carrer del Roser li ve perquè s'hi va construir una església dedicada a aquesta Verge.

Fotografia del Carrer del Roser datada del 1908.

Fotografia del Carrer del Roser datada del 1951.

2.4.- ELS SEGLES XIX I XX A IGUALADA.

Per introduir la societat de l'època, explicaré d'una manera general la història d'Igualada a partir de la segona meitat del segle XIX. Em centraré sobretot en el sector econòmic i urbanístic de la societat. D'aquesta manera, ens podrem fer una idea de com

¹ Raval de Soldevila: barri que es va formar fora de les muralles, situat a la banda est. D'aquí el nom “sol de vila”. A l'altra banda de la vila, cap a l'oest hi havia el raval de Capdevila. Vegeu plànol a l'apartat 2.2.

era la societat i com acostumava a viure la gent d'Igualada. A partir d'aquí, entendrem alguns dels fets que van passar abans de la construcció de l'edifici.

En primer lloc, cal remarcar que la ciutat d'Igualada era un dels principals municipis catalans en el sector industrial dels filats i teixits. Així, durant la primera meitat del segle XIX, la indústria cotonera a Igualada va tenir un notable creixement. Això va afavorir els propietaris de les fàbriques, que s'enriquien al mateix temps que la ciutat s'afavoria econòmicament i demogràfica. Tot i això, la industrialització es va veure limitada per l'escassetat d'aigua, el difícil accés al carbó i la manca de ferrocarril el qual hauria pogut abaratir les despeses de transport de carbó. Degut a aquests aspectes negatius, la indústria igualadina va continuar utilitzant els sistemes tradicionals i va perdre competitivitat.

El 1857 la població era d'uns 14.000 habitants, gairebé el doble que quaranta anys abans. Però degut a la crisi del cotó d'aquesta època i a la fil·loxera¹, que va provocar una crisi al sector vinícola, molts camperols es van veure obligats a emigrar a les ciutats per treballar a les fàbriques.

Una epidèmia de còlera va tornar a afectar la població l'any 1885 i van morir més de cent vint persones, la majoria, gent humil i de classe treballadora. També es van donar casos de verola i, cap a finals del segle XIX, hi va haver una gran mortaldat.

El 1857 es va inaugurar una de les primeres fàbriques de gas d'Espanya, que va millorar la qualitat de vida dels seus habitants i el 1885 la fàbrica tèxtil Godó va instal·lar l'enllumenat elèctric.

El 1892 va arribar del ferrocarril a la ciutat. El tren va facilitar la modernització de les indústries, però s'havia aconseguit massa tard, gairebé cinquanta anys més tard que en altres municipis de Catalunya. El tren va facilitar el transport de carbó, que permetria el funcionament de les màquines de vapor i la mecanització de la indústria igualadina, però aviat es va començar a utilitzar l'electricitat.

¹ Plaga d'insectes que atacaven les vinyes i feien malbé la collita. Va arribar a Catalunya el 1879. La fil·loxera va arruïnar molts productors, i va reduir de manera important la superfície dedicada a la vinya.

Entre 1900 i 1920 hi va haver un creixement notable de la població igualadina. El 1903 es va instal·lar la xarxa d'energia elèctrica la qual cosa ajudà a l'expansió i modernització de les empreses.

Aquest augment va ser degut a la força que va prendre de indústria igualadina durant el període de la guerra mundial de 1914 a 1918, i que va portar molts immigrants que s'incorporaven a treballar a les fàbriques, sobretot a l'adoberia. Les adoberies es van especialitzar en la fabricació de sola per a calçat, i la indústria tèxtil també va agafar més relleu. El procés de l'adob passà a d'altres municipis catalans amb més fonts d'energia.

Pel que fa al pla urbanístic del segle XIX, la ciutat va començar a créixer per la part del nord de la Rambla. El 1834 es va començar la urbanització de l'actual Passeig Verdaguer, amb la finalitat de millorar el municipi i donar feina als obrers que s'havien quedat sense treball a les fàbriques. El passeig marcava el final de la ciutat i formava una separació amb la part nord, massa inclinada per poder-hi construir. L'any 1847 es va aprovar un projecte urbanístic amb el terme d'Òdena, en el que es planificava el territori del terme municipal d'Igualada. Igualada es va començar a eixamplar i es van obrir nous carrers i places, sobre tot entre la Rambla i el Passeig, ordenats de forma geomètrica i que contrastava amb la distribució del nucli antic.

3.- LA MAMITA

3.1. BIOGRAFIA

Bonaventura Maria Prats i Miquel, “La Mamita”, va néixer a Sta. Coloma de Queralt el 1847. Era una noia que tenia ganes d'estudiar, i al ser d'una família humil, i no poder permetre's anar a una escola o una institutriu, la van portar en una escola de monges a Barcelona. Es va treure el títol de “Maestra de primera enseñanza elemental”¹. El 1878 vivia al carrer Estruch de Gràcia (Barcelona) i exercia la professió de l'ensenyament.

B^a Maria Prats als 28 anys

Als voltants de l'any 1880 va ser contractada pel matrimoni Ramon Aguilera Dalmases i Maria Pla com a institutriu de les seves dues filles bessones Anna i Adela. Ramon Aguilera era membre d'una coneguda família igualadina anomenada “la nissaga Barrab”.

Maria Pla va abandonar el seu marit Ramon Aguilera i es va emportar les dues filles, com veurem amb més detall en parlar de la història de la família. Va ser aleshores quan Ramon Aguilera que, sense les filles, ja no necessitava cap institutriu li va demanar que seguís treballant a casa seva com a “*ama de llaves*”, és a dir, com a responsable del servei. Temps després, aquesta relació va passar a ser alguna cosa més que una simple relació laboral i es va convertir en una relació sentimental, considerada socialment inacceptable a l'època i, per tant, mal vista per la família Aguilera d'Igualada. De tota manera, quan Ramon Aguilera els visitava, ho feia generalment acompanyat de Bonaventura Maria que, de mica en mica, va anar essent considerada com un membre més de la família.

Ramon Aguilera disposava de diverses cases a la ciutat de Barcelona. Una d'aquestes, situada al carrer del Bruc nº 35, la va fer bastir Bonaventura Maria Prats i va ser la casa en la qual visqueren els dos amants. Aquesta casa encara existeix avui i s'hi pot veure la inscripció “MP” (Maria Prats) repujada a la pedra de dalt de tot de la façana.

¹ Vegeu còpia del títol oficial a l'Annex I.

Fotografia actual de la casa del carrer de Bruc nº 35 de Barcelona

Inscripcions “M” i “P” situades al capdamunt de l’edifici, fent referència a Maria Prats.

Ramon Aguilera era propietari d’una hisenda els terrenys de la qual es troben part al Solsonès i part al Berguedà, al terme de Montmajor. Cap a l’any 1887 la parella afillà Maria Vallès, filla dels masovers de la hisenda (el pare es deia Josep Vallès), que eren els qui tenien cura de la propietat. La parella d’amants es va comprometre a donar a la nena una educació de qualitat. Maria Vallès anomenava la seva mentora “Mamita”.

*Ramon Aguilera i la institutriu,
Bonaventura Maria Prats*

Després de la mort de Ramon Aguilera, Bonaventura Maria Prats i Maria Vallès, la seva afillada, van seguir vivint durant un temps al carrer del Bruc de Barcelona.

Cap a finals del segle XIX, però, després d'uns atemptats a Barcelona, Bonaventura té ganes de tornar al seu poble d'origen. De fet, un cop mort Ramon Aguilera, ja no li

*Torre de Santa Coloma de Queralt
Segons un dibuix d'Antoni Sàbat Aguilera*

quedaven massa lligams a la ciutat de Barcelona. Comprà un terreny de 2.300 m² a Santa Coloma de Queralt, el poble on havia nascut, al carrer que avui en dia és la Carretera d'Igualada, i hi va fer aixecar una torre molt gran amb la intenció de viure-hi amb Maria Vallès. Anys més tard, aquesta torre es convertiria en lloc habitual d'estiueig de la família Aguilera. La Mamita

i la seva afillada, però, seguien vivint al carrer del Bruc de Barcelona.

Bonaventura Maria Prats i Maria Vallès, anaven sovint a passar temporades a aquesta casa de Santa Coloma, quasi sempre acompanyades per una minyona, de nom Magdalena Gras. Al seu pas per Igualada amb el carruatge, tant a l'anada com a la tornada a Barcelona, acostumaven a quedar-se uns dies amb la família Aguilera, a la plaça de la Creu.

Aquesta família vivia (i els seus descendents encara hi viuen avui en dia) a la casa de la Plaça de la Creu coneguda com "Cal Barrab". Com que Bonaventura Maria, tal com analitzarem més endavant, havia adquirit una gran riquesa de Ramon Aguilera (conegut a Cal Barrab com "el tio Ramon"), la família sempre l'acollia bé, potser principalment per interès. Aleshores ja tothom la coneixia per "**La Mamita**".

Sembla ser que la Mamita i el matrimoni Aguilera (Antoni Aguilera Dalmases i Isabel Abadal) es van posar d'acord per "posar les coses fàcils" per tal que l'hereu de "cal Barrab", Josep Aguilera Abadal i l'afillada de la Sra. Parts, Maria Vallès comencessin a festejar. Això interessava particularment a B^a Maria Prats ja que, tot i els seus orígens humils, es sentia una dona d'alta volada i aquesta unió la refermava en la seva posició social.

Va ser aleshores quan, davant de l'imminent matrimoni, les dues dones van decidir finalment traslladar-se a Igualada, on s'hi sentien "en família". Com que socialment no era ben vist que els dos promesos visquessin a la mateixa casa, la Mamita va comprar una casa al nº 22 de la Rambla Nova i s'hi van instal·lar¹.

Josep Aguilera i Abadal i Maria Vallès i Garriga es van casar l'any 1901². Van viure a la casa de la plaça de la Creu, "Cal Barrab" i van tenir nou fills: Mercedes, Francesca, Isabel, Concepció, Maria, Antoni (el qual morí d'escarlatina als 7 anys d'edat), Josep (l'hereu), Ramon i Teresa³.

*El típic retrat de noces; **Maria Vallès i Garriga i Josep Aguilera i Abadal** (1901)*

"La Mamita" el 1901

Al cap d'un temps va morir Elisabet Abadal, mare de Josep, i així Josep esdevingué cap de la família Barrab de la plaça de la Creu. Bonaventura, aleshores, va deixar la casa de la Rambla per anar a viure a Cal Barrab, al costat de la seva afillada Maria i de tota la resta de la família Aguilera. Això, entre d'altres coses, li permetria controlar més de prop els moviments de Josep, el marit de la seva afillada.

El 1905, tal com explicarem amb detall més endavant, la Mamita encarregà la construcció de la casa, objecte d'aquest treball, al Carrer Custiol fent cantonada amb el carrer del Roser a l'arquitecte Isidre Gili i Moncunill. Per fer-ho es va vendre la casa del carrer Bruc de Barcelona, on hi havia viscut amb el seu amant Ramon Aguilera. Sembla ser que la seva intenció, apart de fer una bona inversió, va ser la de "deixar la seva

¹ Podeu trobar una invitació a la nova residència, per part de Maria Vallès i Bonaventura Maria Prats, a l'Annex I

² Vegeu registre matrimonial (Annex I)

³ Vegeu acta de naixement de Mercedes, la filla gran i mare d'Antoni Sàbat. (Annex I)

Ca la Mamita, un edifici modernista al cor d'Igualada

empremta” a la ciutat d'Igualada i no pas anar-hi a viure. La família Aguilera explica que quan es referia a la futura casa deia: “vull una joia”.

“Ca la Mamita”, edifici promogut per Bonaventura Maria Prats entre 1905 i 1906

La darrera casa que va fer construir va ser un xalet a Vallfogona, la qual es va acabar el 1909 i també va servir com a lloc d'estiueig de la família Aguilera.

“Vil·la l'Assumpció”, nom del xalet de Vallfogona de Riucorb

B^a Maria Prats era una dona extremadament exigent i meticulosa en totes les construccions que encarregava, tant a nivell de condicions pactades com de control de les obres. S'explica que tot sovint, anava a veure el progrés de la feina dels paletes i pujava per les bastides per revisar-ho tot, cosa inusual en l'època i encara més tractant-se d'una dona.

Per fer-nos una idea del nivell d'exigència i detall que exigia, vegeu un fragment de les condicions de construcció que va imposar per al xalet de Vallfogona¹ (malauradament no hem pogut accedir a les condicions de construcció de la casa del carrer Custiol).

CONDICIONS DE CONSTRUCCIÓ DEL XALET DE VALLFOGONA

La coberta haurà de ser de quatre vents i teules ben cuites. Les pendents per col·locar els maons i les teules hauran d'estar formades de bigues i "lletes" d'una grandària de quinze a deu centímetres i les altres, per la part més prima de catorze a disset centímetres. Les bigues hauran de ser tallades en el terreny comprès entre Raurich i Pontils, poblacions a prop de Vallfogona.*

L'enrajolat serà en mosaic hidràulic, i l'encarreguen a la casa Butsems². El tipus d'enrajolat seria escollit per contractistes i la mateixa propietària (Art.5).*

Els lavabos es faran amb sífó, pica blanca i setial de fusta de melis, amb tres files de rajola de València blanca i amb els seus pertinents orinals i papereres.*

Les portes i els ferros seran pintats a l'oli en dos capes, i les parets a la cola amb arrambadís i sòcol segons indiqui la propietària. (Art.12)

Els marcs dels balcons i finestres seran de cinc centímetres i hauran de ser de fusta de Flandes i molt seca. (Art.13)

Els vidres de balcons i finestres hauran de posar-los de segona classe. (Art.15)

Els contractistes han d'arrencar i conduir a la obra la pedra emprada en la construcció de l'edifici i les tanques.

S'atribueix a la senyora Bonaventura Maria Prats el dret de variar en el cas de creure-ho convenient, la distribució interior, així com la inspecció de les obres per part d'una persona competent per cerciorar-se que estan

¹ Trobareu la transcripció del document original a l'Annex II

² Una casa ceramista de principis del s .XX

en conveniència amb el contracte de condicions. S'especifica el termini de les obres, i s'atribueix la responsabilitat davant els accidents laborals als contractistes, Francisco Canes i fills. (Art. 27-28-29)

(*) Vegeu glossari de mots al final del treball.

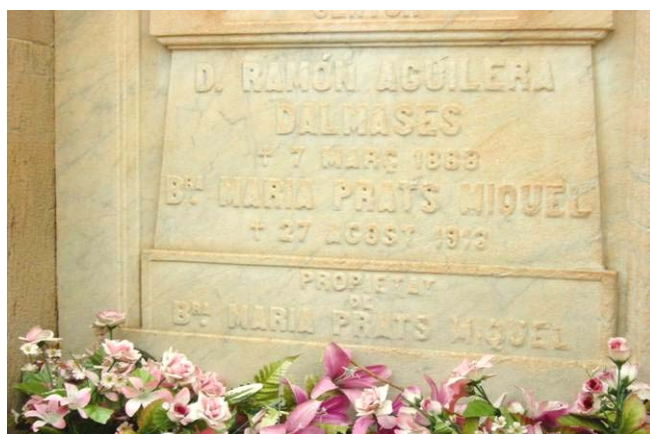
Després d'aquest conjunt de condicions de l'obra del xalet, estimada en 12.750 Pta. (art.30), va acabar costant 17.213 Pta., amb la qual cosa es dedueix que la insistència de la senyora davant els constructors era molta, fins al punt de modificar el pressupost de la obra amb el fi que el resultat fos el desitjat.

Bonaventura Maria Prats i Miquel era diabètica i havia estat operada de la vesícula biliar perquè hi tenia càlculs. No feia massa cas dels metges i s'excedia sovint en els àpats. Potser per aquest motiu, morí l'any 1913¹ a l'edat de 68 anys. Fou enterrada al cementiri d'Igualada, el mateix lloc on descansen les despulles del difunt Ramon Aguilera Dalmases, les quals, Bonaventura havia fet portar anys abans des del cementiri de Montjuïc, on descansaven.

Bonaventura Maria Prats deixà com a hereus universals els fills de Maria Vallès i Josep Aguilera, la qual cosa feia a la família Aguilera Vallès propietària de la casa del carrer Custiol i d'aquesta manera la fortuna de la família Aguilera, que un dia s'havia partit entre Josep Aguilera Dalmases i el seu germà Ramon, es tornava a ajuntar.

“La Mamita” el 1912

*Làpida del cementiri amb les inscripcions:
D. Ramon Aguilera Dalmases + 7 de març de 1888
B^a Maria Prats i Miquel +27 Agost 1913*

¹ Vegeu acta de defunció (Annex I)

3.2.- LA SEVA FORTUNA

Les edificacions que hem esmentat al llarg de la història de la Mamita van necessitar una inversió important de capital i no haurien pogut estar dutes a terme per una persona qualsevol de la societat de l'època.

Tot i que en edat adulta, era una dona d'una certa consideració social, ja hem vist que la Mamita va néixer en el sí d'una família humil de Santa Coloma. Així doncs, coneixent els seus orígens i veient les edificacions en les quals va invertir de gran, ens plantejem la provenença d'aquesta riquesa.

Per esbrinar l'origen d'aquest capital he analitzat, en primer lloc, el fragment del testament de Ramon Aguilera on hi consta la donació que fa a Bonaventura Maria Prats. En aquest fragment, el testador fa donació a Maria Prats de tres pessetes diàries durant la seva vida natural que li seran lliurades per semestres. També li deixà la seva roba i mobles de la casa de Barcelona.

Fent una mirada al testament de Bonaventura Maria Prats veiem que va deixar una quantitat molt gran de béns als seus hereus: accions de diverses companyies, diners, joies i propietats.

Veient la gran diferència entre els dos testament i adonant-nos que tres pessetes diàries d'aquella època, de cap manera expliquen la gran fortuna que va arribar acumular, deduïm que Ramon Aguilera va posar els seus béns a nom de la seva amant Bonaventura Maria Prats ("La Mamita") en vida.

Com a fet anecdòtic cal destacar que quan la seva minyona, Magdalena Gras, va morir, va nomenar hereva universal del seus béns a Bonaventura Maria Prats i concretament li va deixar 6.000 pessetes, que anys enrere la minyona havia rebut com a herència de Ramon Aguilera.

4.- LA NISSAGA BARRAB (la família Aguilera)

Hem pogut veure que a B^a Maria Prats li van arribar els béns de Ramon Aguilera. Aquest era membre de la família Aguilera, una família de la burgesia igualadina de finals del segle XIX. En aquest apartat, estudiarem les dues branques en les quals es divideix aquesta família. Per una banda, la branca de l'hereu de la fortuna de la família, Josep Aguilera Dalmases i per l'altra, la del seu germà, Ramon Aguilera. La propietat, en un principi dividida, acabarà reunida en una sola família.

Aquesta evolució la veurem estudiant la història d'aquesta família i partint d'un arbre genealògic en el qual hi ha senyalats els membres influents d'aquesta riquesa, que més endavant permetrà construir l'edifici de "Ca la Mamita".

La família Aguilera d'Igualada l'encapçala Josep Aguilera i Brugués, nascut l'any 1793 fill d'una rica família de pagesos d'Òdena (concretament, del Mas Martí d'Oranies), els quals posseïen grans extensions de terra.

*Anna Dalmases i Carulla
Muller de Josep Aguilera*

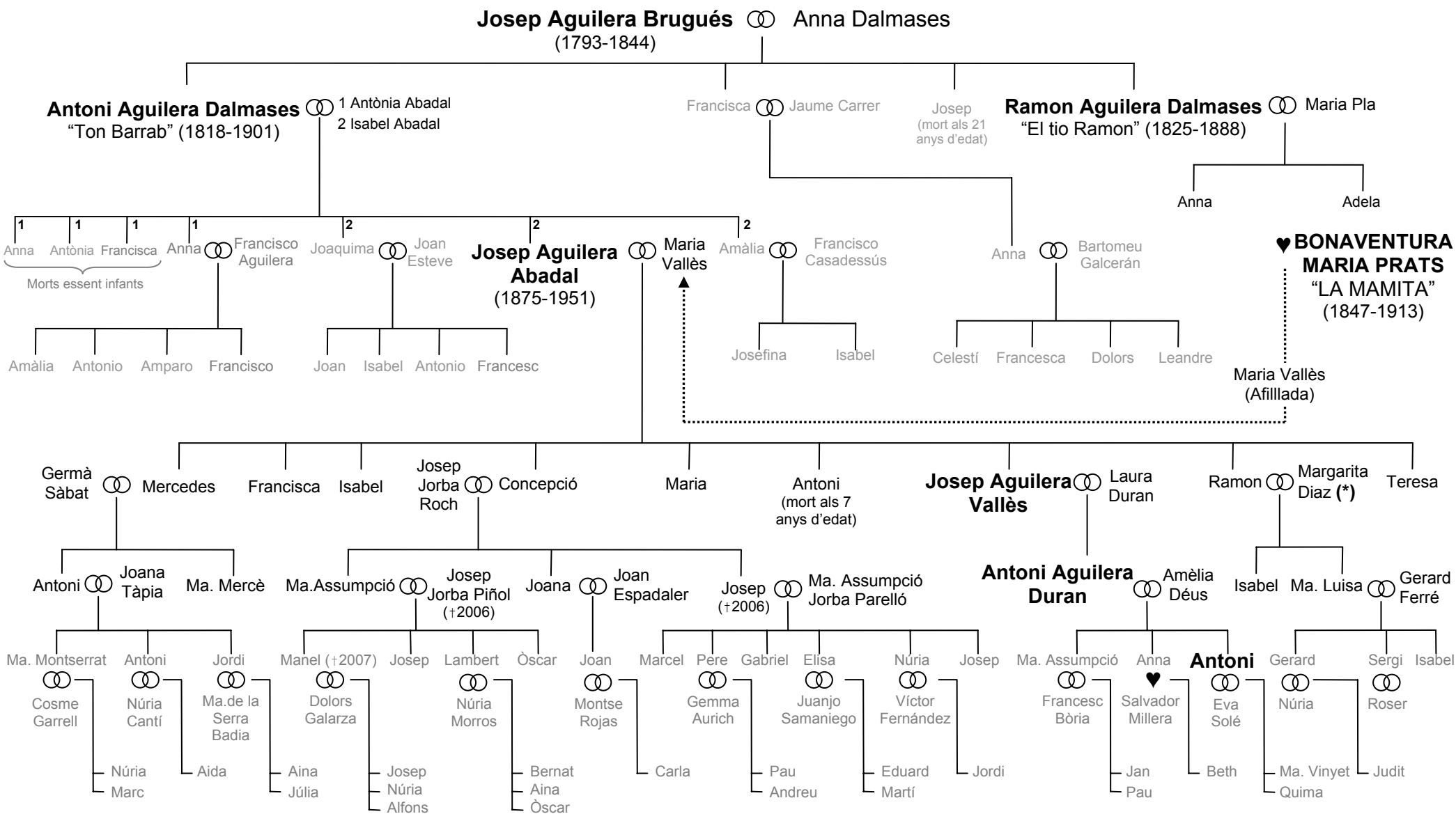
A Igualada va conèixer Anna Dalmases i Carulla, filla d'una família benestant de la ciutat. i amb la qual es va casar l'any 1816. Com a dot que aportava al casament, va ser lliurada a Josep Aguilera una casa a la plaça de la Creu d'Igualada, la qual rebria més endavant el nom de "Cal Barrab"¹. Podeu veure una còpia del plànol de la façana d'aquesta casa a l'annex I.

El pare d'Anna Dalmases posseïa una important indústria tèxtil en la qual fabricaven principalment *indianes* (teixits estampats de cotó). Josep Aguilera es va posar a treballar al costat del seu sogre.

La família Aguilera Dalmases, va tenir quatre fills. El primer va ser, l'Antoni, l'hereu, nascut l'any 1818², seguidament la Francina, nascuda l'any 1820, després el Josep l'any 1822, que va morir el 1843 i per últim el Ramon, nascut l'any 1825.

¹ Sembla a ser que Antoni Aguilera Dalmases utilitzava sovint l'expressió "Barrib barrab" en qüestions de feina i això va ser el que va donar nom a la casa.

² Vegeu full d'empadronament de 1890 (Annex I).

(*) L'any 2008, Margarita Díaz La Rosa és l'única persona viva de la seva generació.

(+) Excepte els casos indicats (Josep Jorba Piñol, Josep Jorba Aguilera i Manel Jorba Jorba), l'any 2008, tots els membres de les generacions posteriors a la família Aguilera-Vallès són vius.

Per tal de seguir la trajectòria de la fortuna de “Cal Barrab” ens centrarem en la història dels hereus de cada família que són els que aniran heretant els béns que arribaran a les últimes generacions.

L'any 1844 va morir Josep Aguilera Brugués. En el seu testament, va nomenar la seva muller Anna Dalmases, senyora, majora i *usufructuària del béns*¹. En morir aquesta, Antoni, com a home de la casa, serà hereu universal dels béns. Pel que fa a Ramon Aguilera, va rebre 2000 lliures barceloneses, que podia fer efectives en *prendre estat*, és a dir, quan es casés.

L'Antoni Aguilera Dalmases es va casar amb l'Antònia Abadal l'any 1846 (9 de novembre), filla d'un estamper, de la Impremta Abadal. Van tenir quatre fills; l'Anna (1847) l'Antònia (1849) la Francisca (1850) i l'Anna (1953) de nou, ja que la filla gran ja era morta quan va néixer i van repetir el nom. També van tenir un *albat*² el 1852. En realitat, els tres primers fills moriren essent infants.

Antoni Aguilera i Dalmases
(Ton Barrab)

Antònia Abadal, la mare, va morir el 1853, segons l'informe mèdic, d'una *infecció puerperal*, o sigui, de complicacions post-part en tenir la segona Anna. i el seu marit va heretar tots els seus béns. L'Antoni es va tornar a casar, aquest cop amb Elisabet Abadal, la germana de la difunta esposa, el 1872. Amb Elisabet van tenir 3 fills; Joaquim (1873), Josep, l'hereu (1875) i Amàlia (1876).

¹ És a dir, que en vida, la senyora podia disposar dels béns, tot i que l'hereu absolut era el seu fill, el qual disposaria de l'herència al complet un cop morís la seva mare.

² Mort poc després de néixer

Ramon Aguilera Dalmases, el germà d'Antoni Aguilera, era el cabaler, el segon home de la família. Va treballar a Barcelona com a aprenent de teixidor amb una família que el tenia a dispesa.

Als 26 anys, Ramon Aguilera va anar a treballar a la fàbrica de Gaspar Pla, a Manresa. Més endavant, va constituir-se la societat "Pla, Vives i Aguilera", que comptà amb la aportació de capital de diverses persones benestants de la societat, entre elles, la seva mare, la vídua Anna Dalmases, tal com he comentat abans, senyora i majora de Cal Barrab.

El 1858, Ramon Aguilera es va casar amb Maria Pla, filla del mateix Gaspar Pla, de Manresa. Varen tenir dues filles bessones, Anna (Anita) i Adela, entre els anys 1866-67¹. Un temps després, tota la família va anar a viure al Passeig de Gràcia de Barcelona. Tal com hem explicat a l'apartat 3.1., el matrimoni va contractar Bonaventura Maria Prats (posteriorment, "La Mamita") com a institutriu de les seves dues filles.

El 1866 van renovar l'empresa "Pla, Vives i Aguilera" amb la qual cosa, Ramon Aguilera podia disposar de les 2000 lliures de llegítima paterna a les que va afegir el dot, una aportació voluntària que li havien fet els pares de Maria Pla orientada a sostenir les càrregues del matrimoni.

Maria Pla Serrano
esposa de Ramon Aguilera

Ramon Aguilera Dalmases
l'any 1882

Poc després, però, Maria Pla va abandonar a Ramon Aguilera i se'n va anar amb les dues filles tot dient que no eren del pare. Amb la separació, Ramon Aguilera va rebre

¹ Trobareu unes anotacions amb lletra autògrafa de Ramón Aguilera, en les quals hi explica el naixement de les dues filles, a l'Annex I.

els béns de la seva esposa, que al marxar deixà en mans de Ramon les seves terres i propietats. La separació esdevingué paral·lelament a la crisi del cotó dels anys 1861-65, un aturament del flux de la matèria primera entre Catalunya i Estats Units. Amb tot l'embolic, es dissolgué la companyia “Pla, Vives i Aguilera”.

Com hem vist al primer apartat, que parla de la Mamita i amb la posterior anàlisi i comparació dels testaments, els béns de Ramon Aguilera arribaren a les mans de Bonaventura Maria Prats. D'altra banda, Josep Aguilera Abadal, fill de Josep Aguilera Dalmases i nebot de Ramon, va ser hereu de la fortuna del seu pare o sigui, de la fortuna de “Cal Barrab”. En contraure matrimoni Josep Aguilera amb Maria Vallès, els béns d'Antoni Aguilera Dalmases, per una banda, i els de Ramon Aguilera Dalmases per l'altre, es van tornar a trobar reunits en una mateixa família, la que seria la família Aguilera-Vallès, actual propietària de les cases de “Cal Barrab” i de “Ca La Mamita”.

FAMÍLIA AGUILERA-VALLÈS (Any 1941 o 42)

D'esquerra a dreta:

Mercedes, Isabel, Ramon, Maria Vallès Garriga (mare), Maria (Marie), Josep Aguilera Abadal (pare), Josep (Pepe), Francisca (Paquita), Teresa (Teresita), Concepció (Conxita)

Làpida del cementiri d'Igualada en la qual hi trobem les dates de mort dels membres de la família Aguilera-Vallés.

5.- LA CONSTRUCCIÓ DE LA CASA

5.1.- L'ARQUITECTE

“La Mamita” va encomanar el disseny de la casa a l'arquitecte Isidre Gili i Moncunill, un arquitecte de Barcelona, amb molt renom a Igualada, el qual va aixecar diversos edificis destacats dins el conjunt d'obres modernistes de la ciutat. Pau Llacuna, estudiós del modernisme, afirma a la seva tesis de llicenciatura que “Isidre Gili i Moncunill va ser un arquitecte clau en el programa de l'arquitectura modernista local”.

Sobre aquest arquitecte no he trobat informació de la seva vida privada però sí algun document sobre la seva vida professional. En el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, hi ha un expedient en el qual hi consta la seva incorporació al sindicat d'arquitectes el 1936 i en el que veiem que era un arquitecte resident a Barcelona. També consta aquest arquitecte en una ressenya en la que hi diu que es va llicenciar en arquitectura l'any 1893 a Barcelona.

Farem una petita anàlisi de l'estil dels seu edificis a Igualada en l'apartat de l'estudi arquitectònic.

5.2.- PROJECTE DE CONSTRUCCIÓ

5.2.1.- Venda de les dues cases anteriors.

Abans de la construcció de l'edifici modernista, hi havia dues cases que Bonaventura Maria Prats va comprar l'any 1904.

En primer lloc comprà una de les cases a Ramon Orpí i Batlle. Podem trobar les condicions de la compra en un document notarial del cinc de novembre de mil nou-cents quatre.

*[...] comparecen, **D. Ramon Orpí y Batlle**, del comercio, casado, mayor de edad, vecino de la ciudad de Barcelona, y **Dª Buenaventura Maria Prats y Miquel**, conocida por*

Maria, propietaria, soltera, mayor de edad, vecina de la presente ciudad,[...]

La casa estava situada al carrer del Roser i tenia un jardí a la part posterior. La propietat ocupava una superfície total de tres mil sis-cents noranta-sis cm². Vegeu el fragment de la nota on consta el que es va vendre:

*[...] D. Ramon Orpí y Batlle: (...) **Vende** para siempre a favor de B^a Maria Prats y Miquel, toda aquella casa con jardín a su espalda, con todos los derechos, servidumbre y dependencia a la misma (...), situada en la Calle del Rosario de esta ciudad, donde esta señalada con el numero uno [...] cuya planta ocupa una superficie de tresmilseiscientos noventa y seis centímetros [...] y que linda por la derecha o poniente, parte con la calle del Custiol.*

El preu de la venda va ser la quantitat d'onze mil pessetes tal com consta anotat en el mateix registre notarial:

El precio de esta venta es la cantidad de once mil pesetas que D. Ramon Orpí recibe de Dª Buenaventura Maria Prats en este acto, en billetes del Banco de España, que admite como moneda metálica y corriente [...]

Ramon Orpí i Batlle va signar la venda després d'afegir un seguit de condicions que són pròpies d'una venda davant de notari.

La segona casa que Bonaventura va comprar, pertanyia a la senyora Rosa Murt i Galofré. Podem veure les condicions de la compra en un acta notarial del vint-i-sis de novembre del mil nou-cents quatre que diu:

*[...] comparecen **Dª Rosa Murt y Galofré**, su profesión especial, viuda y **Dª Buenaventura Maria Prats y Miquel**,*

conocida por Maria, propietaria, soltera, ambas mayores de edad y vecinas de la presente ciudad [...]

Més endavant hi consta la venda i tot el que això inclou:

*[...] dice la Dª Rosa Murt y Galofré: Que **vende** para siempre a favor de Dª Buenaventura Maria Prats y Miquel, toda aquella casa compuesta de bajos, tres pisos, con su plan terreno o solar, que mide por junto de ancho, incluso las paredes veinte y siete palmos por cincuenta de largo formando la superficie de mil trescientos cincuenta palmos, equivalentes a cincuenta metros setenta y seis decímetros cuadrados poco mas o menos, señalada con el numero quince en la calle Custiol, haciendo esquina a la del Rosario, barrio de Gracia de esta ciudad, que linda a poniente frente, con la calle de Custiol, a mediodía izquierda saliendo, con la del Rosario y a oriente detrás y norte derecha, con finca que fue de D. Emiliano Orpí, propia hoy de la misma compradora D^aBuenaventura Maria Prats [...]*

La propietat es va vendre per valor de dues mil pessetes.

El precio de esta venta es la cantidad de Dos Mil pesetas, que la vendedora recibe de la compradora en esta acto, en metálico y a su satisfacción, en presencia de mi el Notario [...]

En l'acta notarial, hi ha escrites un seguit de condicions per complir un cop signada la venda:

[...] Primero: que la vendedora promete y formalmente se obliga a tener desocupada dicha casa dejándola vacía, y a completa disposición de la compradora por todo el día treinta y uno de enero, y Segundo: que los gastos que se ocasionen hasta la inscripción de la finca en nombre de Dª Rosa Murt, vendrán a cargo del a propia señora Murt [...]

Podeu veure els transcripcions dels protocols complets i la documentació original d'ambdues vendes a l'Annex II.

<i>Compra de las casas Orpi y Gabarro. Pto. D.</i>	
<i>Casa Orpi</i>	<i>2.500 \$</i>
<i>Casa Gabarro</i>	<i>400 "</i>
<i>Pluma de agua</i>	<i>500 "</i>
<i>Permiso para el gas</i>	<i>5 "</i>
<i>Regalo a la vta Gabarro</i>	<i>10 "</i>
<i>Cero</i>	<i>2000 "</i>
<i>Grato de convenios</i>	<i>4 "</i>
<i>Cimbre permisos edifica</i>	<i>5 "</i>
<i>Por compra terreno viable</i>	<i>30 "</i>
<i>Por arbitrios</i>	<i>100 "</i>
<i>Por cloaca a Capomañá</i>	<i>30 "</i>
<i>Por el registro de la casa Gabarro</i>	<i>8 "</i>
<i>Por grato de escritura, plusvalen Orpi</i>	<i>39 "</i>
<i>Por escritura pluma de agua</i>	<i>7 "</i>
<i>Por redaccion de un convenio</i>	<i>2 1/2 "</i>

<i>Para reunir las piedras para las y balcones.</i>	
<i>Se mezcla tierra de pizarra, cal y cemento portlan,</i>	
<i>todo mezclando con agua.</i>	
<i>Cemento portlan se pone poco pues solo sirve para dar color y hacer fuerte.</i>	

Nota escrita per la Mamita on consten les despeses de la compra de les dues cases anteriors.

5.2.2.- Permís d'enderroc

Abans d'aixecar l'edifici modernista, es van enderrocar les dues cases que anteriorment havia comprat Bonaventura Maria Prats a Rosa Murt i Galofré i Ramon Orpi i Batlle. Per dur a terme aquest enderrocament, s'havia de demanar permís a l'Ajuntament d'Igualada per mitjà d'una instància a la corporació municipal¹.

El document es va sol·licitar el 13 de Gener de 1905.

En aquesta petició se suplica el permís per l'execució de l'enderroc i es demana el lloc en el qual s'han de col·locar les tanques per a garantir la seguretat pública.

L'ajuntament va acordar concedir el permís, sota les condicions imposades segons un certificat del 18 de gener del 1905.

¹ Vegeu document original en l'annex II

5.2.3.- Permís de construcció

Per començar la construcció de l'edifici es va sol·licitar a l'Ajuntament d'Igualada un permís per edificar.

Buenaventura Maria Prats, soltera, mayor de edad, propietaria y vecina de la presente, domiciliada en la Plaza de la Cruz, ante la Corporación municipal comparece y dice.[...]

[...] Suplica: Que dando por presentado este escrito, se sirva la Corporación municipal conceder la oportuna autorización para construir la referida casa, previos los trámites y condiciones que sean consiguientes. [...]

La instància es va signar a Igualada el dia 7 de Febrer de 1905.

En segon lloc, l'arquitecte municipal, Pau Riera Galtes, va fer un informe en el qual posà unes condicions segons la normativa urbanística vigent la qual determinava uns criteris a seguir a l'hora de fer la construcció.

Atendiendo que por la parte de la calle Custiol, la casa ha de adelantar respecto de la alineación que antes tenia, y por lo tanto debe de medirse y valorarse para abonar al Municipio su importe, por lo que, han de nombrarse peritos por ambas partes

Atendiendo que según los planos, la parte circular del ángulo que forma el chaflán sobresale de las alineaciones generales de la fachadas, lo cual no puede permitirse, y.

Considerando que es ya bastante el que los zócalos sobresalgan diez centímetros más que los planos generales de las paredes de la fachada. [...]

Com també uns criteris posteriors a la mateixa:

[...] no solamente en la seguridad pública e individual del Obrero, sí que también luego de recordados y pintadas las fachadas, deberá colocar el consiguiente bordillo en las

aceras dejándolas del ancho de las que a cada calle las actuales.

Aquest informe de l'arquitecte municipal passà a la Comissió de Foment, la qual va emetre en sentit favorable la sol·licitud sempre que es complissin les condicions imposades per l'arquitecte municipal. El document va ser signat el 21 de febrer de 1905.

El secretari de l'Ajuntament va notificar la resolució de la comissió a la persona interessada, en aquest cas, Bonaventura Maria Prats i Miquel¹:

Diligencias: Lo pongo para acreditar que el Ayuntamiento en sesión del día 24 de Febrero último, acordó conforme con lo propuesto en el precedente dictamen. Lo certifico en Igualada a primero de Marzo de mil novecientos cinco.

5.2.4.- Pòlissa d'Assegurança

Per tal de cobrir els danys mobles i immobles que la casa pogués patir, es va contractar a una companyia d'assegurances, una pòlissa amb la qual es garantia que en el cas que hi hagués danys sobre l'habitatge aquests seran reparats econòmicament per la companyia d'assegurances.

Fragment del contracte de Pòlissa de l'any 1906

En el cas de l'habitatge del carrer Custiol, l'assegurança es va contractar amb la companyia d'assegurances "La Catalana", una companyia de Barcelona fundada l'any 1865. La pòlissa es va signar el 18 de Maig de 1906 per 10 anys.

¹ Vegeu document original en l'annex II

Es va assegurar un capital de 60.000 Pta. En el document hi consten les condicions generals de la pòlissa, com per exemple:

La compañía asegura contra el incendio, toda clase de bienes muebles o inmuebles, salvo las excepciones señaladas por el artículo segundo.

Responde de los daños que resulten sin incendio, de las explosiones del gas que sirve para alumbrado y de los aparatos de vapor y del rayo, cuando cada uno de dichos riesgos esté especialmente expresado en las condiciones manuscritas de Póliza y mediante un premio supletorio.

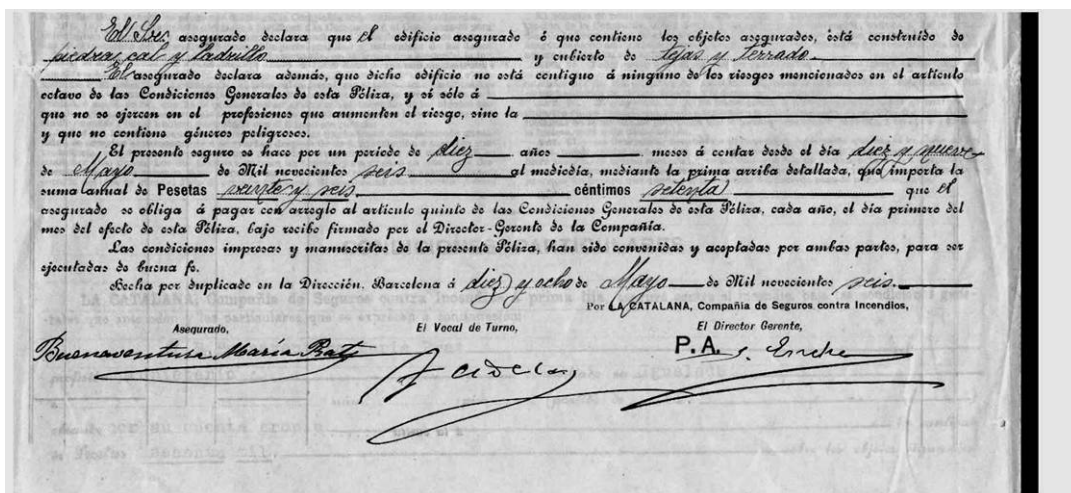
La compañía asegura también los riesgos locativos y el recurso de los vecinos, cuando esté estipulado en la Póliza

Art2. La Compañía no asegura [...]; los billetes de Banco, oro o plata en barras o acuñado, las medallas, los títulos de cualquier clase que sean, las escrituras de contrato y los manuscritos. Tampoco asegura la pedrería [...]

Mes endavant fa una descripció dels béns assegurats:

SESENTAMIL PESETAS sobre una casa de reciente construcción, que consta de varios cuerpos, destinada a habitaciones para el inquilinato, compuesta de planta baja y tres pisos altos con parte de desván, construida a piedra, cal y ladrillo y cubierta de tejas y terrado; cuya casa está situada en Igualada, formando chaflán y con varias puertas de entrada dando frente a las calles de Custiol, número nueve y del Rosario sin número.

Finalment fa un resum del contracte i firmen el vocal de torn i el director gerent de la companyia d'assegurances contra incendis LA CATALANA junt amb la propietària Bonaventura Maria Prats.

Resum del contracte d'assegurança del 18 de maig de 1906

5.2.5.- Factures dels proveïdors

Amb aquest exemple de la factura de les persianes que Bonaventura Maria Prats va encarregar, ens fem una idea de com va ser el contracte dels altres materials artesanals, com el ferro forjat o la ceràmica hidràulica decorativa o del paviment, dels quals no n'he pogut trobar les factures.

Dª Maria Prats y Miquel

Igualada

Muy Sra. mía: en fecha de hoy remito las persianas por la Agencia Aixelà las cuales van con sus calados y hierros correspondientes.
Adjunto incluyo la fra. De las mismas y cuyo valor de pts. 1110 serán giradas [...] a primeros de la próxima semana si V. no ordena lo contrario.
Esperando será todo de su conformidad se repite usted Afmo. S.S.

Q B I P

6.- HISTÒRIA DELS PROPIETARIS.

Tal com he esmentat anteriorment, Bonaventura Maria Prats va deixar com a hereus universals els fills de Maria Vallès i Josep Aguilera Abadal, i ho podem veure en el següent fragment del seu testament

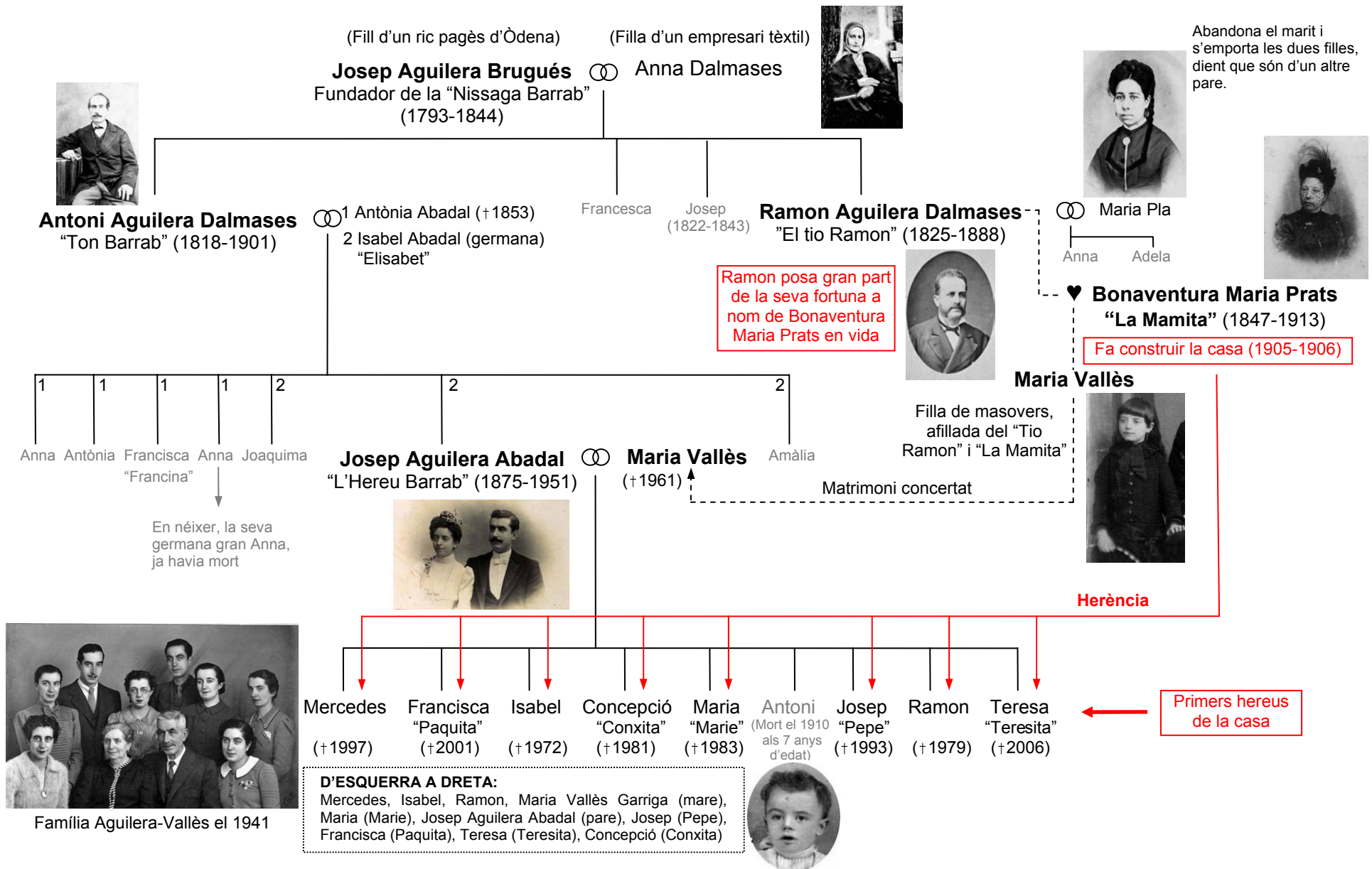
De todos mis restantes bienes muebles e inmuebles, derechos, créditos y acciones, presentes y futuros, instituyo herederos a Mercedes, Francisca, Isabel, Concepción, Maria i José Aguilera y Abadal y Maria Vallés y Garriga que estos tengan antes de que es mayor de ellos cumpla la edad de veinte y cinco años, [...]

Posteriorment a l'atorgament del testament per part de Bonaventura Maria Prats i a la seva mort, van néixer a la família Aguilera Vallès: Ramon Aguilera Vallès i Teresa Aguilera i Vallès. Els dos van néixer abans del 7 d'abril de mil nou-cents vint-i-sis, any en el que la filla primogènita Mercedes Aguilera Vallès complia la majoria d'edat. Per tant, van quedar hereus de la casa del carrer Custiol tots els fills: Mercedes, Francisca, Isabel, Concepció, Maria, Josep, Ramon i Teresa Aguilera i Vallès. A cada un li corresponia una participació d'una octava part de l'herència.

D'entre els béns heretats pels germans Aguilera Vallès hi ha la casa del carrer Custiol que consta de la següent manera en l'inventari de béns immobles (pg.32)

Una casa compuesta de planta baja, que contiene tres tiendas con habitación cada una y tres pisos altos, cubierta parte con terrado y parte con tejado, situada en la Calle Custiol de esta ciudad señalada con el número nueve, que tiene la total superficie, [...], de cinco mil cuarenta y seis palmos cuadrados, equivalentes, a ciento noventa metros, cincuenta y dos centímetros [...], por la izquierda o Mediodía parte con la calle del Rosario [...]

Així doncs, la propietat de la casa de “Ca la Mamita”, en morir Bonaventura Maria Prats l'any 1913, quedà dividida en vuit parts.

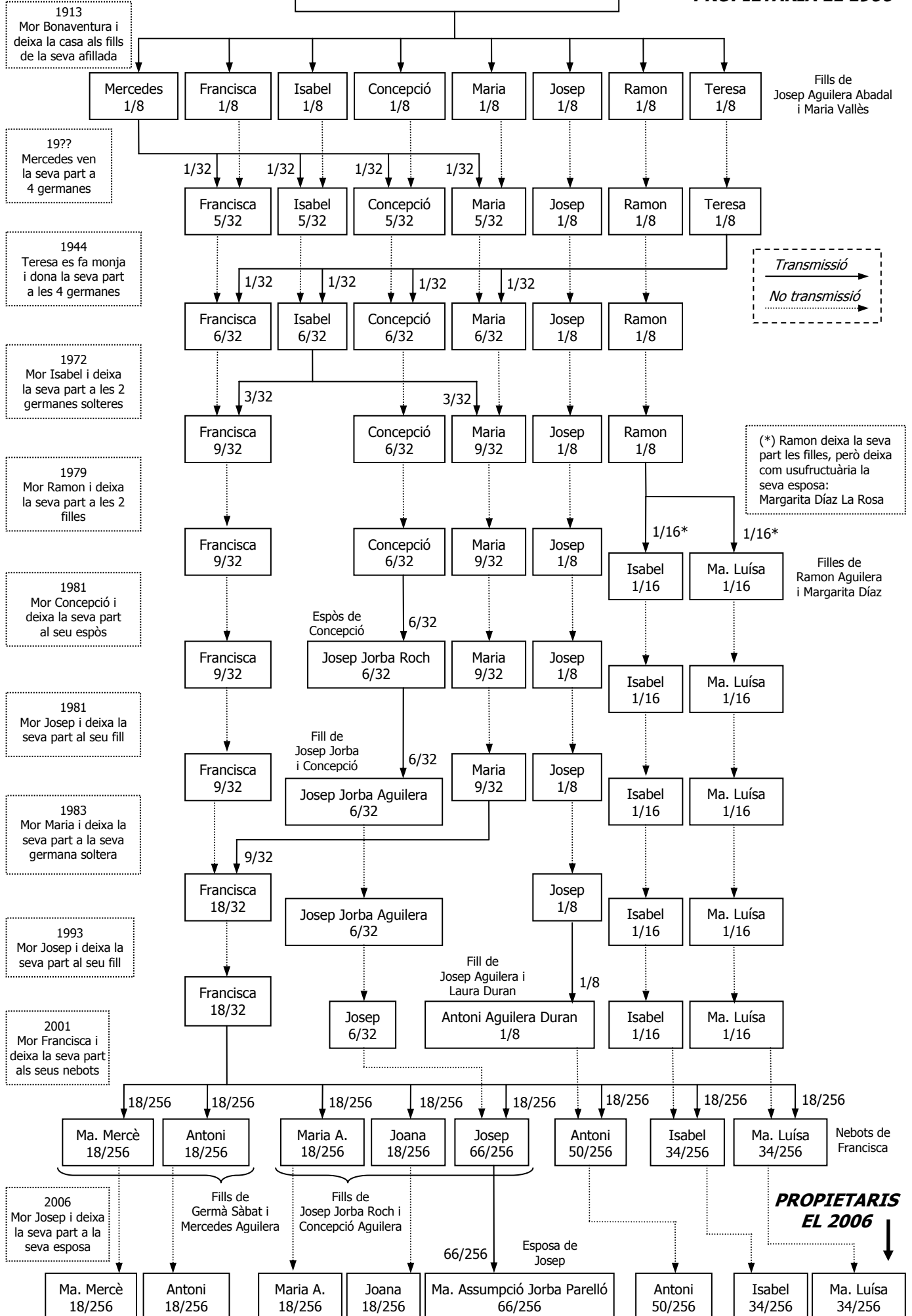

EVOLUCIÓ DE LA PROPIETAT DE 1906 A 2006

FETS CAUSANTS

Bonaventura Maria Prats "La Mamita"

← PROPIETÀRIA EL 1906

Posteriorment a la repartició de béns entre germans, analitzarem com, amb els anys, va anar canviant la propietat. Vegem un parell de diagrames: L'arbre genealògic de la família Aguilera i un gràfic de flux de propietat al llarg dels 100 anys de vida de la casa. El diagrama de la pàgina anterior reflecteix gràficament com ha anat succeint aquest flux de propietat que cobreix els cent anys que van des del 1906 fins al 2006.

No en sabem exactament l'any però, a l'inici de la posguerra, la germana gran, Mercedes va vendre la seva part a les seves germanes Francisca, Isabel, Concepció i Maria, les quals es quedaren en total amb un $5/32$ de la propietat.

El 1944, Teresa, la germana petita, es va fer monja i va donar al seu $1/8$ a les germanes Francisca, Isabel, Concepció i Maria, que amb això ja disposaven de $6/32$ de la casa. Si no ho hagués fet d'aquesta manera, hauria hagut de fer donació de la seva part de la casa al convent, cosa a la qual es va oposar la família.

Isabel, la tercera de les germanes grans, va morir l'any 1972 d'un tumor cerebral, i al ser una dona soltera va deixar la seva part a les dues germanes solteres, Francisca i Maria amb les quals vivia a "Cal Barrab", que en total van arribar a tenir $9/32$ de la propietat cadascuna d'elles.

Ramon Aguilera, el varó benjamí de la família, va morir l'any 1981, i amb això la propietat va passar a les seves filles Isabel i Mª Lluïsa, però en deixà com a usufructuària a la seva esposa Margarita Diaz la Rosa, amb la qual cosa en podia disposar i rebre'n els beneficis fins a la seva mort. Cada filla, per tant, va heretar $1/16$ de la propietat.

Un altre canvi de la propietat que hi va haver el mateix any, va ser en morir la germana gran, Concepció, que va deixar el seu $6/32$ en mans del seu espòs Josep Jorba i Roch. Aquest últim va morir el mateix any que la seva esposa i va deixar en herència al seu fill Josep Jorba Aguilera la part que havia rebut de Concepció, és a dir, $6/32$.

El 1983 va morir una altra de les germanes solteres, Maria Aguilera Vallès, i la seva part va passar a mans de Francisca (Paquita) que va arribar, en conseqüència, a disposar de $18/32$ parts (més de la meitat) de la casa.

Francisca va morir l'any 2001, i va repartir la seva part de la propietat per igual als seus vuit nebots, amb la qual cosa la propietat quedà fragmentada i cada nebot va rebre $18/256$ parts.

El fet més recent de variació en la propietat, és la mort de Josep Jorba Aguilera, el 2006, el qual va deixar la propietat a la seva esposa Ma. Assumpció Jorba Parelló, la qual viu al pis 2n 2a de l'edifici.

Després de tots aquests canvis, la propietat l'any 2006 quedà de la següent manera, tal com es desprén de l'informe del Registre de la Propietat, del qual podeu trobar una còpia a l'Annex II:

Isabel Aguilera Diaz: 2/32 parts indivises en nua propietat i 18/256 parts en plena propietat.

Mª Lluïsa Aguilera Diaz: 2/32 parts indivises en nua propietat i 18/256 parts en plena propietat.

Margarita Diaz Rosa: herència en usdefruit de 4/32 parts (les de les dues filles anteriors). Pot disposar d'aquesta part de la propietat de les seves filles mentre aquesta segueixi en vida.

Antoni Sàbat i Aguilera: 18/256 parts de la propietat que rebé de la tieta Francisca (Paquita).

Mª Mercè Sàbat i Aguilera: 18/256 parts. (idem)

Joana Jorba Aguilera: 18/256 parts. (idem)

Mª Asunción Jorba Aguilera: 18/256 parts. (idem)

Mª Asunción Jorba Parelló: 66/256 parts indivises.

Els cinc darrers, en plena propietat.

7.- HISTÒRIA DELS LLOGATERS

7.1.- LLOGATERS EN ELS HABITATGES

L'edifici modernista del carrer Custiol és un edifici plurifamiliar de sis habitatges (dos per planta). Els propietaris de la casa no vivien en aquesta, sinó que tenien llogats els pisos a d'altres famílies. Les famílies llogateres van anar canviant al llarg dels anys fins arribar als llogaters actuals. També hi havia llogats els baixos en els quals, en alguna ocasió, també hi vivien els propietaris dels comerços del peu del carrer, i la porteria del quart pis. Avui en dia no es concedeix la cèdula d'habitabilitat per aquests espais dels edificis i per això es fan servir com a trasters o magatzems. Al diagrama de la pàgina següent veiem un esquema d'aquesta variació de l'ocupació dels pisos al llarg dels anys fins arribar als llogaters i propietaris actuals.

És un diagrama basat principalment amb les dades dels fulls d'Empadronament municipal que he trobat d'aquesta casa (1910, 1924 i 1936). L'empadronament és un procés que es fa cada cinc anys (a l'Arxiu Comarcal es conserven des de l'any 1870 fins als nostres dies). Aquests documents els passaven per les cases perquè els habitants els omplissin. No tenim accés a les fulles d'empadronament més actuals ja que és informació privada i no pot ser consultada, per això les informacions més actuals les he obtingut per boca de particulars.

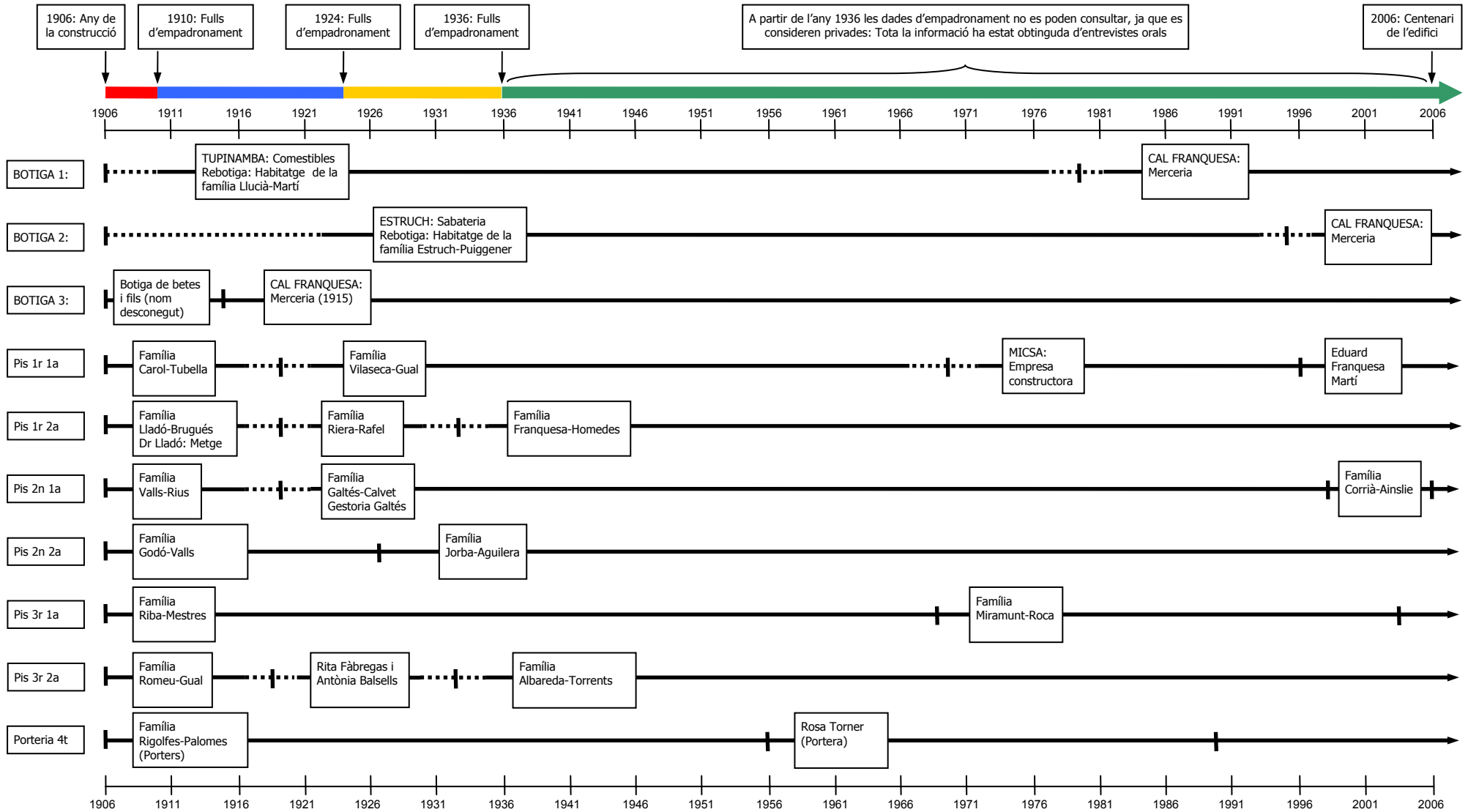
Podeu trobar els fulls d'empadronament complets i una transcripció resumida d'aquests a l'Annex I.

Seguidament faré un resum de les característiques generals de les famílies que vivien als diferents habitatges (noms i cognoms, raó de convivència, procedència i professió)

7.1.1.- Pis 1r 1a

La primera família que consta empadronada al 1r 1a de la casa del carrer Custiol va ser la família Carol-Tubella. Ell es dedicava al comerç i estaven casats però sense fills. La següent família que consta com a llogatera del pis el matrimoni Antonio Vilaseca i Dolors Gual, vinguts de la Molsosa i Miralles. El Senyor Antonio era procurador. L'any 1936 (any del següent full d'empadronament trobat) hi seguia vivint el mateix matrimoni juntament amb Ramona Sala, mare de Dolors Gual. Més endavant, cap a l'any 1970 s'hi

DIAGRAMA CRONOLÒGIC DELS LLOGATERS DE L'EDIFICI (1906-2006)

va establir l'empresa constructora MICSA fins l'any 1996 en que hi va començar a viure Eduard Franquesa Martí, fill dels actuals habitants del 1r 2a (la família Franquesa-Martí) fins avui en dia.

7.1.2.- Pis 1r 2a

El primer llogater d'aquest pis va ser el senyor Joan Lladó, vidu i amb un filla, Conchita Lladó Brugués. Els dos vivien amb la seva criada, de nom Rosa Valbó Marimon. El senyor Lladó era metge i, per aquest motiu va demanar que es fes una habitació més (ficant-se dins del pis 1r 1a) per a l'aparell de raigs X. És per aquest motiu que, encara avui en dia el 1r 2a té una habitació més i el 1r 1a una habitació menys. Això ho podrem veure més endavant quan vegem els plànols actuals de planta de l'edifici. L'any 1924 canvien els llogaters i ocupa el pis la família Riera-Rafel. Hi vivien el pare, Pere Riera, la mare, Concepció Rafel, el seu fill i la seva filla. Pare i fill es dedicaven al comerç. Al voltant dels anys 30, el pis passa a ser llogat per la família Franquesa-Homedes, propietària de la merceria de la planta baixa "Cal Franquesa".

7.1.3.- Pis 2n 1a

El 1910 hi vivia la família Valls Rius: el matrimoni format per Pedro Valls i Assunción Rius, de Vallbona i una filla de tres mesos, l'Assumpció Valls. Es dedicaven al comerç. També hi vivia la seva criada, Rosalia Dalmau de Mediona. Segons el full d'empadronament de 1924, anys més tard hi entra a viure la família Galtés-Calvet. Hi vivia Carme Calvet, vídua de Galtés, amb el seu fill Joan Galtés casat amb Anna Casals, l'altra filla Francisca Galtés Calvet i una neta Maria Carbonell Galtés. Joan Galtés Calvet era escriptor. L'any 1936 Joan Galtés, en morir la seva mare Carme Calvet, passa a ser el cap de família i consta com a funcionari del jutjat municipal. Joan Galtés Calvet va enviuar d'Anna Casals i es va casar en segones núpcies amb Raquel Codina, que va viure al pis fins poc abans de la seva mort. Amb Raquel Codina va tenir dos fills; Maria del Carme i Adela. També hi va viure el fill del primer matrimoni, Joan Galtés Casals (que considerava Raquel Codina com una mare i que més tard muntaria al mateix pis la gestoria i autoscola Galtés), i la seva neboda Maria Carbonell Galtés. Cap a l'any 1997 lloga l'habitatge la família Corrià-Ainslie fins el 2006, que el pis queda deshabitat.

7.1.4.- Pis 2n 2a

La família Godó-Valls és la primera família empadronada en aquest pis el 1910. Francisco Godó Llucià, treballava de curtidor. El matrimoni de Francisco Godó i Francisca Valls tenien dos fills; Mercedes i Francisco. Als fulls d'empadronament de 1924 hi ha la mateixa família, a més de la criada, Agustina Serrado. Aquest any la profesísó de Francisco Godó fill és la d'escribent. A l'any 1930 s'hi instal·la la família Jorba-Aguilera formada per Josep Jorba Roch, el qual es dedicava al comerç de curts i Concepció Aguilera Vallès. Aquesta darrera va ser l'única persona de la família Aguilera-Vallès que va arribar a viure a l'edifici. Si observem el diagrama de la propietat veurem que es va produir el curiós fet que era propietària d'una part de la casa i, a la vegada, llogatera. Van tenir tres fills: Mª Assumpció (coneguda com Maria), Joana i Josep. Avui en dia hi viu la vídua d'aquest darrer (que, tal com hem dit, va morir el 2006), Mª Assumpció Jorba Parelló.

7.1.5.- Pis 3r 1a

La primera família de llogaters és la família Riba-Mestres. El pare, Joan Riba Tous, era dependent, i estava casat amb Angela Mestres Trullàs. El matrimoni tenia quatre filles; Pilar, Dolores, Antònia i Àngela i un fill, el Joan. L'any 1924 hi viu la mateixa família amb dues filles; la Pilar, la gran, i la petita, l'Àngela. L'any 1936 Joan Riba és viudu i segueix vivint amb la filla gran i la petita, la qual fa de dependenta a la merceria Vidal ("Cal Perico"). Cap a l'any 1970 s'hi estableix la família Miramunt-Roca, formada per Emili Miramunt Camps i Maria Dolors Roca Duch i que tindrien una filla anomenada Isabel. Hi viuran fins a l'any 2003, any en el qual la casa quedarà deshabitada.

7.1.6.- Pis 3r 2a

L'any 1910 hi vivia la família Romeu Gual. Ell, Josep Gual, era de la Pobla de Claramunt i era sabater. Vivia amb la seva dona, Bonaventura Gual Gual, i dos fills: Josep i Ignasi. L'any 1924 hi viu Rita Fàbregas, viuda, amb la seva criada: Antònia Balsells. Aquestes hi viuràn fins els anys 30, i aleshores s'hi establirà la família Albareda-Torrents. Hi vivien Jaume Albareda, d'Argençola, agent de comerç, amb la seva dona Maria Torrents, de la Llacuna, amb la seva filla i el seu marit: Concepció Albareda casada amb Bartomeu Borràs i els fills d'aquest matrimoni: Mª Montserrat Borràs i Jaume Borràs. També vivia amb ells la criada, Dolors Sorribas.

7.2.- LES TRES BOTIGUES

En l'actualitat, les tres botigues de l'edifici, es troben juntes en un sol local comercial de més de 400 m² i on hi té lloc l'activitat de l'empresa Marroquineria Franquesa S.L., més coneguda com "la botiga de Cal Franquesa". Això no sempre ha estat així, ja que, al llarg del segle XX hi han hagut diversos comerços amb diferents activitats. En ocasions, la família propietària del negoci va viure a la rebotiga. Això es va produir en totes les botigues, excepte amb la de "cal Franquesa". Tot i això, la família Franquesa-Homedes es va traslladar a viure a la mateixa casa, concretament al pis 1r 1a, tal com hem dit al subapartat 7.1.2.-

El primer local comercial l'ocupava la Tupinamba, la qual va ser la primera botiga del carrer Custiol, situada als baixos de Ca La Mamita. Era una botiga de comestibles i distribució de cafè. A la rebotiga hi vivia el matrimoni Llucià-Martí (Joan i Ramona) amb els seus fills (Joan i Maria Llucià). Aquests hi viuran fins l'any 1980 en que ocuparà el local el negoci de "cal Franquesa". En aquests moments, doncs, dues de les botigues estan llogades a la família Franquesa.

En el segon local hi havia els calçats Estruch. Era la botiga que ocupava el tram central dels baixos i, com l'anterior donava íntegrament al carrer Custiol. No sabem del cert, si hi va haver algun negoci abans d'aquesta sabateria, el que és cert és que segons el full d'empadronament de l'any 1924, ja hi havia aquesta sabateria, però no a la del 1910. El 1924 Josep Estruch, el qual venia de Rubió, vivia a la rebotiga des de feia tres anys, i es dedicava al comerç, sense especificar si era el seu propi negoci. Cal suposar que sí. El 1936 estava casat amb Engràcia Puiggener amb la qual tenia tres fills: Josep, Mercè i Joan, i treballa en la seva pròpia botiga: "Calçats Estruch". Això serà així fins l'any 1995 quan, en tancar el negoci, la merceria Cal Franquesa va llogar el seu tercer local de la casa.

Poc després de construir la casa, a la botiga que feia cantonada, s'hi va establir una botiga de vetes i fils de la qual no coneixem el nom. L'any 1915, la família Franquesa va pagar un traspàs als anteriors amos del negoci i s'hi va establir per muntar la seva pròpia botiga de vetes i fils (merceria) de Cal Franquesa. Com hem pogut veure, la

família Franquesa va anar llogant els locals de la planta baixa a mida que van anar tancant amb la qual cosa ocuparen tots els baixos de “Ca la Mamita” que, encara avui en dia, constitueixen una part comercial molt important del carrer Custiol.

7.3.- LA PORTERIA

A principis del segle XX, les cases de cert nivell social tenien un habitatge, generalment de molta menys qualitat i grandària que els altres, que s'anomenava “porteria”. Hi vivia la família encarregada de vigilar la porta i mantenir neta l'escala i el vestíbul.

En el cas de Ca la Mamita, la porteria és un petit pis d'uns 50 m² situat sota la coberta de l'edifici. Segons els fulls d'empadronament, tan el 1910 com el 1924 i el 1936 hi va viure la família Rigolfas-Palomas. El pare, Joan Rigolfes, tenia la professió de sabater, a més d'ocupar-se de la porteria. Al quart pis hi vivien l'esmentat Joan Rigolfes, amb la seva dona Josefa Palomas i el seu fill Miquel Rigolfas. El 1924 hi seguia vivint la mateixa família, i hi consta que es dedicaven únicament a la porteria. El 1936, hi viu Miquel Rigolfas, escrivent a casa de Josep Marimón, amb la seva mare Josefa Rigolfas. Més endavant hi va viure vídua Rosa Torner com a portera, fins que es va casar en segones núpcies i se'n va anar. Des d'aleshores la porteria s'ha convertit en un traster davant la impossibilitat de tenir una cèdula d'habitabilitat.

8.- DADES LEGALS ACTUALS DE L'EDIFICI.

Per concloure aquest estudi històric, vegem a continuació en quina situació legal es troba l'edifici avui en dia. Ho faré a partir de dades de tres fonts: El Registre de la Propietat, el Cadastre i el Pla especial de protecció del patrimoni històric d'Igualada.

8.1.- DADES REGISTRALS.

L'escriptura pública es converteix en l'eina indispensable per poder inscriure l'habitatge al Registre de la Propietat de la localitat on estigui situat l'habitatge. Un cop construïda la casa, cal registrar-la.

Les dades que presento a continuació estan extretes de l'informe del Registre de la Propietat d'Igualada de l'any 2006¹. En aquest informe es descriu la casa de forma superficial: En primer lloc s'explica la composició, les plantes i les botigues de la planta baixa. Seguidament, l'estructura i, després les dimensions aproximades. Finalment es fa referència a les cases que l'envolten i s'informa de la relació de propietaris, tema que ja he tractat al capítol 6 (Història dels propietaris), basant-me en el mateix informe.

El document diu el següent:

Casa que es compon de planta baixa, que té tres botigues amb habitació cada una i tres pisos alts, coberta part amb terrat i part amb teulada, situada al carrer Custiol d'aquesta ciutat d'Igualada, assenyalada amb el número nou, que té la total superfície de cinc mil quaranta-sis pams quadrats, equivalents a CENT NORANTA METRES I CINQUANTA-DOS CENTIMETRES, també quadrats, més o menys, i que AFRONTA: per la dreta o Nord, part amb Antoni Gregori i Closa i part amb Pablo Gabarró; per darrere o Orient, part amb Francisco Reixachs i part amb Josefa Galtes; per l'esquerra, o Migdia, part amb el carrer del Roser i part amb Francisco Reixachs i, per davant o Ponent, amb el carrer Custiol.

Referència Cadastral: 4941918CG8044S0001OX

¹ Vegeu una còpia completa d'aquest informe a l'Annex II

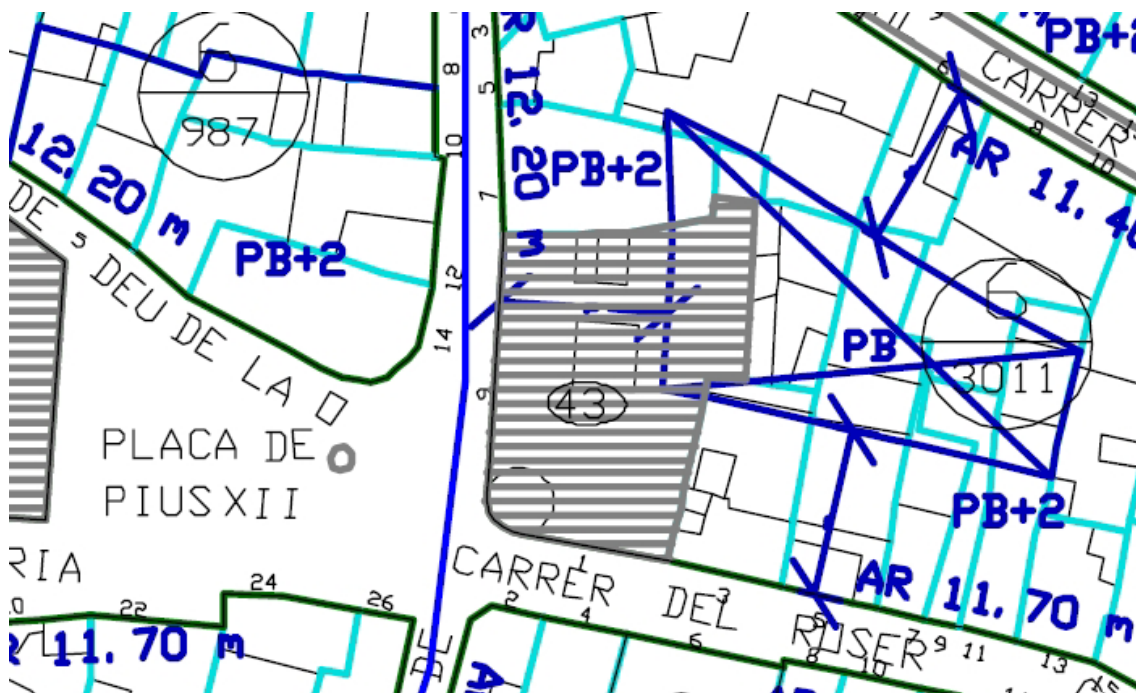
Sorprèn veure que la superfície que consta en aquesta transcripció (uns 190 m²) no és real sinó que, contrastant-la amb els plànols, les mides de la superfície són de 444 m² que és, justament, la que consta a les dades cadastrals tal com veurem al proper apartat.

El Cadastre és un registre estadístic de les finques urbanes i rústiques fet per l'Administració de l'Estat per tal de determinar la mesura dels impostos. Aquest registre es fa des de la Direcció General de Cadastre del Ministeri d'Economia i Hisenda.

En el registre cadastral de la finca de l'edifici del carrer Custiol hi consten les següents dades: La finca en la qual està construïda la casa és d'una parcel·la amb un únic immoble. La propietat té una superfície construïda de 1448 m² i una superfície del terreny de 444 m².

49

A les següents imatges podem veure amb més detall el plànol del Cadastre que es pot consultar a Internet:

Plànol on-line del cadastre on veiem “Ca la Mamita” al centre de la imatge.

En aquest plànol s’hi inclou el pla d’urbanisme de la ciutat. Observem que als voltants de la casa, els edificis de nova construcció només poden tenir dues plantes (PB+2, que vol dir, “planta baixa més dues plantes”). Ca la Mamita, en canvi, té tres plantes més la coberta amb porteria i trasters. Apart d’això, la profunditat de la construcció ultrapassa els 12 m, que és el màxim de profunditat edificable actualment establert per la llei. El fet que aquestes dues condicions no es tinguin en compte es deu a què, en ser un edifici que forma part del patrimoni cultural de la ciutat, es considera més convenient no modificar-lo. Els detalls d’aquest tema els veurem al proper subapartat.

8.3.- PROTECCIÓ I CATALOGACIÓ.

Tal com hem dit, l’Administració (Ajuntament, Consell Comarcal i Generalitat) considera que “Ca la Mamita” forma part del patrimoni cultural de la ciutat d’Igualada. Com a molts d’altres municipis, a Igualada és vigent un “Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic”. Aquest és l’edifici número 32 inclòs en aquest pla.

Concretament entra dins la Clau 6 de l'esmentat pla: "Conservació del Centre Històric i Àrea d'influència, protegida".

Segons això, els elements de l'edifici que queden protegits i que, per tant, no es poden alterar, són els tres següents:

- La façana.
- La volumetria de l'edifici.
- Els elements de decoració originals existents a l'interior de l'edifici.

Tot i això, segons l'arquitecte Andreu Ymbernon que, tal com veurem més endavant, ha realitzat uns plànols actualitzats l'any 2007:

L'edifici té tots els serveis bàsics i els habitatges existents compleixen el Decret 259/03 sobre Requisits mínims d'habitabilitat en edificis d'habitatges usats.

Això vol dir que avui en dia, tot i que la casa es va acabar fa més de cent anys, els pisos segueixen complint els criteris actuals necessaris per a viure-hi.

Per acabar, vegem una fotografia de la placa de catalogació de l'Ajuntament que està clavada a la façana de l'edifici, a la qual he fet referència a la presentació del treball:

Adonem-nos que el nom és "Edifici Modernista". En el moment de fer-se la placa, els propietaris es van negar a què s'hi posés el nom de "Cal Barrab" ja que era incorrecte.

2a Part

ESTUDI ARQUITECTÒNIC

8.- EL MODERNISME

8.1.- TRETOS GENERALS DE L'ARQUITECTURA MODERNISTA

El modernisme és un corrent arquitectònic de finals del segle XIX i principis del XX, que va tenir una forta influència en moltes ciutats de Catalunya. És un moviment de ruptura, que trencava amb els marcs de l'arquitectura tradicional. Utilitza formes agressives i colors vius, que haurien estat impensables per artistes d'èpoques anteriors. No es pot definir un tipus de construcció en concret, ja que cada artista s'expressava d'una forma diferent i utilitzava un estil propi per les seves obres. El fet d'utilitzar un estil tan trencador està relacionat amb la mentalitat de la societat de l'època que anava en contra d'allò que se li imposava. Els arquitectes dominaven diverses branques de l'art, des del dibuix, la il·lustració, l'escultura...etc. Això permetia que les edificacions senceres fossin una manifestació de totes les arts existents.

L'arquitectura es va difondre gràcies al capital que la burgesia d'aquell temps invertia en les grans construccions. N'és un exemple la família Güell que va dur a terme una forta inversió en la construcció de grans obres que han deixat a Catalunya un patrimoni molt important d'art i arquitectura. El modernisme es manifesta en la construcció de fàbriques (colònia Güell), edificis de culte religiós (La Sagrada Família) però sobretot va tenir una forta repercussió en la construcció d'habitatges. A l'eixample de Barcelona, podem trobar un conjunt molt ampli d'edificis d'arquitectes modernistes i que pertanyien a persones de la burgesia de l'època. Algunes construccions importants són el Palau de la Música, de Domènech i Muntaner, la Casa Batlló d'Antoni Gaudí i la Casa de les Punxes de Puig i Cadafalch, entre d'altres. Si ens fixem en aquestes construccions podem veure que tenen una façana espectacular i plena de detalls que juga amb la diversitat de formes i colors. Els interiors, tot i que en general no són tan extravagants com la façana, també tenen molta decoració. Es comença a utilitzar el paviment de mosaic hidràulic, moltes vegades dissenyat pel mateix arquitecte, i també canvia el mobiliari adoptant formes que estan fora de les convencionals.

8.2.- ARQUITECTURA MODERNISTA A IGUALADA

A Igualada, la Soledat i les Rambles són els carrers principals de la ciutat en els quals es van construir els edificis d'habitatges més importants.

El modernisme va deixar una forta empremta a Igualada, encara que va arribar en dates relativament tardanes. Els primers edificis que es van construir en estil modernista eren habitatges i un parell d'equipaments públics. N'és un exemple el Cercle Mercantil, projectat per Francesc Sellés el 1893. En canvi, a partir de 1900, la majoria van ser projectes industrials, sobretot adoberies. Els blanquers, que obtenien grans beneficis econòmics en aquelles èpoques, van construir edificis singulars, tant a nivell industrial com a nivell d'habitatges. Pel que fa a habitatges particulars, cal esmentar: Cal Capell, al carrer Nou, amb una escala monumental i vidrieres emplomades i la casa del Dr. Francesc Casadesús, projectada per Pau Riera Galtés el 1905.

En l'època modernista, es van començar a construir edificis amb una distribució interior més còmoda, espais més grans i flexibles, sense destorbs i totalment aprofitables i ben il·luminats amb grans finestrals. S'utilitzen les cobertes de doble vessant, pràctiques arquitectònicament i agradables a la vista.

Arquitectes com Pau Riera Galtés i Josep Pauses Coll, van canviar la fesomia de la ciutat convertint-la en una ciutat més moderna i bella.

Isidre Gili i Moncunill, arquitecte de "Ca la Mamita" va ser un arquitecte destacat en el conjunt de l'arquitectura modernista d'Igualada.

Seguidament faré una breu descripció de la seva obra, les característiques i l'estil.

8.3.- L'ESTIL D'ISIDRE GILI I MONCUNILL

8.3.1.- Descripció general.¹

Va ser arquitecte de sis obres entre arranjaments i construccions totals, a més de la participació, juntament amb Pau Salvat, arquitecte barceloní en obres projectades a Igualada, en el disseny de l'escorxador i del mercat cobert, la xarxa de clavegueres, i en un plànol maqueta de la ciutat de 1904. La seva activitat va des de l'any 1903 fins l'any 1911.

Segons l'estudiós del modernisme d'Igualada, Pau Llacuna, el que caracteritza a Gili i Moncunill com a arquitecte modernista és la utilització d'elements decoratius del

¹ És una anàlisi basada en la tesi de llicenciatura de Pau Llacuna, la qual versa sobre el modernisme a la ciutat d'Igualada. Vegeu bibliografia.

llenguatge modernista. En la seva obra hi trobem; ceràmica, rajoles decorades, trencadís*, relleus, merlets*, com també la incorporació de ferros forjats, esgrafiats* i sostres pintats. És un personatge que influirà molt en la creació d'una arquitectura modernista local de prestigi.

Aquest arquitecte manté certes diferències respecte als que hi havia en aquella època a Igualada pel que fa al sistema compositiu o també als elements decoratius que utilitza.

8.3.2.- Anàlisi de l'obra a Igualada

Cronològicament, la primera edificació que trobem és la de “Cal Sistaré”. En la seva façana tenim elements que s'aniran repetint en totes les seves edificacions; l'ornamentació floral, en les llindes* i brancals* de les obertures, a base de relleus, la ceràmica de rajoles decorades, així com l'ús del carreu* en la planta baixa.

Edifici de “Cal Sistaré” al carrer de la Soledat n° 10, construït el 1903.

L'ornamentació floral la tornem a trobar a “Cal Blay” casa de l'any 1904. En aquesta ocasió està col·locada en forma de garlanda* sobre les obertures. El més important, però, d'aquesta façana són els seus acabaments (actualment desapareguts), i també l'arc rampant* amb una obertura lateral que trobem a la planta baixa. Alexandre Cirici

* Vegeu glossari de mots al final del treball

Pellicer, entès en arquitectura modernista, comenta la influència que aquest edifici té de Puig i Cadafalch.

Edifici de “Cal Blay”, a la Rambla Sant Isidre nº 10 construït el 1904. Podem veure la construcció amb carreus i les ornamentacions de sobre les obertures.

Després d'aquest edifici, el mateix any 1904, Gili i Moncunill dissenya un arranjament de façana al carrer Nou nº 10. En aquest cas, la ornamentació serà força més pobre, ja que serà una façana simètrica donada per tres eixos d'obertures. La part més interessant la trobarem en el tercer pis, on hi ha unes obertures amb unes columnes al costat adornades amb capitells jònics* suportant unes formes de pedra ondulades, l'interior dels quals és esgrafiàt*. Podeu veure aquesta composició a la següent imatge.

Les dues grans obres d'aquest autor a Igualada són “Cal Ratés” i l'edifici del Carrer Custiol nº 9, objecte d'aquest treball.

Cal Ratés és l'última construcció important que va fer l'arquitecte a la ciutat. És un edifici amb dues façanes, una davantera principal i la del darrera, secundària. Aquestes dues façanes estan projectades de maneres tan diferents que semblen fetes per arquitectes diferents. La façana del carrer de Sta. Maria nº 10, la principal, és tota

creuada i presenta diferents de formes alternades. Al costa de la façana hi trobem una torre-tribuna que acaba amb unes formes punxegudes recobertes de ceràmica groga i vermella i de reflexos metàl·lics, i trencadís. Al capdamunt de la façana hi ha un coronament que a la vegada és un terrat transitable.

Façana anterior de Cal Ratés

Façana posterior de cal Ratés

L'últim edifici que signarà aquesta autor a Igualada és la fàbrica de gènere de punt "Salinas i Mussons", situada al carrer Roca nº 7. Teòricament aquesta fàbrica havia de construir-se amb totxo i pedra, però tant el totxo com la pedra hi són pintats.

8.3.3.- Conclusions de l'obra i resum de l'estil.

En conclusió, Gili i Moncunill és un dels principals autors del primer decenni de l'arquitectura modernista a Igualada. El període de màxima activitat constructiva va ser entre 1903-1905, en el qual va ser projectat l'edifici de "Ca la Mamita" al carrer Custiol.

Resumint, amb el que hem vist en l'apartat anterior, les composicions de Gili i Moncunill les revestirà formant unes façanes, on diversos elements trencaran la simetria, intentant donar dinamicitat al conjunt. En aquesta dinamicitat intervindran els arcs, els quals seran els arcs més agressius que trobem en l'arquitectura modernista local com per exemple, els arcs rampants*, novetat en el conjunt arquitectònic local.

Tot i això, Gili i Moncunill no presenta una forma estilística clara; en cada obra elabora un esquema diferent. On hi trobem unes constants és en la utilització dels elements decoratius a la façana: ceràmica, relleu, ferros decorats, esgrafiats*, i en algunes ocasions el totxo.

El relleu és utilitzat en gairebé totes les seves obres col·locat preferentment en les llindes* i els brancals* dels balcons i obertures.

Les ceràmiques i rajoles decorades també seran un element molt utilitzat i col·locat a la façana, generalment en les parts altes dels edificis, o en les obertures. Moltes vegades fa servir la rajola, o motius ceràmics en relleu de reflexos metàl·lics, gairebé mai no veiem el trencadís o el mosaic.

També trobem ferros decorats en els balcons que observem en diferents edificis de l'arquitecte, generalment agafant formes vegetals.

Un element que trobem poc són els esgrafiats, els quals només hi són en dos edificis, un d'aquests és el de “Ca la Mamita”. Els trobem col·locats a la part superior de les construccions.

Fa ús d'un totxo vermell vist en construccions com l'escorxador o la façana posterior de Cal Ratés. Aquest totxisme* és propi de Domènech i Muntaner i per això, es podria dir d'una manera general, que aquest autor està influenciat per les idees i de Domènech i Muntaner, i també, com ja he esmentat abans, de Puig i Cadafalch.

Un cop coneguts els aspectes generals de l'arquitectura d'Isidre Gili i Moncunill, començaré la descripció general de l'edifici modernista del carrer Custiol “Ca la Mamita”. Al llarg de la descripció anirem trobant elements característics de l'obra de l'arquitecte, descrits anteriorment.

9.- L'EDIFICI

9.1.- DESCRIPCIÓ GENERAL DE "CA LA MAMITA"

Ca la Mamita és un dels edificis més emblemàtics i destacats dins l'àmbit del modernisme igualadí. Com ja he dit, va ser projectat per Isidre Gili Moncunill el 1905 i promogut per Bonaventura Maria Prats. Aquesta edificació situada al carrer Custiol, fent cantonada amb el carrer del Roser, ocupa un lloc important en els catàlegs d'obres modernistes a Igualada.

És una edificació destinada a l'habitatge, consta de planta baixa i tres plantes abans d'arribar a unes golfes. A cada planta hi ha dos habitatges. Com hem vist al capítol 7 que tracta dels llogaters, no tan sols estaven habitats els pisos destinats a tal fi, sinó que també hi havia famílies a la planta baixa (botigues) i al quart pis (porteria). A més dels habitatges, a la casa, hi ha un terrat amb uns trasters que ocupen una superfície d'iguals dimensions que la construcció. A la planta baixa hi ha tres locals destinats al comerç (les botigues).

Al ser un edifici construït a principis del segle XX, està dins el corrent del modernisme. Tot i això, com que la consolidació d'un estil artístic es va fer de manera progressiva tot i ser una edificació amb trets clarament modernistes, trobarem al llarg de l'obra elements inspirats en l'arquitectura d'estils anteriors com l'arquitectura barroca o la neoclàssica, molt influents a Catalunya durant els segles XVII i XVIII. El fet que es consideri una obra modernista és perquè trenca amb la rigidesa i simplicitat de les construccions anteriors, i mostra característiques que fan de l'obra una obra moderna, amb elements que no s'havien vist abans en l'arquitectura.

Per a elaborar l'estudi arquitectònic de l'edifici he començat explicant els sistemes de construcció de la façana, les plantes i la coberta. Després passaré a descriure la composició i decoració de la casa. En primer lloc, parlo de l'exterior, i més endavant m'he anat endinsant a l'edifici, començant pel vestíbul i l'escala, i acabant en la part més interior dels habitatges.

9.2.- SISTEMES DE CONSTRUCCIÓ

9.2.1- La façana

El principal material de la façana i que constitueix el suport de tota l'estructura és la pedra de Montjuïc, una pedra extreta de les pedreres de la muntanya situada al costat de Barcelona. La majoria dels edificis construïts fins a mitjans del segle XX es van fer amb aquest tipus de pedra. La pedra de Montjuïc és d'un alt cost econòmic, i és per això, que molt probablement abans dels carreus* hi hagi una capa de maó, ja que és un material més barat i més assequible. Davant d'una construcció com aquesta, destinada més que res a mostrar el nivell econòmic de la persona promotora, interessava que la pedra més bona fos vista des del carrer, en canvi la capa de maó, un material més econòmic, restava amagada darrere la capa de pedra robusta i servia com a element de suport. A més, els maons faciliten el fet de construir una façana amb formes corbes (per exemple en els arcs o les voltes). Les pedres estan col·locades una damunt de l'altra de forma lineal i alternada de manera que formen una paret de càrrega que serveix de suport de tota l'estructura. Antigament no es construïa amb fonaments si no que es feia amb un tipus de construcció amb més d'una paret de càrrega. Tant la façana principal com les dues que trobem a l'interior de l'edifici, són construccions robustes de pedra que aguanten tot el pes de l'edifici. Veurem aquesta tècnica de suport quan parlem del sistema de construcció de l'interior. La façana principal, a més de suportar la càrrega de l'edifici, també aguanta part de la coberta inclinada que dona al carrer.

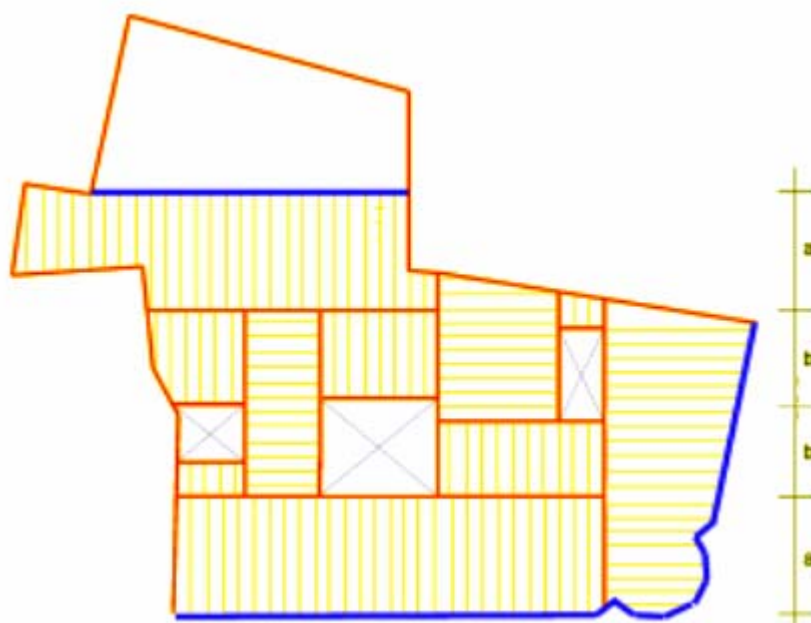
Mirant els plànols de baix cap a dalt, podem veure com la façana està dividida en tres parts. En primer lloc, tenim la part de suport, la part que suporta més pes de l'edifici i té una alçada igual a la planta baixa. En segon lloc, segueix l'anomenada *façana noble*, on hi ha els habitatges, i per tant les parets són més primes. I finalment, hi ha la coberta o coronament, que significa el final de la façana. A mida que anem pujant, el pes suportat és inferior, per tant, com podem veure en l'exemple, la construcció de la façana es va aprimant en els pisos superiors tal com es feia en la construcció de les piràmides, en les quals com més amunt es pujava menys material es necessitava. Aquesta tècnica de construcció de murs estableix que la planta que toca el terra, on hi ha les botigues, tindrà una part de gruix d'entre 50 i 60 cm més l'aplatat* en aquest cas. Els pisos intermedis tindran fins a 40 cm; 55 cm al primer pis, 50 cm en el segon, i a més perdran 3 mm de

gruix per cada metre que pugin amunt. És a dir, si el 1r pis està a 3m per sobre la rasant del terra (la cota de carrer) perdrà 3 cm per cada pis.

9.2.2.- L'estructura

El sistema general de construcció de l'edifici consta de dos murs de càrrega principals, el de la façana principal i l'altre situat al final de l'edifici, i d'altres parets més senzilles que ajuden a suportar pesos més petits de l'edifici. A més de les parets que podem veure al plànol, també hi ha un embigat al sostre col·locat transversalment a les habitacions.

Al dibuix següent podem veure, partint d'un esbós del plànol, com estan col·locats aquests elements constructius de l'estructura.

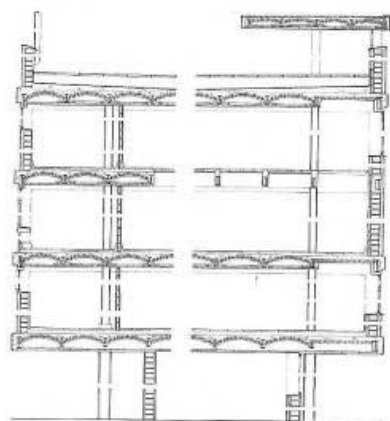
Planta de "Ca la Mamita" amb detall dels elements de càrrega

En vermell, hi ha resseguits els murs de càrrega, els murs que suporten el pes de tot l'edifici. Aquests murs estan fets de pedra. Els forats de les portes no estan marcats. Aquests els resolien amb muntants*, unes bigues situades a sobre el forat i que desvien el pes. L'espai que hi ha entre dos murs de càrrega s'anomena crugia*, per tant cada crugia és una habitació diferent de forma quadrangular. Els patis de ventilació i l'escala també tenen els seus respectius murs de càrrega al seu voltant, i creen una sèrie d'espais, més petits que tallen amb la crugia principal. Les lletres a,b,b,a són les proporcions de l'habitatge, i com veiem en el plànol, hi ha dues crugies iguals.

En blau, hi ha marcats els murs de càrrega de les façanes principals. Aquests són més gruixuts per dos motius: per una banda és possible que hi hagi un aplacat*, i per l'altra cal tenir en compte que un gruix de 50 o 60 cm permetia un aïllament tèrmic superior al de les parets mitgeres de 15 cm que toquen amb les cases veïnes. Les bigues que hi ha a cada habitació estan marcades en groc. Estan col·locades de forma que la distància entre els murs de càrrega és més curta. Això ens porta a deduir que la construcció del sostre era feta amb la tradicional volta catalana o de maó pla. És una tècnica tradicional catalana que consisteix en cobrir l'espai amb una volta de maons col·locats de la part plana.

L'estructura general d'una volta catalana és la següent: entre dues bigues de fusta es situen uns suports (unes ales) en les que es posaran els maons. Es fa la volta de maó pla o la volta catalana, seguidament s'omple de morter pobre* i escòria* l'espai buit sobre la volta fins fer un pla; es crea una capa de compressió per tal de fer treballar el paviment que posteriorment anirà al terra de manera solidaria, amb un morter, i finalment es posa la pavimentació, normalment de ceràmica.

A sota de la volta s'hi penjava un canyís i aquest s'enguixava de manera que es podia allisar el sostre per col·locar-hi els llums i motllures. L'encanyissat és un conjunt de canyes teixides o disposades paral·lelament i lligades entre elles, amb les quals es construeixen des de l'antiguitat cobertes i sostres. El sostre de canyís pot estar fet de canya de bambú comuna o canyís. Si fos per a coberta del sol, podria estar feta de meitats alleugerint l'estructura. Tant la canya comuna com la de bambú, són materials molt lleugers, resistents a la humitat i a la intempèrie. L'estructura de les seves fibres llargues i laminades serveix per absorbir l'aigua per capil·laritat, és a dir, de baix cap dalt, a més els raigs solars no la deshidraten. Són característiques que fan del canyís un material natural ideal per a aïllar i reforçar sostres i envans. L'encanyissat, que durant el segle XX encara s'usava amb una capa de guix a sota, per fer els sostres de les cases, s'ha substituït per altres materials considerats més adients, però gens sostenibles. Podem veure aquesta estructura de bigues i volta catalana a la següent il·lustració:

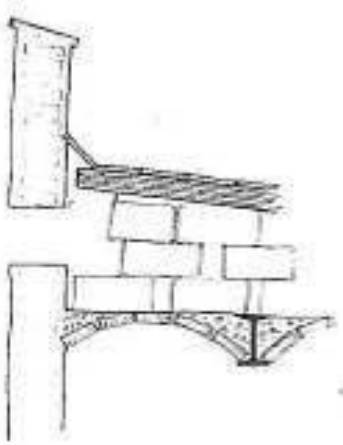

Exemple de construcció amb embigat i volta catalana

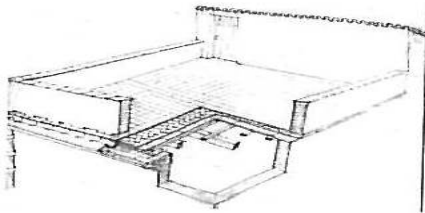
9.2.3.- La coberta

El sector de la coberta és un sector molt important de l'edifici per la seva funció. Aquesta coberta protegeix als que hi ha a sota de la pluja, del fred i també de la calor amb el sistema de construcció de coberta tradicional. A més, aquesta coberta inclinada servia com a coronació de la façana.

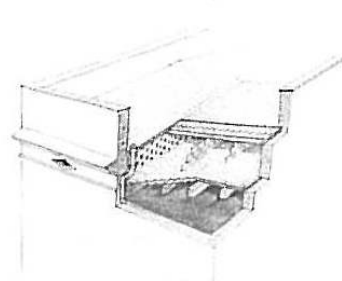
En construccions urbanes com aquesta, en les quals no hi havia jardí, s'intentava aprofitar la part de la coberta per ser transitable. El fet de construir una coberta que satisfés la transitabilitat era gairebé impossible quan no es disposava de materials absolutament impermeables. La coberta catalana era la que s'utilitzava normalment a les construccions urbanes. Aquest tipus de coberta tan sols serveix per zones amb climes poc plujosos i per cobertes de petites dimensions. Consisteix en la formació d'una solera, un sostre pla format generalment per tres capes de rajola: una primera capa, un "doblado a rompejunta"* i un tercer en diagonal, coberts després per un paviment. Aquestes capes cobreixen totalment l'edifici i els murs perimetrals, que acompanyen les aigües cap a fora de la projecció de la planta. Per tal que les deformacions tèrmiques no destrossin la peça, caldrà que les seves dimensions no siguin excessives i també que el clima sigui favorable, sense grans oscil·lacions de temperatura. Aquest sistema no té gaire impermeabilitat, és per això que es dona al conjunt un pendent del 8% al 10%, a més de ventilar la cara inferior: en aquest cas, ventilada amb els forats dels medallons del capdamunt de la façana. A continuació, podem veure il·lustrats amb exemples i imatges aquestes tècniques de construcció

Esquema del sistema de construcció de la coberta inclinada. El forat que hi ha entre les teules i els arcs equivalen a les obertures dels medallons el·líptics que serveixen per ventilar l'estructura.

Esquema del sistema de construcció del terrat

Esquema del sistema de construcció de la coberta inclinada.

Imatge de l'embigat de la coberta inclinada amb la capa de maons.

Imatge del forat de ventilació de la coberta, que correspon al forat dels medallons de la façana.

10.- LA FAÇANA

10.1.- ASPECTES GENERALS

La façana és l'element més característic de l'obra, en primer lloc perquè és la part superficial de l'edifici, i en segon lloc, pel fet de ser una de les façanes de dimensions més grans i amb més detalls d'Igualada. Aquestes dues característiques estan íntimament lligades, ja que en aquesta època es donava molta importància a la façana i es procurava fer-la de la manera més vistosa i luxosa possible amb la qual cosa, aquells que passaven per davant seu s'adonaven que la persona promotora de l'edificació era d'un nivell social considerable. Com hem vist al capítol del context històric, Bonaventura Maria Prats era una dona a qui interessava el que els altres diguessin o pensessin de la seva condició social i és possible que per aquest motiu fes construir un edifici com aquest.

En aquest apartat parlaré en primer lloc, dels plànols de l'exterior de "Ca la Mamita". Tot seguit en descriuré detalladament les característiques compositives i decoratives. Caldrà destacar-ne els balcons de ferro forjat i l'alternança de volums que aquests donen de la façana, com també la simetria i geometria amb la qual està dissenyada. Tot i que el forjat és el que més predomina, també hi trobem algun vidriat de ceràmica i uns esgrafiats a la part alta de la torre. També parlaré els esculpits en pedra i els medallons el·líptics del capdamunt que donen a l'obra un aire renaixentista.

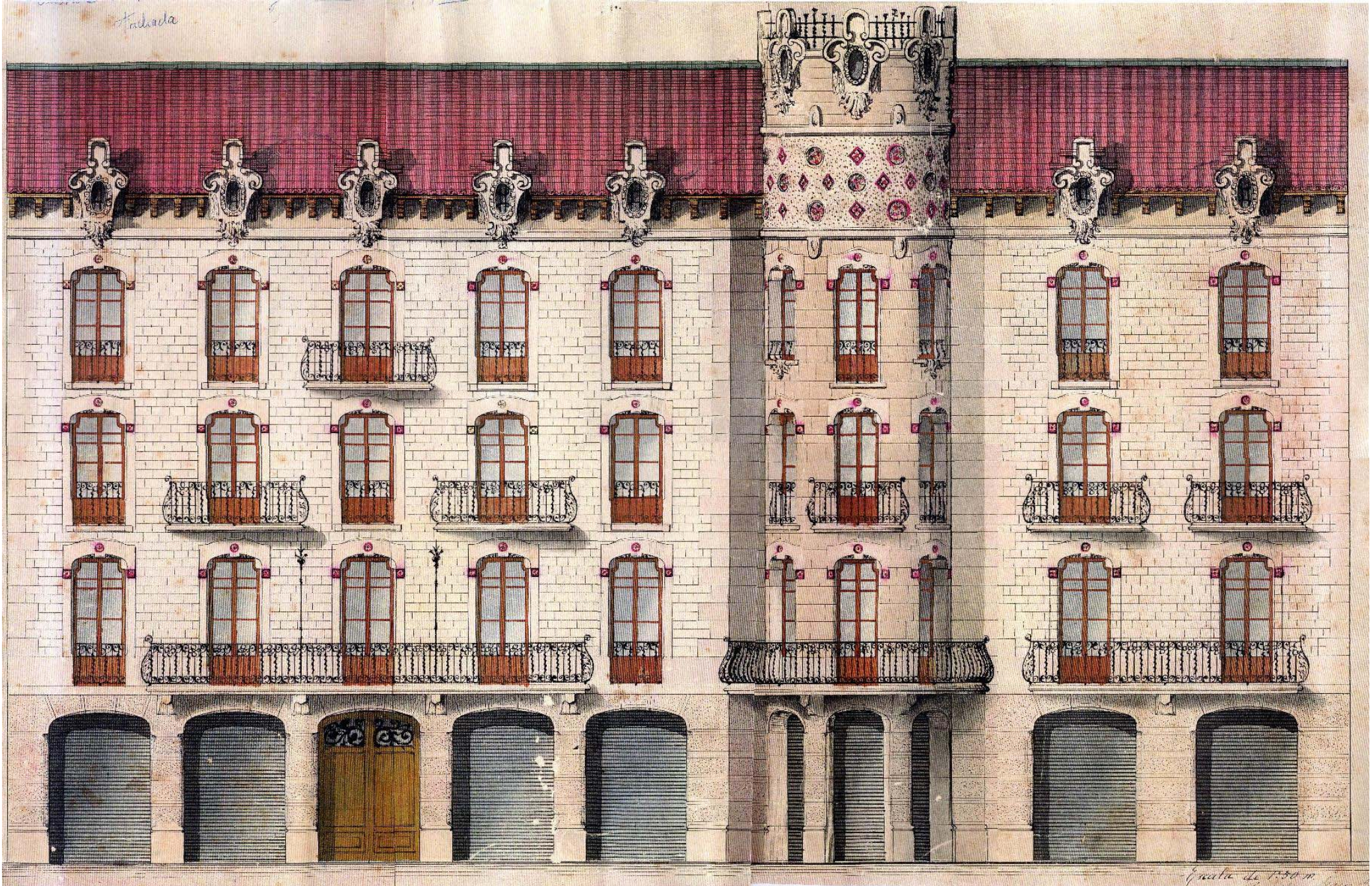
10.2.- ELS PLÀNOLS

Els plànols són la primera imatge que es té del que posteriorment serà la construcció de l'obra. En aquests podem veure cadascun dels detalls de la façana que posteriorment passaran a tenir forma i volum. Fins ben entrat el segle XX, no s'acostumava a dibuixar els plànols de les plantes, ja que com he dit la façana era la part més important de la casa. L'interior i la distribució no era tant important com aquella part de la casa que era vista per la gent del carrer. Així que els arquitectes procuraven fer un disseny molt detallat. Amb això, s'arribaven a construir façanes com les que es poden veure en molts edificis modernistes d'arquitectes com Gaudí o Domènech i Muntaner, contemporanis a l'obra de Gili i Moncunill.

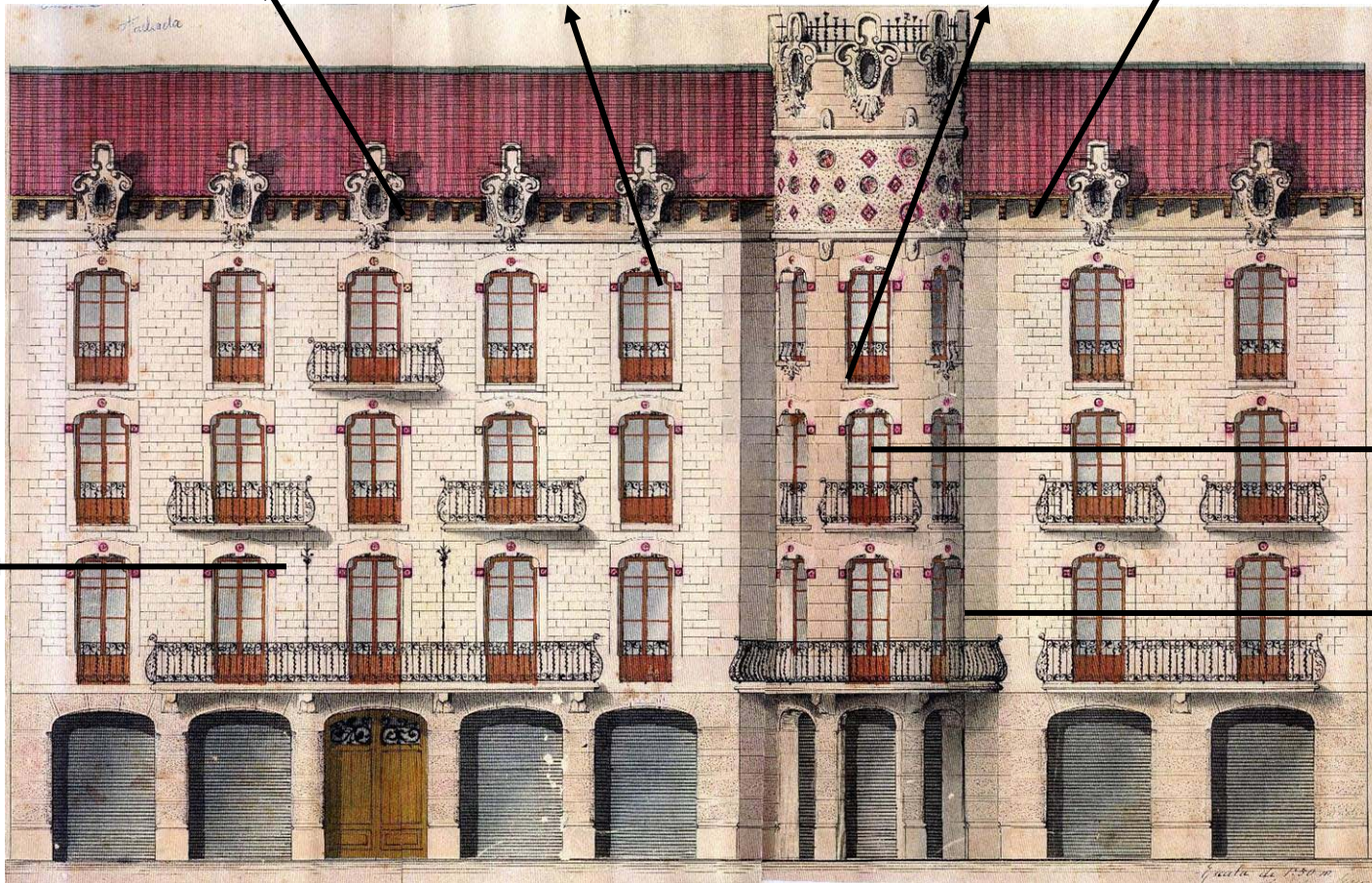
Els plànols es van dibuixar l'any 1905, i tots els detalls i elements decoratius estan dibuixats en color.

A continuació afegeixo la còpia del plànol original de la façana i, seguidament, el mateix plànol amb imatges de l'estat actual dels elements que hi conté.

Palacio

Gravé de 1750 m.

10.3.- ESTRUCTURA I COMPOSICIÓ

Com he explicat en l'apartat del sistema de construcció, la façana està dividida en tres parts. L'arquitecte no ha trobat la manera d'homogeneïtzar les tres parts, i per això es veuen clarament diferenciades.

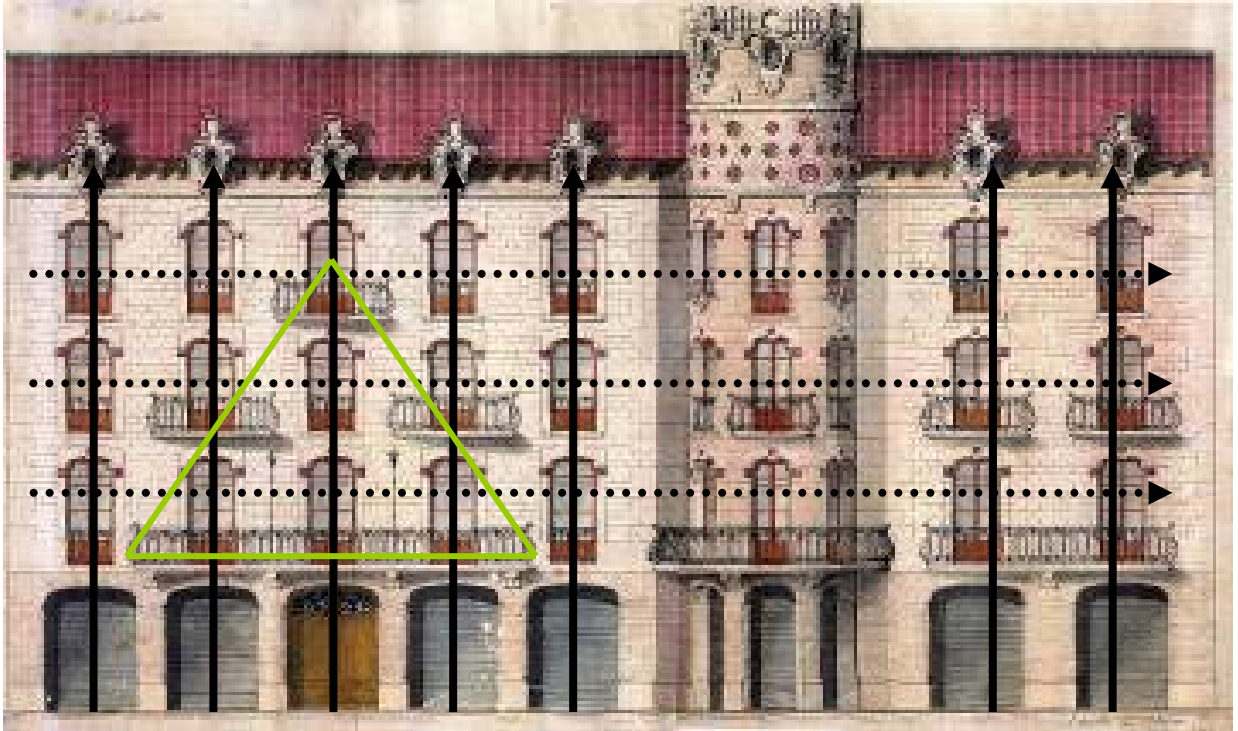
Motllura que separa la façana noble del coronament.

La façana de suport està construïda amb carreus de pedra més grans i d'un color més fosc, i al llarg de la façana de suport hi trobem els arcs en els quals hi ha els comerços. Comença la façana noble amb un tipus de pedra de Montjuïc de dimensions més petites, i d'un color més clar. En aquesta part de la façana, hi trobem els balcons, amb el ferro forjat, i els elements decoratius més característics de l'edifici. Finalment, separats per una motllura amb relleu, trobem el coronament, que és part de la coberta inclinada, i en el que hi ha un seguit de medallons el·líptics de pedra que imiten els merlets d'un castell medieval. Aquests merlets pretenen trencar amb la uniformitat de la cornisa*. És una cornisa amb voladís*, plana i suportada per mènsules*. La uniformitat trencada pels medallons la repara la continuïtat que dona la motllura que ressegueix tot el contorn de la façana noble.

El fet d'acabar la façana amb un coronament és una característica pròpiament renaixentista ja que és un estil que procurava donar un començament i un final a totes les obres.

El primer pis, és el més característic amb balcons més llargs i més ornamentats. Al segon pis, hi ha uns balcons més petits que sobresurten de la façana, i els balcons i finestres el tercer pis són menys importants ja que no tenen relleu. Aquesta composició esglaonada dona una perspectiva des de baix, de manera que les tres plantes de balcons es poden veure amb els seus respectius forjats.

Com ja he dit, és una obra que juga amb una composició simètrica col·locant els elements alineats i ordenats tal com veiem en el següent esquema:

La posició dels balcons situada al centre de la façana principal és triangular. Les tres files de balcons estan alineades tant horitzontalment com vertical. Al llarg de la façana, hi ha deu columnes clarament diferenciades. Cada columna, si no tenim en compte els balcons, consta d'un arc a la planta baixa, segueix amb tres pisos d'obertures i acaba amb un medalló de forma el·líptica al coronament. Aquesta estructura es repeteix al llarg de tota la façana. En línia horitzontal, hi trobem tres files de deu balcons. Tots iguals i a una mateixa distància, tant per la part superior com pel lateral. Aquesta simetria i geometria la trobem en moltes façanes modernistes. Utilitza les formes geomètriques, tant quadrangulars com circulars.

Podem veure aquesta composició reflectida a les imatges següents.

Imatges de les dues façanes. Podem veure la composició dels balcons de forma geomètrica i imitant la forma d'un triangle

En la primera imatge de la torre veiem la perspectiva que donen els balcons. El de baix és més gran i sortint cap enfora i les dimensions i la corba dels forjats van disminuint a cada pis. En la imatge de la dreta es pot apreciar la columna que formen les tres parts i les tres files de balcons en les que es divideix la façana.

10.4.- LES ARTS DECORATIVES A LA FAÇANA.

Generalment, les arts decoratives és el tema del que més es parla en els llibres, i enciclopèdies que estudien el modernisme. Formen part de l'al·licient fonamental de les façanes modernistes més importants. Englobant tot el corrent del modernisme, les arts decoratives, o arts sumptuàries es classifiquen en diversos apartats; *arts de terra*

(ceràmica, esmalts, vidre); arts del teixit (brodats, puntes, tapisseria) arts del metall (forja, foneria, orfebreria) arts de fusta (ebenisteria, fusteria), arts de pedra (escultura, relleus), arts del llibre (enquadració, il·lustració).

Per a tots els arquitectes modernistes, la decoració és molt important, especialment en el disseny de les façanes dels edificis. L'element decoratiu que més predomina a l'edifici del carrer Custiol és el ferro forjat, encara que també trobem ceràmica i esgrafiats.

En aquest apartat, em centraré en els elements decoratius de la façana i en descriuré la forma i el material. En primer lloc, parlaré de la ceràmica, seguidament del ferro, i per últim explicaré els elements decoratius fets sobre pedra.

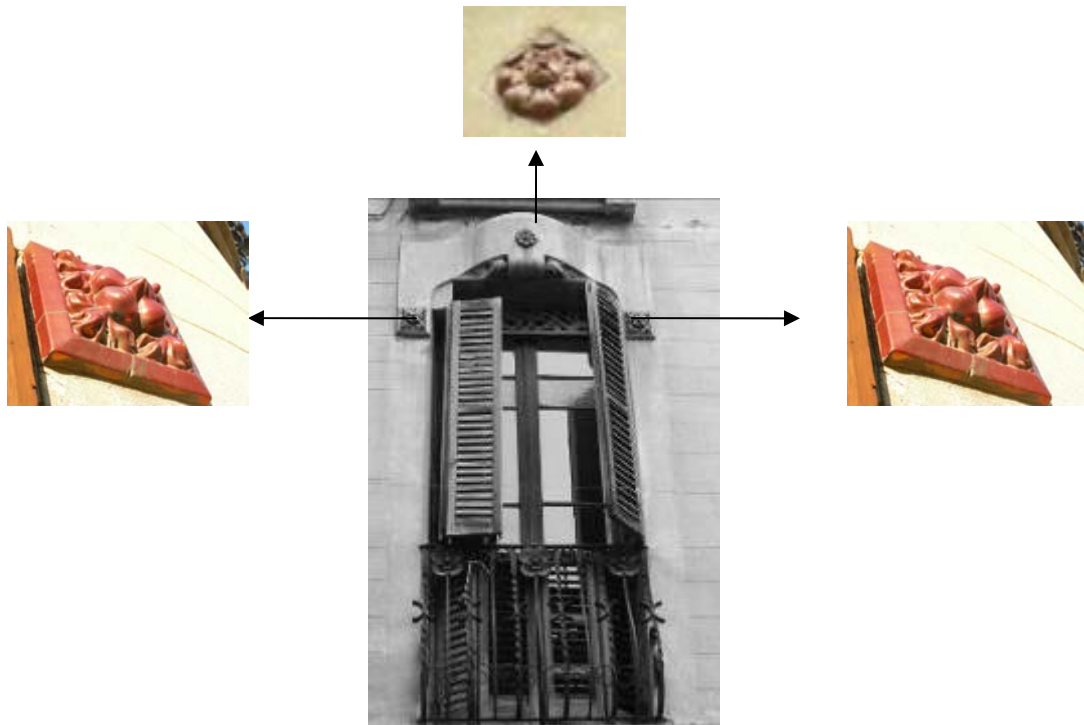
10.4.1.- La Ceràmica

La ceràmica va ser molt aplicada i de manera molt diversa a l'arquitectura de l'època modernista. Apareixen molts elements emmotllats de terra ferruginosa* i envernissats*, alguns d'ells produïts per la fàbrica Pujol i Bausis d'Esplugues de Llobregat, un dels principals centres productors en el seu camp, cap a l'any 1900. S'utilitzava la pedra i el marbre artificial, sobretot en els exteriors dels edificis modernistes, com a base d'elements decoratius aplicats. Durant el modernisme s'introdueix la tècnica del vidriat, no sols en rajoles sinó en tot tipus de peces volumètriques, com ara florons*, respiralls*, motllures*, etc,... aquesta tècnica és la que trobem a la façana de l'edifici. El vidriat és un dels tractaments de la superfície que prové de la necessitat de perdre la porositat. Altres tècniques amb tal fi eren: el brunyit* o la cobertura amb resines de diferents arbres.

Les ceràmiques en vidriat de la façana estan fetes amb un motlle de forma quadrada i amb una forma voluminosa al centre que imita un motiu floral.

De florons n'hi ha de dos tipus. Uns de més voluminosos situats a la part lateral de les finestres dels balcons, i uns altres més senzills situats al capdamunt d'aquestes. Podem veure la diferència en la següent il·lustració.

Els colors i la forma són diferents, però els mateixos motius es van repetint al llarg de l'obra.

10.4.2.- El ferro forjat

Un dels elements que complementen les estructures arquitectòniques d'alguns edificis són els ferros, ja sigui en forma de portes, reixes, baranes de balcons o d'escala, barrots, etc. En un principi, aquest camp comportà també la recuperació del vell i complex ofici artesanal de la forja. Però el ritme de construcció, els preus i l'economia del temps i el fet que cada vegada fos més necessari, van fer que, al costat dels grans treballs de la forja aplicats en algunes de les obres més representatives, com per exemple, en les reixes de Gaudí per a les cavallerisses l'edifici de la família Güell, la producció mecànica i seriada de fosa o de planxa estampada tingués un gran desenvolupament. Alguns serrallers de gran renom van ser Manuel Ballarín, J. Soler, Carles Torrabadell i els germans Flinch i Andorrà.

El ferro forjat és l'element que més destaca de la façana. Tots els balcons estan fets amb baranes de ferro forjat. Aquest forjats donen a la superfície un volum, i a la vegada un desnivell respecte als altres balcons. Alguns sobresurten i d'altres són plans a la façana, i això és possible gràcies a la forma que han donat al ferro.

*Fotografia que reflecteix el desnivell
dels balcons*

Les baranes estan col·locades de forma vertical. Fan una corba ampla a la part inferior sortint cap enfora i a la part superior la corba és més lleugera i interior. Acaben amb una barana horitzontal que subjecta els ferros col·locats verticalment. Aquests ferros envolten tota la superfície rectangular del balcó.

No són tots llisos sinó que apareixen alternant-se amb barres en forma d'espiral, la qual cosa dóna mobilitat a la barana i fa que es vegi més plena. Per subjectar els ferros a la paret es feia un forat a la pedra i s'hi adossaven de manera que hi quedaven enganxats. A part dels elements de suport de la barana, també hi trobem elements decoratius fets amb ferro forjat. A les següents il·lustracions podeu veure detalladament les formes d'aquests forjats.

*Imatges del ferro forjat decoratiu dels balcons i de la separació que hi ha al balcó del primer pis,
també de ferro forjat*

Imatges de l'estructura dels balcons

La forma que s'ha donat al ferro és la que dona moviment a la façana de l'edifici. Al capdamunt hi ha una flor feta amb ferro forjat. Les baranes tenen una forma d'espiral i són voluminoses, sobresortint cap enfora. A les cantonades, hi ha uns forjats en forma corba que decoren aquest tros del balcó. Al final de les baranes hi ha uns tirabuixons col·locats de forma simètrica. A la part de dalt de la cantonada, hi trobem el clàssic “coup de fouet”* que acaba de decorar aquestes cantonades. També trobem ferro forjat en les separacions que hi ha entre obertures balcons. Són unes estructures allargades, que segueixen amb els mateixos forjats que en les baranes i que acaben amb un coronament amb formes corbes i acabades amb un tirabuixó. Al costat d'aquest coronament hi ha un pal de ferro acabat en punxa. Totes aquestes formes són simètriques, és a dir, el que hi ha en un cantó es repeteix a l'altre d'una manera igual però a la inversa.

A més dels balcons trobem ferro forjat en unes peça metàl·liques que hi ha immediatament a sota d'alguns medallons el·líptics i que servia per pujar els mobles en les mudances. És una forma senzilla amb un ganxo a la punta i no hi podia faltar l'element decoratiu al costat que fa una forma en punxa imitant la forma d'una flor.

10.4.3.- La pedra

Les inscripcions en pedra eren elements molt comuns a les façanes dels edificis. A Igualada trobem molts gravats que normalment ostentaven les inicials del propietari. En aquest cas les inicials “MP” fan referència a Maria Prats, i estan cal·ligrafiades sobre pedra de Montjuïc. Recordem que les mateixes inicials MP es poden veure també a la casa del carrer del Bruch de Barcelona i a la torre “Vil·la l'Assumpció” de Santa Coloma de Queralt (vegeu apartat 3.1).

Inscripció “MP” a la pedra en referència a Maria Prats

Inscripció la pedra indicant l'any d'acabament de la construcció

Al capdamunt de l'edifici hi trobem uns medallons en forma el·líptica que adornen el coronament de la façana. Estan col·locats de forma ordenada i en línia recta i entre cada capitell hi ha la mateixa distància, tret que manifesta la simetria de la façana. Tenen una forma de creu amb les puntes arrodonides i al centre de la pedra hi ha un forat o respirador, resseguit amb un marge voluminós també fet de pedra. La forma d'aquests merlets recorda a la d'un ocell si ens fixem en les decoracions dels laterals, semblants a les plomes, i la part de sota imitant la cua d'un ocell. A més de ser un element decoratiu, aquests elements serveixen per a ventilar l'estructura de la coberta, tal com hem explicat en el sistema de construcció de la coberta (subapartat 10.2.3.-).

També hi ha pedra al capdamunt de les finestres, a les llindes que adornen aquestes obertures, i que són la base en la qual hi ha les peces de ceràmica. Podeu veure representats aquests elements a les següents imatges:

Imatges del medalló de pedra del coronament i de la part posterior del merlet de pedra del coronament de la torre.

Motllura a la part superior de l'obertura i detall de la decoració de la part inferior d'aquesta.

10.4.4.- La torre

La torre és l'element de la façana que fa que l'edifici tingui una importància considerable respecte d'altres obres arquitectòniques modernistes d'Igualada. Està situada a l'encreuament dels carrers Custiol i Roser, amb la qual cosa veiem la manera que l'arquitecte té de resoldre la cantonada, una problemàtica vigent en els nostres dies. El fet de construir una torre és un tret influenciat pel barroc, un estil en el que predominen aquests elements constructius.

Tal com veiem a la imatge de sota, al costat de la torre, podem veure les juntes de les pedres de Montjuïc que constitueixen la façana. Amb això deduïm que la intenció del constructor era que aquesta pedra fos vista ja que com he explicat, la pedra de Montjuïc era una pedra cara i difícil d'aconseguir. En el Barroc, els carreus es deixaven vistos, però en estils posteriors els amagaven sota un revestiment. Així doncs, el fet de deixar vistes les juntes d'unió dels carreus és una característica agafada del barroc.

Tot i ser de forma circular, la torre segueix l'estructura de la resta de l'edifici. Al peu hi ha la façana de suport amb els carreus més gruixuts i suportant el pes de l'estructura, més amunt segueix la part de façana noble, amb els corresponents balcons, i al capdamunt hi ha el coronament, en aquest cas més ornamentat que en la resta de la façana amb uns esgrafiats sobre pedra. El balcó del primer pis ressegueix tota la corba de la torre, al segon pis hi ha uns balcons que sobresurten de la façana, i al tercer hi ha un balcó més petit i dues finestres.

L'element decoratiu més destacat d'aquesta part de l'edifici és l'esgrafiat que hi ha abans d'arribar al coronament. La tècnica de l'esgrafiat és un procediment mural que consisteix en la superposició de dos o tres estucs de diferents colors plans a diferents nivells. Sobre el primer arrebossat prèviament tenyit amb pigments minerals, s'hi aplicava un estuc* més clar que, en tendre, es tallava amb una eina tallant anomenada estilet descobrint el color de la primera capa aconseguint d'aquesta manera una gran vistositat.

Va ser una tècnica molt utilitzada en les decoracions de façanes i interiors a partir de les darreries del segle XVI i, més endavant, en l'època modernista.

El coronament de la torre i el de la resta de la façana són diferents, però estan units per una motllura de pedra que, com he dit, ressegueix la divisió entre el coronament i la façana principal.

Podeu veure la composició de la torre i els elements decoratius a les següents imatges.

Fotografia detallada del coronament amb els merlets i la motllura i l' esgrafiat de color rosa amb una sanefa que rodeja les obertures circulars.

Peu de la torre i balconada del primer pis.

Façana noble de la torre.

11.- LES PARTS COMUNITÀRIES

11.1.- LA COBERTA

Situada al capdamunt de l'edifici està formada per dos tipus de coberta, una coberta inclinada, i un terrat a la catalana. La coberta serveix principalment per enviar les aigües de la pluja al carrer, a més de ser un element essencial en el sistema de construcció.

Fotografies de les dues cobertes, la del carrer Custiol i la del carrer de Roser. Podem veure el sistema de subjecció dels merlets del coronament.

11.2.- EL TERRAT I ELS TRASTERS

Pujant fins a l'últim pis de les escales arribem al terrat. És una zona comunitària de l'edifici en la qual s'acostumava a estendre la roba humida i prendre l'aire. En el mateix terrat hi ha els trasters assignats als habitants dels pisos. N'hi ha quatre a la banda del carrer del Roser, tres a la banda del carrer Custiol, un dels quals (el més gran) era la porteria, i un altre que toca amb la paret mitgera de la casa del costat. La coberta es situa a sobre dels trasters i condueix l'aigua cap al carrer. Seguidament adjunto el plànol del terrat i en el qual podem identificar els diferents trasters en verd i ocre.

Imatges del terrat i la coberta. La xemeneia del centre passa per tots els pisos de 2a planta. També podem veure alguna porta que dóna als trasters i la part del darrere de la torre al fons.

Imatge de les portes de l'última planta. A la porta de l'esquerra hi ha l'habitatge de la porteria i a la dreta la porta d'accés al terrat.

11.3.- EL VESTÍBUL I L'ESCALA

El vestíbul i l'escala també són parts importants de l'edifici, ja que eren el primer que es veia quan una persona entrava a l'edifici. Com en la façana, s'intentava que aquesta zona de l'edifici fos luxosa i vistosa de cara al públic. És per això que l'entrada de la casa es decorava amb pintura, ceràmica, marbres i forjats, de manera que aquell qui entrava podia fer-se una idea del nivell social que tenien els propietaris d'aquella casa. És un espai força gran i molt ornamentat. Entrant per una gran porta de fusta, es troba un vestíbul amb esgrafiats* amb motius naturalistes al sostre, fets amb la mateixa tècnica explicada a la torre, i uns altres esgrafiats a les parets que imiten la forma d'unes cintes, també amb els mateixos motius. Més endavant, hi ha un arc que separa l'escala del vestíbul. El més important d'aquesta part són les il·lustracions del sostre, ja que és un art decoratiu que s'utilitzava molt als edificis modernistes, especialment als vestíbuls:

Arc que separa el vestíbul de l'escala

Esgrafiats del sostre i les parets.

L'escala comença a la planta baixa i arriba fins al quart pis. És una escala, que dintre del possible està bastant il·luminada gràcies a una claraboia translúcida que hi ha a la part

més alta. La decoració segueix el mateix model que al vestíbul, amb una sanefa esgrafiada pel voltant i a la part de sota. Veiem exemplificada aquesta decoració a les següents imatges:

Vista de l'escala des del quart pis. La llum d'aquest replà és natural i prové de la claraboia del sostre.

Vista de l'escala des de la planta baixa. A la imatge podem veure els esgrafiats que hi ha a la part de sota d'aquesta i també podem veure una part de la claraboia al capdamunt.

Vista de l'escala des del segon pis, no tan il·luminat amb llum natural com les plantes superiors

A més, al llarg de l'escala, hi ha un seguit de finestres que són l'obertura dels dormitoris situats davant de la cuina (despatxos). Les finestres són de fusta i estan barrades amb ferro forjat.

Finestres que comuniquen amb els habitatges

Les baranes de l'escala estan fetes amb ferro forjat. És un tipus de forjat més senzill que el que hem vist a la façana. Aquestes formes d'espiral es troben a tota la barana fins a l'últim pis, i donen aquesta mobilitat i vistositat que es buscava en les construccions.

Imatge d'un tros de la barana, i al fons podem veure una finestra i l'esgrafiats del sostre

A l'esquerra hi ha una imatge de la porta d'accés als habitatges des de l'escala. A la dreta inscripció a la paret que indica el pis.

12.- ELS HABITATGES

La funció principal de l'edifici, sobretot si descomptem les tres botigues de la planta baixa, és la de servir com habitatge. Hi trobem sis pisos (dos per planta). En aquest capítol n'analitzarem els interiors: per una banda la distribució i per l'altra les característiques decoratives d'aquests interiors. Per veure il·lustrada aquesta distribució tan particular, i també les característiques estètiques de cada habitació relacionades amb l'ús al qual anaven destinades m'he fixat en un exemple d'un pis que ha conservat gran part dels elements propis de 1905. Concretament es tracta del pis 2n 2a on actualment hi viu la Sra. Ma. Assumpció Jorba Parelló, la qual m'ha permès entrar a casa seva i fer-hi fotografies. Aquest apartat està basat, principalment, en aquest pis.

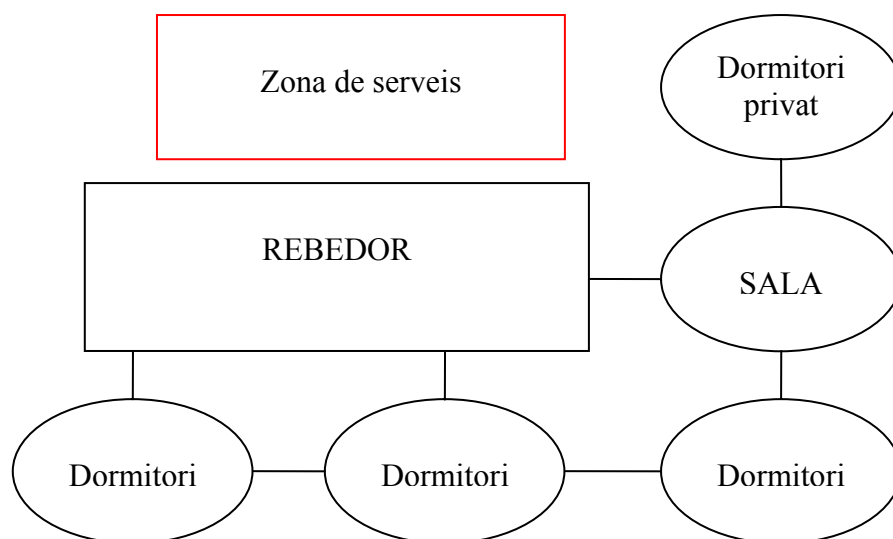
12.1.- DISTRIBUCIÓ ESTÀNDARD D'UN PIS MODERNISTA

A l'època que es va construir l'edifici (any 1905) la mentalitat i intenció a l'hora de construir era molt diferent que actualment. Estudiant com era un pis de principis del segle XX, ens adonarem que els criteris que seguien tant a l'hora de distribuir un pis com de decorar-lo són molt diferents als que avui en dia es farien servir.

En primer lloc exposo la visió general de la distribució dels habitatges que posteriorment veurem reflectida en els plànols.

En aquell temps, no s'acostumava a dibuixar el plànol de la planta. Si més no, quan es dibuixava, es feia d'una manera poc precisa i sense fixar-se en els detalls. En el cas de Ca la Mamita, podem veure com a exemple el plànol de la planta segona. En aquest apartat observarem la distribució interior que tenen en general les els habitatges que reflecteix la manera de viure d'aquella època.

El rebedor és molt gran, ja que era la part destinada a rebre les visites, és per això, que comunica directament amb la sala d'estar. Al voltant del rebedor i la sala hi ha els dormitoris. El pis real que analitzarem (el 2n 2a) segueix bastant fidelment la distribució que acostumaven a tenir els pisos d'aquella època, que és la que podem veure al següent diagrama:

Si ens fixem en la situació de les habitacions podem deduir com l'ocupaven les persones. Les dues que comuniquen amb el rebedor, com també la situada a la torre, són habitacions més petites, obertes a la façana i a les quals es pot accedir directament des del rebedor, per tant, aquestes deurien ser les habitacions dels fills, ja que són unes habitacions més exteriors i no tant importants. L'altre dormitori està situat en una part que no dóna tant directament al rebedor, per tant, és més privada. Això ens porta a la conclusió que l'habitació estava ocupada pels pares de la família. Un altre fet que ens ajuda a deduir aquesta conclusió és que el dormitori disposa d'un lavabo privat.

El sector dels serveis (cuina, menjador, rebost, etc.) es veu clarament diferenciat de la resta d'habitacions de l'habitatge pel que fa a localització. Les habitacions destinades a servir estaven amagades a les visites: Per exemple, per passar del rebedor a la sala, el visitant no s'havia de trobar amb cap persona del servei ja que aquestes treballaven a l'altra banda del pis. La cuina, el rebost i els banys estan situats al voltant d'un celobert per tal de garantir la ventilació. En l'esquema anterior, veiem com la zona de serveis (cuina, rebost i banys) està totalment aïllada dels dormitoris i la sala d'estar.

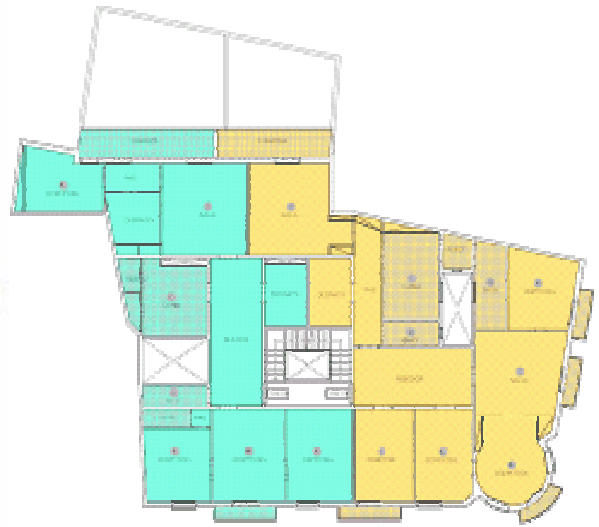
Per altra banda, trobem el menjador al final d'un passadís que arriba fins a la part del final de l'habitatge. És possible que estigui situat al final d'un passadís, perquè aquells que tan sols anaven a la casa a menjar no tinguessin la necessitat de veure la resta de pis, sinó que els portaven directament al menjador. També està molt a prop de la cuina, cosa que facilitava el servei.

12.2.- PLÀNOLS DE LA PLANTA DE CA LA MAMITA.

Vegem, a les següents dues pàgines, un plànol complet de la planta de l'edifici. Concretament la del 2n pis. He posat tant el plànol original que l'arquitecte Isidre Gili i Moncunill va fer el 1905 com un plànol actualitzat realitzat l'any 2007 per l'arquitecte Andreu Ymbernón i en el qual hi podem veure també la distribució de les botigues (planta baixa) i del terrat i trasters¹. També comentaré alguna petita diferència entre un plànol i l'altre.

Planta primera

Planta segona (grandària original a la làmina de la propera pàgina)

Planta tercera

Terrat i coberta, amb els corresponents trasters

¹ D'aquests plànols en podeu trobar la còpia ampliada a l'Annex III.

Planta de los rios

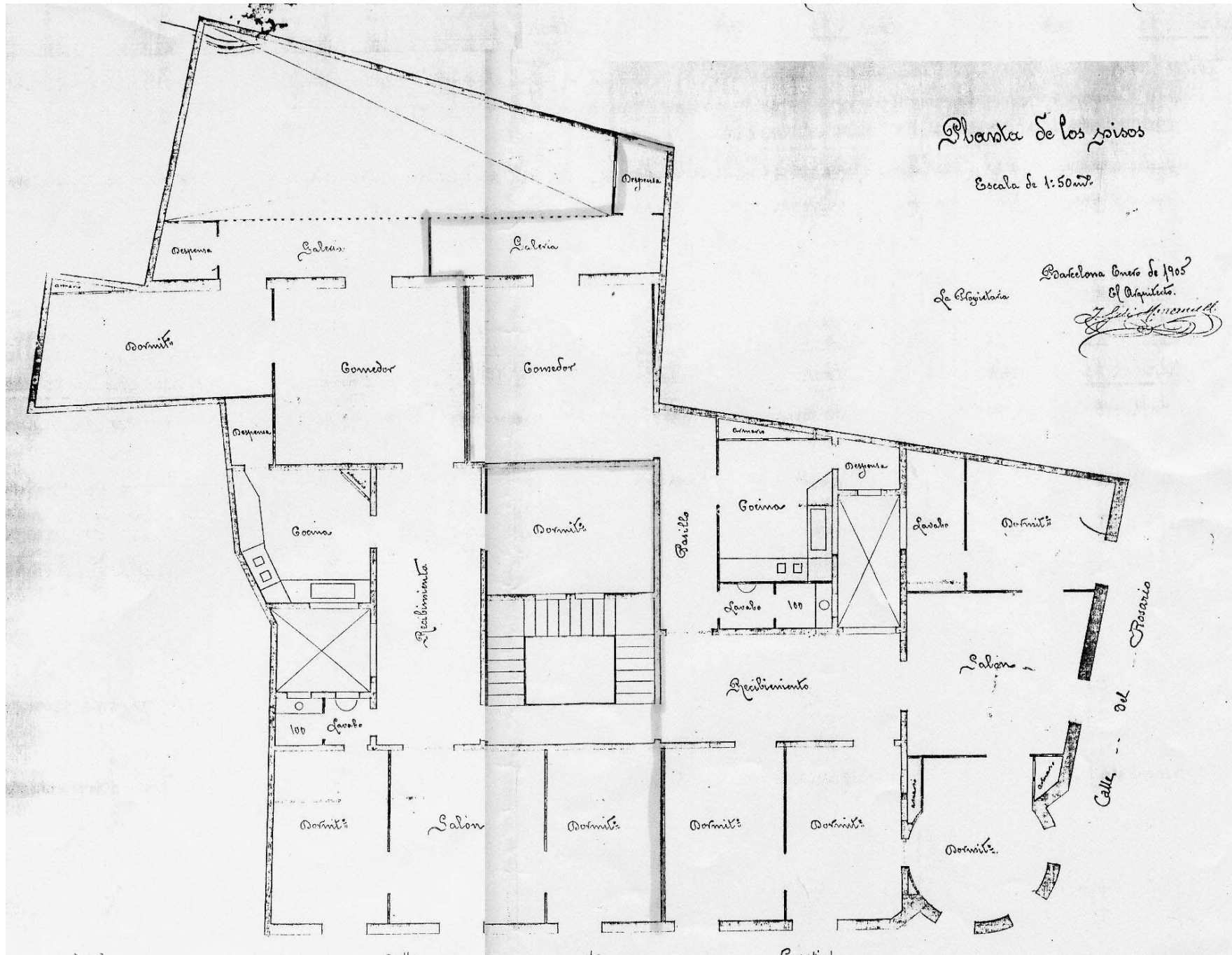
Escala de 1:50m.

Barcelona Enero de 1905

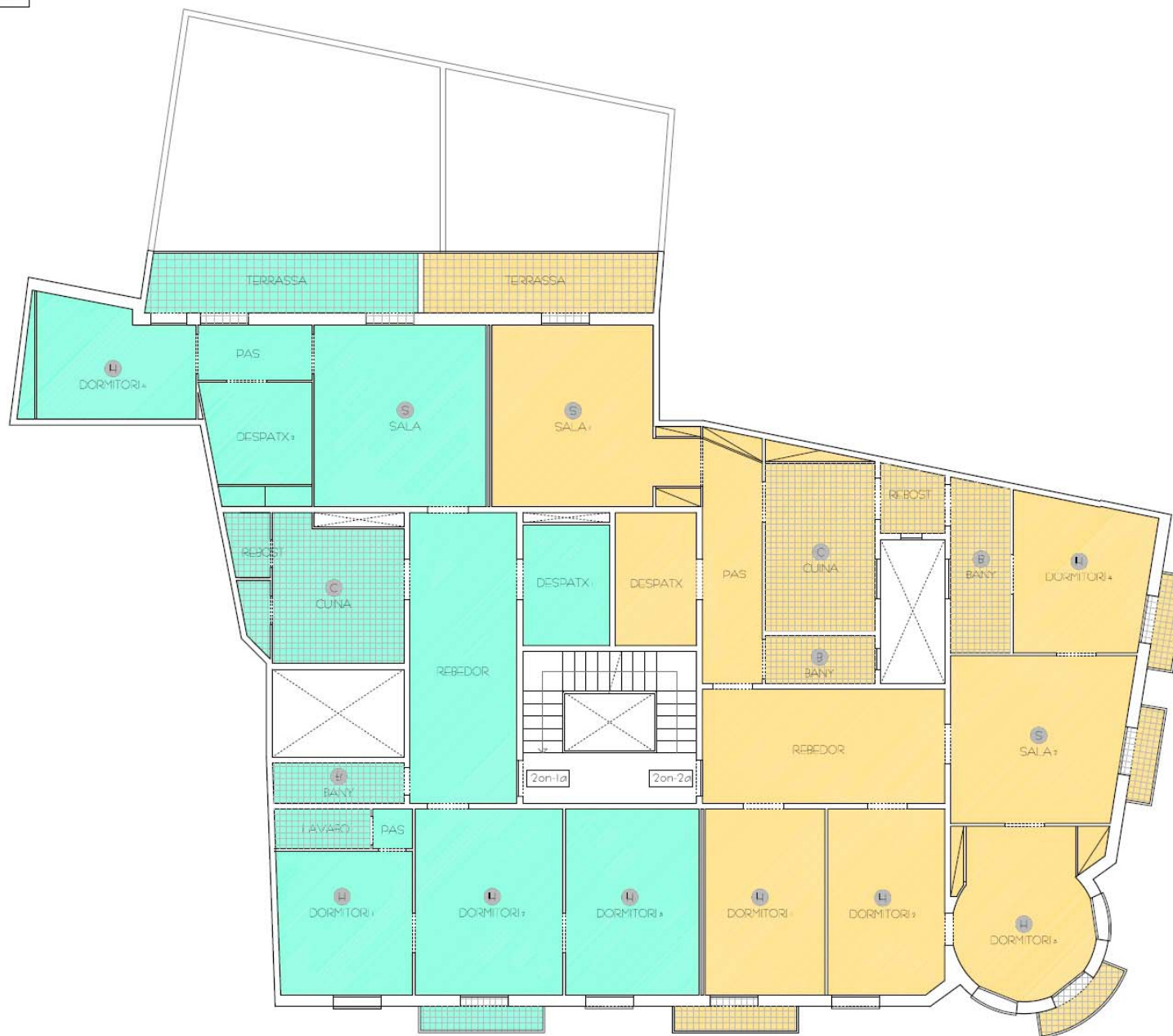
El Arquitecto.

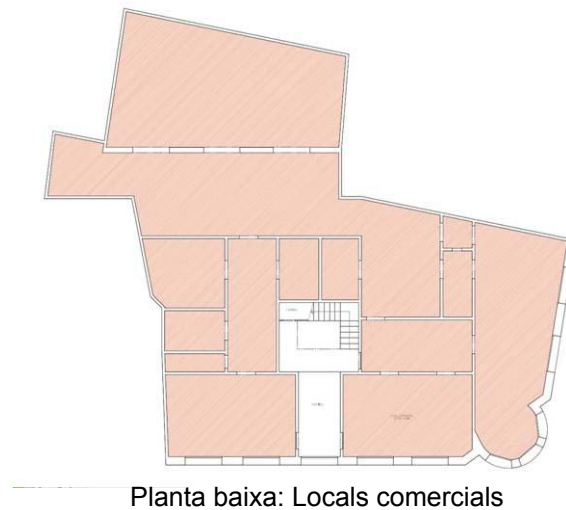
J. L. H. H. H. H.

La Biogintaia

E:1:100

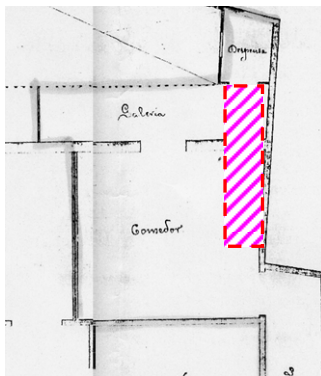

12.3.- MODIFICACIONS RESPECTE AL PLÀNOL ORIGINAL.

Podem veure que el plànol actualitzat és pràcticament idèntic que l'original. Tot i això, fent una contrastació de tots dos, ens adonem d'algun petit canvi que hi va haver en la construcció respecte al que havia estat dibuixat. Hi ha un parell de modificacions que es van fer durant la construcció de l'edifici i una altra que es va fer més endavant.

12.3.1.- Modificació de la grandària del menjador.

La part del menjador dels pisos que donen al carrer del Roser es va construir amb unes dimensions més petites de les previstes, per motius de propietat del terreny. Als plànols originals no hi consta aquesta modificació. Podem veure les dimensions reals del menjador a les imatges següents:

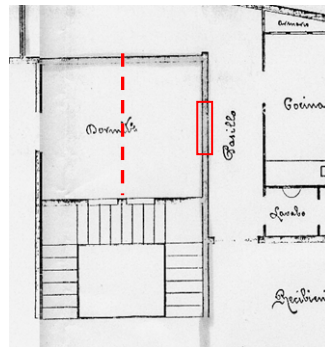
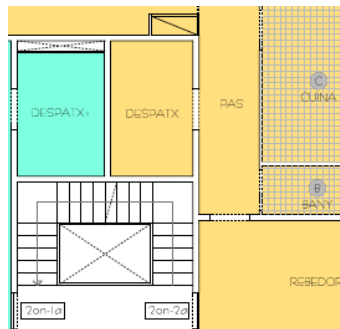
El menjador segons plànol original de 1905

El menjador segons plànol actualitzat el 2007

12.3.2.- Partició del despatx dels pisos de 1a porta.

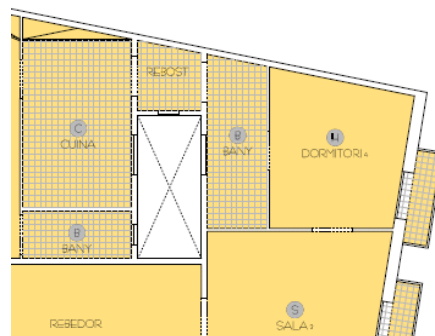
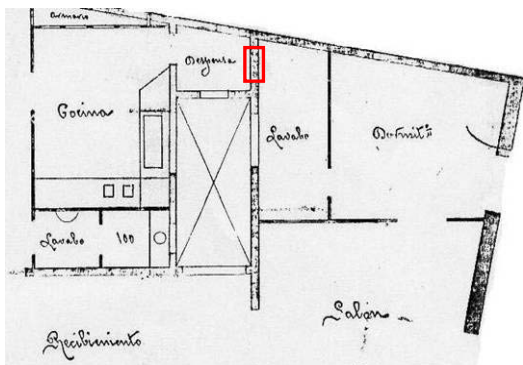
Una altra modificació que hi ha en els plànols actuals, és la divisió de l'habitació situada davant de la cuina. Les dues habitacions en les que hi diu “despatx” en el plànol actual consten com a un sol dormitori en el plànol de 1905. Aquesta divisió va permetre que els pisos de 2a porta tinguessin una habitació més, encara que fos interior. Recordem que tots dos despatxos tenen una finestra que dona a l'escala.

12.3.3.- Connexió del rebost amb la cambra de bany.

Aquesta és una modificació que es va fer anys després de la construcció i està als pisos 1r 2a i 2n 2a. Es tracta d'una porta que comunica el rebost, al costat de la cuina, amb el lavabo privat. Es va fer per qüestions de funcionalitat, ja que d'aquesta manera totes les habitacions es comunicaven rodejant el celobert.

Al 3r 2a, en canvi, encara avui en dia aquest espai està tapat.

12.4.- DESCRIPCIÓ DE L'INTERIOR D'UN PIS CONSERVAT.

En aquest apartat veurem com era l'interior dels pisos de 1905. Les imatges de les habitacions i dels detalls de la decoració estan fetes al pis 2n 2a, de Maria Assumpció Jorba.

12.4.1- El rebedor.

Com he explicat en apartats anteriors, el rebedor és una part important de les cases ja que era el primer que veien els visitants en entrar a l'habitatge. Com veiem a les següents imatges, són uns rebedors amples i molt decorats.

Imatges del rebedor en les que hi podem veure, la decoració del paviment, per una banda, i per l'altra la comunicació amb les diferents portes; una amb la sala d'estar (a l'esquerra) i l'altra amb la porta d'entrada (a la dreta).

12.4.2.- Dormitoris

Els dormitoris són una altra part important de l'habitatge, juntament amb la sala d'estar i el menjador. Hi ha quatre habitacions dormitori i cada una té un paviment diferent. Les dimensions de les habitacions són semblants, excepte en l'habitació situada a la torre que té una forma circular i és més petita. Totes les habitacions es comuniquen entre elles amb portes i passadissos que van rodejant el rebedor. Aquestes característiques podeu trobar-les més endavant.

El primer dormitori és el que està situat més al fons de l'habitatge. Com ja he dit, possiblement sigui el dormitori on dormien els pares ja que és el més exclusiu i privat, i el que té més difícil accés.

A la imatge de l'esquerra podem veure part de l'habitació, amb el paviment, i el finestral que dona al carrer del Roser. L'altra imatge correspon al lavabo privat de l'habitació.

El segon dormitori és el de la torre, el més lluminós i amb més obertures al carrer.

A la primera imatge hi ha dos finestrals, un que dona a un balcó del carrer del Roser i l'altre a la cantonada de la plaça Pius XII. A la segona imatge, podem veure l'enrajolat, que en aquest cas ocupa tota la superfície del terra. A la tercera imatge, hi trobem la motllura que ressegueix la línia corba del sostre.

I finalment, aquest són els dormitoris situats al costat de la torre i que donen al rebedor. Tenen finestres per la façana del carrer Custiol.

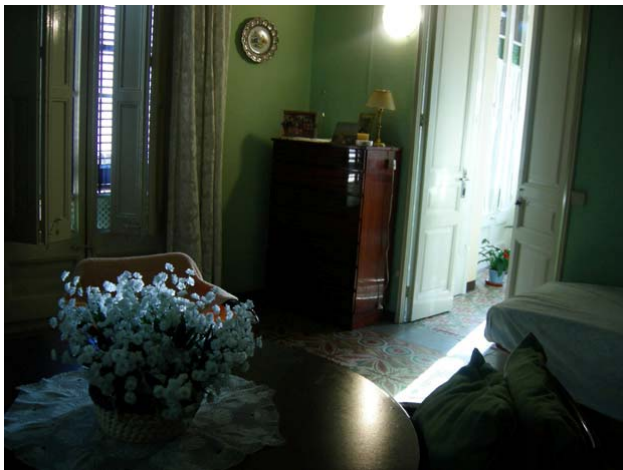
A més dels quatre dormitoris descrits, en el plànol consta com a despatx la petita habitació situada davant de la cuina. Tal com he esmentat en el comentari sobre el plànols, aquesta habitació és el resultat de dividir la del plànol original en dos. En les següent imatges podeu veure un detall d'aquesta habitació.

És una habitació interior en la qual, l'única obertura que hi ha és una finestra que dona a l'escala. La decoració és molt més simple que en altres habitacions, ja que possiblement era un dormitori destinat al servei. La primera imatge és de l'entrada d'aquest quartet, i la segona correspon a la finestra que dona a l'escala, vista precisament des de l'escala.

12.4.3.- Sala d'estar

La sala d'estar que consta al plànol com a "Salón", és la sala destinada a rebre les visites i comunica directament amb el rebedor. Està situada a la part sud de l'edifici. Encara que no s'apreciï a les fotografies ja que els porticons estan tancats és, en realitat, una habitació molt lluminosa degut a la seva orientació. Està situada entre dos dormitoris amb els quals comunica a través d'unes portes.

Imatge de l'antiga sala d'estar. Podem veure la llum que entra des de l'habitació de la torre, com també la llum que entra pels finestrals.

Vista de les tres portes que comuniquen amb el dormitori privat, amb el dormitori de la torre i amb el rebedor.

12.4.4.- Menjador

El menjador està situat a la part posterior de l'edifici. Té una finestra que dóna a un terrat interior a l'illa de cases que fa cantonada amb el carrer Custiol i el carrer del Roser. Per la finestra entra llum a les primeres hores del dia, ja que està orientada cap a l'est. Però no és una habitació tan il·luminada com les que hem vist a la part de l'edifici que està orientada cap al sud o cap a l'oest.

Imatges actuals del menjador

12.4.5.- Habitacions de servei, banys i passadissos.

Aquesta part de l'habitatge està formada per les zones de pas, que no es feien servir tant, o del servei. Per tant, els amos o les visites no hi feien vida, en aquestes habitacions. Així doncs, podrem veure com la decoració és molt més senzilla que en la resta de l'habitatge, el paviment és poc ornamentat i no hi ha ebenisteria ni decoració al sostre. Estan situades al voltant d'un celobert. Les següents imatges són d'aquestes zones:

La primera imatge és de la galeria que dona a la part posterior de la casa. Les següents són imatges del passadís els dos lavabos i la cuina que comuniquen amb el celobert per una finestra

12.5- ELS ELEMENTS AUXILIARS I DECORATIUS.

Els elements decoratius són els que caracteritzen aquest edifici, i són els que li donen l'encant, i entre altres coses fan que aquesta sigui una obra modernista inspirada en l'Art & Craft (Arts i oficis), moviment sorgit a Anglaterra al llarg del segle XIX.

Troblem peces decoratives per totes les habitacions descrites en l'apartat anterior, en major o menor quantitat. En aquest apartat explicaré les característiques generals d'aquestes i tot seguir ho exemplificaré amb fotografies detallades dels elements de cada habitació. La majoria són elements propis de l'estil modernista, però també veurem que n'hi ha alguns, especialment les motllures, que encara conserven característiques d'estils anteriors. En primer lloc explicaré els paviments, seguidament les motllures de guix i per acabar faré una breu explicació d'altres elements característics com la marqueteria dels balcons i finestres o el sòcol per a l'encatifat d'hivern

12.5.1.- Paviment hidràulic

El mosaic hidràulic és el tipus de paviment utilitzat a Ca la Mamita. Durant els primers anys del segle XX aquest tipus de paviment va esdevenir popular i va adquirir la seva màxima expressió artística, paral·lelament a la creació d'indústries relacionades amb la producció de peces per a la construcció i a la difusió a nivell popular de l'estètica modernista. L'origen de la fabricació del mosaic hidràulic el trobem a Catalunya a finals dels anys cinquanta del segle XIX amb l'empresa Butsems i Cia. És un nou paviment compost de rajoles de morter* de ciment hidràulic* i emmotllades. El principal factor que va contribuir a la difusió de la utilització d'aquesta rajola, tant en edificis de qualitat com en edificis d'habitatges de factura més modesta va ser la combinació, varietat i qualitat dels diferents dissenys, que trencaven amb la uniformitat dels paviments antics.

El mosaic hidràulic va néixer com a imitació d'altres materials, com la fusta o el marbre. El format de les peces i diversitat de combinació el converteixen en el paviment perfecte tant per a dissenys senzills de base geomètrica, amb la combinació de dues o quatre peces diferents, com en el cas dels habitatges de Ca la Mamita, com també en la possibilitat a partir de més de sis peces de realitzar els dissenys més complexos de dibuixos fets pels arquitectes i dibuixants de l'època. Per tal de produir un paviment de qualitat, s'intentava uniformitzar la indústria i el comerç d'aquest producte, però el fet

de no haver-hi aquesta unió va comportar que el producte fos d'una baixa qualitat artística. La indústria més important en la fabricació de mosaic hidràulic va ser la casa Escofet, creada l'any 1900. El catàleg número 6 d'aquesta casa és el més important i hi ha dissenys d'arquitectes i dibuixants com Domènech i Muntaner, Alexandre de Riquer, Antoni Maria Gallissà, entre d'altres.

Segurament, la rajola de Ca la Mamita sigui un tipus de rajola anomenat *rajola del Vendrell*. En general, els paviments que anirem trobant en les següents imatges de la casa són paviments d'inspiració naturalista. La majoria mostren motius florals amb colors càlids; vermell i taronja, i amb algun toc de verd i blau. La majoria d'aquests estan resseguits per una sanefa que segueix una forma semblant a la del mateix paviment. Aquest acabament tancat és una mostra de la influència renaixentista, en què, com ja he dit, es pretenia acabar totes les formes.

Mosaic del rebedor

El mosaic hidràulic del rebedor té un dibuix amb motius florals al centre pintats de colors taronges i vermells, i dividits per rombes marcats amb una línia groga que va d'un extrem a un altre del paviment. El centre està envoltat d'una sanefa de flors allargades, amb un tronc i una copa simètriques, col·locats un al costat de l'altre formant tot el contorn del terra.

La primera imatge és del mosaic hidràulic del dormitori privat situat al fons de la casa.

Al centre del mosaic hi ha unes formes circulars dibuixades amb colors càlids, i es van repetint al llarg de tota l'habitació. El mosaic està resseguit per una sanefa de flors blanques amb pètals allargats limitada per una línia blava.

La segona imatge és del paviment de l'habitació de la torre. Segueix el mateix dibuix en tota la superfície i no està delimitat per cap sanefa, però el dibuix és igual que el del rebedor.

La imatge de sota és del mosaic hidràulic d'una habitació. Segueix un dibuix semblant als altres paviments de la casa. Va alternant formes quadrangulars vermelles i grogues, unides per unes línies de color verd, imitant el tronc d'una flor, i que forma un seguit de quadrats sobreposats als que formen les flors grogues i vermelles. El dibuix central està resseguit per una sanefa de flors iguals d'un color més clar tirant cap a rosa.

La última imatge de baix a la dreta és del paviment del despatx que dona a l'escala. Com es pot veure és un paviment senzill i amb colors més bruts i no tan vius.

Mosaic del saló

Aquest és un fragment de la rajola hidràulica del saló. Els dibuixos del centre són fets amb tons marrons i verds i fan la forma d'una flor amb els pètals acabats en punxa, la rajola es va repetint al llarg de tot el paviment, el qual està resseguit per una sanefa de flors dibuixades dins una circumferència i envoltades de fulles allargades.

Mosaic del menjador

El paviment hidràulic del menjador, il·lustrat a les imatges anteriors, va repetint una forma de creu que dibuixa una sanefa amb formes naturalistes i en tons marró i verd. Es limita aquest dibuix central amb una sanefa que en primer lloc, fa la forma d'unes ones, i més enfora imita el dibuix d'unes branques encreuades.

Un element curiós i molt típic de les famílies benestants de l'època és la col·locació, a tot l'habitatge d'un sòcol de fusta que servia per clavar les catifes. A l'hivern, venia l'encatifador i les clavava amb claus al sòcol i, quan venia el bon temps, les retirava.

Vegem-ho a la següent imatge:

Sòcol per a l'encatifat

12.5.2.- Elements de guix: motlures i rosetons.

Els rosetons són peces volumètriques de guix situades al sostre i que adornen el forat en el qual es posa el llum. Aquestes motlures estan fetes a partir d'un motlle. En alguns casos les dibuixava el propi arquitecte i en d'altres eren models establerts pel fabricant. Com veurem més endavant a les imatges, hi ha un tipus de motllura que segueix amb l'estil anterior, però n'hi ha un altra que s'inspira en una estètica més nova i propera al modernisme. Les trobem principalment als dormitoris i a la sala d'estar

Rosetons (motlures centrals)

La primera imatge és del rosetó que hi ha al dormitori de la torre, en el lloc d'on penja la làmpada. És una motllura amb formes simples i amb poc relleu. Té un aire més modern i trenca amb les formes de l'estètica anterior al modernisme. Les altres dues imatges són de les motlures dels altres dormitoris. Són més ornamentades i amb unes formes naturalistes més treballades que en l'altra habitació. Veiem que la primera motllura presenta certa diferència respecte les altres dues. Es podria dir que són

motllures d'estils diferents; la primera seria modernista, i les altres dues podrien estar inspirades en un estil més renaixentista.

Més avall podem apreciar el forat d'una motllura que hi havia hagut al sostre de la sala.

Les imatges que hi ha a continuació són de les motllures que aguanten el sostre fet amb canyís i allisat amb guix i que al mateix temps suavitzen l'angle que fa la cantonada de les parets.

Motllures del sostre

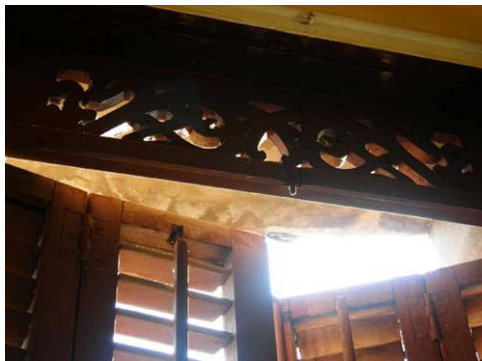
Vegem també, com a curiositat, les fustes originals que es van utilitzar per fer algunes d'aquestes motllures i que s'han conservat fins avui en dia.

Motlles de fusta originals utilitzats per a les motllures

12.5.3.- Marqueteria dels balcons i les finestres.

L'ebenisteria és una art decorativa que va començar a desenvolupar-se sobretot al modernisme. L'art de modelar fusta va esdevenir molt important en la decoració tant exterior com interior de les cases. A Ca la Mamita trobem unes persianes fetes amb fusta i fabricades per Jaime Valls tal com en vist a la factura del proveïdor mostrada al subapartat 5.2.5.-. Seguidament veiem en detall les persianes, fetes a la casa Valls. A l'esquerra veiem dues imatges de l'encapçalament d'aquestes, amb motius naturalistes dibuixats en fusta i de forma simètrica. A la dreta hi tenim una imatge completa de les persianes. Aquest tipus de persianes, concretament, reben el nom de “persianes de llibre”.

12.6.- HABITATGES AVUI EN DIA

Avui en dia, la part exterior de l'edifici segueix igual que com estava el 1906. El que ha anat canviant són els propietaris, els habitants i també l'interior dels habitatges. En alguns dels sis habitatges, el canvi d'uns llogaters a uns altres ha fet que no es conservessin molts dels elements que caracteritzaven les cases d'aquest edifici. S'han anat reformant tant els paviments com les decoracions del sostre i també s'han substituït els mobles de l'època per mobles més actuals.

Podrem veure com els habitatges passen de ser uns habitatges plens de color i arts decoratives de principis del segle XX a ser uns habitatges amb decoració i tecnologies pròpies del segle XXI, però sempre mantenint l'estructura i façana originals.

L'habitatge que més canvis ha experimentat és el del 1r 1a, en el qual hi viu el Sr. Eduard Franquesa Martí, el qual ens ha permès fer fotografies del seu pis. És per això que l'he agafat com a exemple i ens fixarem en les adaptacions que s'hi ha fet. Fa uns set anys (sobre l'any 2001) es van dur a terme les reformes d'aquest pis. La distribució interior, no ha canviat gaire. En general s'han mantingut les habitacions tal i com estaven. Del rebedor se n'ha convertit una part en menjador, ja que avui en dia no es necessiten uns rebedors tan espaiosos com els d'aquest edifici. Els passadissos i envans que dividien les habitacions del fons de l'habitatge s'han tirat a terra de manera que s'ha pogut fer una habitació més gran aprofitant l'espai que es menjaven les parets i les portes, al costat de la qual s'ha construït un bany addicional. Pel que fa la decoració, sobre el paviment hidràulic s'hi ha col·locat un parquet desmuntable, sempre conservant les peces a sota d'aquest terra modernitzat. Les portes s'han deixat les mateixes que hi havia però s'han pintat de color granat. El sostre ha estat abaixat uns centímetres per tal de poder passar-hi la instal·lació elèctrica, les motllures de guix, però, segueixen (encara que invisibles) a sota del sostre actual. El mobiliari de la cuina i equipaments són completament nous. Tot i això l'habitatge no deixa de tenir les característiques pròpies del 1906: espais amples, amb obertures grans i portes altes.

Podem veure l'estat actual del 1r 1a a les imatges de la pàgina següent:

Ca la Mamita, un edifici modernista al cor d'Igualada

Un pis totalment modernitzat: El 1r 1a

CONCLUSIONS

D'aquest treball se'n poden treure diverses conclusions ja que s'ha estudiat l'edifici des de molts punts de vista.

En primer lloc, l'estudi històric m'ha servir per conèixer una societat i mentalitat molt diferents a l'actual. Era una societat dominada per la burgesia, que buscava enriquir-se i adquirir un cert nivell social. Veiem un clar domini dels homes sobre les dones i dels rics sobre els pobres. En la història de la família Aguilera (nissaga Barrab), hem pogut veure com els principals promotors de la riquesa eren els homes de la casa. També, en el cas de Bonaventura Maria Prats, "la Mamita", va ésser molt mal vist que una dona de classe baixa es relacionés amb persones de l'altra burgesia. És per això que va costar d'acceptar que Bonaventura Maria Prats fos la promotora de l'edifici. Amb aquest estudi he pogut entendre el perquè de moltes característiques de l'edifici (dimensions, ornamentació, distribució ...). També he vist que el fet que la Catalunya de finals del segle XIX i principis del segle XX es trobés en plena expansió econòmica i industrial, va permetre que moltes famílies invertissin en construccions que avui en dia formen part del patrimoni arquitectònic del nostre país. Al mateix temps, s'estava desenvolupant a Europa el moviment del modernisme, i el fet que la burgesia estigués interessada en promoure grans edificacions, va ajudar al desenvolupament d'aquest moviment.

Ha estat interessant veure com eren els tràmits i permisos que es requerien anteriorment a l'hora de construir una casa. En aquella època era més fàcil aconseguir un permís d'obres, ja que el terreny edificable era més abundant que avui en dia. A més, no hi havia tantes normes d'urbanisme com hi ha actualment. Concretament, quan va ser construït l'edifici, no es van tenir en compte diversos aspectes urbanístics que actualment estan controlats per llei. Al ser actualment un edifici protegit, aquestes disconformitats de la construcció no es tenen en compte. En primer lloc, la casa té una planta més de les permeses a la zona del nucli antic i, a més, sobrepassa la profunditat edificable màxima de 12 m. En aquella època tampoc no es requeria cèdula d'habitabilitat a l'hora d'ocupar un espai.

A l'estudi arquitectònic, he conegut els sistemes de construcció que utilitzaven, els quals són molt diferents als d'ara. La construcció amb carreus i murs de càrrega dobles, han estat substituïts avui en dia per estructures metàl·liques i lleugeres, i els edificis es

suporten amb els fonaments. També canvia el tipus de construcció interior. Abans, les construccions eren espaioses i amb sostres alts, sense tenir en compte que amb les dimensions de la casa s'haurien pogut construir més habitatges dels que hi ha. Actualment es pretén aprofitar l'espai edificable, amb pisos més petits i sostres més baixos. A més, pel que fa a la distribució, avui en dia no es fan els rebedors tan grans, les habitacions s'acostumen a situar a la part del darrere de l'edifici i l'accés a les zones de servei no està tan aïllat.

També veiem una evolució en la decoració dels interiors. Actualment es busca la simplicitat i comoditat. Abans preocupava més tenir una decoració vistosa i luxosa, més que no pas tenir un habitatge confortable. La complexitat dels materials d'aquella època, i el seu procés d'elaboració, fan que actualment sigui difícil de produir materials com aquells ja que, amb la demanda que hi ha, es busquen sistemes ràpids fàcils i barats, cosa que no donen els paviments hidràulics o els forjats.

L'estudi de Ca la Mamita, m'ha servit per adonar-me del patrimoni arquitectònic relacionat amb la història d'Igualada. Mirant l'edifici a simple vista no hauria pogut apreciar aquests detalls que el fan important. Un cop estudiat l'edifici un s'adona de la complexitat de l'obra, des de la història fins a l'arquitectura. És interessant veure com el context social d'un lloc pot influir d'aquesta manera en el desenvolupament d'un moviment artístic.

M'ha semblat interessant el fet de descobrir que no tan sols trobem construccions impressionants a les grans ciutats, sinó que si ens hi fixem bé, podem sorprendre'ns del que l'art trobem a casa nostra.

GLOSSARI DE MOTS

Aplacat: Peça prima que s'enganxa a una superfície per millorar algunes de les qualitats de l'element que li fa de suport i funciona com a material aïllador.

Arc rampant: Arc que té els salmers* o les impostes* en nivells diferents.

Brancals: Qualsevol dels costats del mur que limiten lateralment un portal, una porta o una finestra, especialment quan és pedra.

Brunyit: Allisar l'estuc amb la paleta o amb la planxa.

Capitell jònic: Capitell que es caracteritza per una decoració formant volutes, un ornament en forma d'espiral o cargol. És característic de l'arquitectura clàssica.

Carreu: Pedra tallada ordinàriament en forma de paral·lelepípede rectangular, que serveix per a la construcció de murs, pilars, etc.

Ciment hidràulic: És un conglomerant artificial de naturalesa inorgànica que endureix barrejat amb aigua. És un dels materials de construcció més importants que hi ha, si bé gairebé mai s'emptra sol. Barrejat amb aigua i àrids forma el formigó. Si els àrids de la barreja són molt fins (per exemple, sorra), la barreja s'anomena morter.

Ciment pòrtland: Tipus de ciment hidràulic format per silicats i aluminats càlcics que han fet presa amb aigua. La seva resistència augmenta amb el pas del temps. S'obté a partir d'una barreja de roca calcària i argiles, mòltes finament, consistent en la cocció a altes temperatures, amb fusió parcial. El pòrtland i els seus derivats (els ciments amb addicions i el ciment blanc) es molen juntament amb una petita quantitat de guix com a regulador de presa.

Cornisa: Element arquitectònic sortint, normalment horitzontal i motllurat, constituït per una peça volada i sostinguda eventualment per mènsules*, que serveix per a decorar. En l'arquitectura clàssica és una de les parts de l'entaulament.

Coup de fouet: Nom que se li dona a la forma del ferro forjat quan imita la forma d'un fuet quan se li dona força.

Crugia: Part mitjana d'una nau, des d'un cantó fins a l'altre.

Dovella: Qualsevol de les peces amb les quals es construeixen les llindes, les planes, els arcs i les voltes.

Envernissats: capa d'una dissolució d'una o més resines en oli, aplicada sobre una superfície i que, una vegada seca, li dóna una brillantor, resistència a l'aire i a la humitat, aïllament elèctric, etc.

Escòria: Material de rebuig que es forma durant la fusió de metalls i també durant la reducció dels minerals.

Estuc: Material obtingut amb una mescla de calç, guix i pols de marbre que s'aplica, en una capa, a una paret o un mur.

Estucat: Revestiment d'estuc.

Esgrafiàt: Procediment decoratiu consistent en la superposició de diverses capes d'estuc acolorit que es ratlla o es grata contornejant un dibuix sobre la paret.

Floró: Element decoratiu pintat o esculpit que, de forma més o menys estilitzada, imita una flor.

Fusta de Melis: Fusta extreta d'un tipus concret de pi anomenat "pi de Melis" i que s'utilitzava molt durant el modernisme en la construcció de persianes o mobles.

Garlanda: Element decoratiu.

Imposta: Pedra que sobresurt del mur i que, situada a l'arrencada d'un arc, suporta el salmer*

Llinda: Element de fusta o de pedra constituït d'una sola peça, que clou horitzontalment la part superior d'un portal o finestra.

Mènula: Peça que sobresurt d'un pla vertical, utilitzat per a sostenir parts sortints com ara les cornises, els balcons, les escultures, etc., o com a ornament.

Morter pobre: Mescla de calç o ciment amb sorra i aigua que s'usa per lligar les pedres, els maons, etc. d'una construcció.

Mosaic hidràulic: Paviment artesanal de ciment tintat amb múltiples dissenys i gamma de colors.

Motllura: Ornament tirat, estret, de forma entrant o sortint i amb un perfil uniformement corregit.

Muntant: Cadascuna de les dues barres verticals que formen els costats d'una porta o d'una finestra, sobre les quals van muntades altres peces.

Respirall: Obertura per on es renova l'aire d'un espai tancat, per on poden sortir els gasos, etc. produïts a l'interior d'una cavitat.

Salmer: Primera dovella* de l'extrem d'un arc, tallada en pla inclinat i recolzada sobre la imposta*.

Terra ferruginosa: Tipus de terra que conté ferro o compost de ferro i té l'aparença i el color del rovell.

Timpans ondulats: Dit de la forma ondulada que tenen alguns coronaments i que imiten la forma d'un timpà.

Totxisme: construccions, generalment de façanes, fetes amb totxo vist.

Trencadís: tipus de decoració basada en la superposició a la superfície de rajoles esmicolades formant un mosaic de colors.

Voladís: que fa volada o surt enfora

FONTS DOCUMENTALS

- Arxiu particular d'Antoni Sàbat Aguilera.
- Arxiu Comarcal de l'Anoia:
 - Arxiu Municipal d'Igualada:
 - Empadronament de l'any 1890
 - Empadronament de l'any 1905
 - Empadronament de l'any 1972
 - Llicències d'obres dels anys 1890 a 1905
 - Arxiu Parroquial de Santa Maria d'Igualada
 - Llibres Sacramentals
 - Actes de Naixement
 - Actes de Defunció
 - Arxiu Notarial del districte d'Igualada
 - Actes notariais de 1904
- Registre de la Propietat d'Igualada.

BIBLIOGRAFIA

Art de Catalunya. Arts decoratives i industrials. Dirigit per Xavier Barral i Altet. Barcelona: Edicions L'Isard, SL. , 2000. (volum 11)

CASTILLO ÀLVAREZ-CEDRÓN, M. Dolores. *Cent obres modernistes d'Igualada.* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000.

CARNER BORRÀS, Antoni. *Història de Igualada en trenta minuts.* Igualada: Ajuntament d'Igualada, 1966.

CUERVA CASTILLO, Pilar. *L'Abans. Igualada. Recull Gràfic 1870-1965.* El Papiol, Edafós editorial, 2002.

DD.AA. *Diccionari d'Arquitectura..* Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1990.

Diccionari de la llengua catalana. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Enciclopèdia Catalana S.A. i Edicions 62,S.A. Reimpressió, 1997.

El Modernisme. A l'entorn de l'arquitectura. Dirigit per Francesc Fontbona. Barcelona: Edicions L'Isard, 2003

El Modernisme. Aspectes generals. Dirigit per Francesc Fontbona. Barcelona: Edicions L'Isard, 2003

El Modernisme. En paral·lel al modernisme. Dirigit per Francesc Fontbona. Barcelona: Edicions L'Isard, 2003

Enciclopèdia Larousse

EQUIP-5. *El casc antic d'Igualada. Evolució arquitectònica i urbanística.* Igualada: Ajuntament d'Igualada / CECI/ Caixa Manresa, 1978.

Història de Catalunya. Vol. 5. Joan Salvat. Barcelona: Salvat Editores S.A.,1985.

LLACUNA i ORTÍNEZ, Pau. *Itineraris per Igualada.* 2 volums. Igualada: Ajuntament / Òmnium Cultural, 1996.

LLACUNA i ORTÍNEZ, Pau. *L'arquitectura modernista a Igualada (fitxes tècniques, evolució, anàlisi tipològica i decorativa. Igualada 1900-1909).* Tesis de Llicenciatura.

SEGURA, Joan. Història d'Igualada. 2 volums. 2a. edició, Igualada: Ateneu Igualadí, 1978

SÀBAT AGUILERA, Antoni. *La Mamita*. Montblanc, 2002.

VIVES SABATÉ, Marta i M. Teresa MIRET SOLÉ. *D'Aqualata a IGD. 50 documents, 50 mirades a la història d'Igualada*. Igualada: Consell Comarcal de l'Anoia, Generalitat de Catalunya, 2007.

WEBLIOGRAFIA

Registre Cadastral:

<http://www.catastro.minhac.es/>

Arquitectura tècnica, català-castellà – Universitat Politècnica – Serveis de llengua i terminologia. Lèxic bàsic, arquitectura tècnica:

<http://www.upc.edu/slt/vocabularis/pdf/arqtecn.pdf>

Diccionari de la Construcció, elements constructius de l'edifici - Generalitat de Catalunya:

http://www10.gencat.net/ptop/binaris/Dicc_cap3_tcm32-12286.pdf

Institut Català d'Estadística. Padró municipal d'habitants. Xifres oficials:

www.idescat.net

Consultes generals:

<http://www.wikipedia.org/> (enciclopèdia lliure)

www.google.com (cercador)